

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

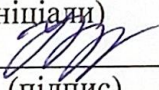
ГАЛАТЮК Каріна Олегівна
(студентка групи ФБСМ-9)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

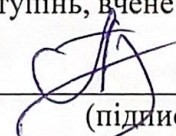
(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»)

Завідувач кафедри фінансів та
цифрової економіки
д.е.н. проф. Виговська Н.Г.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

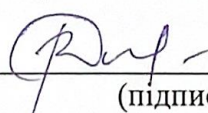
(підпис)

Науковий керівник
д.е.н. проф. Полчанов А.Ю.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Довгалюк В.В.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

(підпис)

Анотація

Галатюк К.О. Трансформація страхового ринку України в умовах війни.

Кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

Дослідження присвячено розвитку теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій з удосконалення страхового ринку України в умовах війни.

Проведено аналіз особливостей функціонування страхового ринку України в умовах воєнного часу, узагальнено ключові проблеми, загрози і перспективи розвитку страхового ринку за допомогою розробленого PEST-аналізу. Розглянуто процес адаптації страхових компаній до сучасних умов, впровадження страхових продуктів, які передбачають захист від воєнних ризиків, а також виокремлено основні вимоги НБУ до діяльності страхових компаній відповідного до нового законодавства. Для окреслення загальних тенденцій функціонування сучасного ринку страхування здійснено аналіз основних показників діяльності ринку України протягом 2019-2023 рр., а на прикладі дослідження діяльності АТ «СК «ІНГО» відображено вплив війни на діяльність страхових компаній. Окреслено роль війни в прискоренні розвитку цифрових технологій таких, як InsurTech та телематика, включаючи цифровізацію врегулювання страхових випадків і автоматизацію страхових процесів.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, війна, військовий стан, воєнні ризики, InsurTech, телематика, цифрові технології.

Annotation

Halatiuk K.O. Transformation of the insurance market of Ukraine in the conditions of war.

The qualification work is presented for obtaining a master's degree in the field of knowledge 07 "Management and Administration" of the specialty 072 "Finance, Banking, Insurance and Stock Market". – Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2024.

The study is devoted to the development of theoretical foundations and the development of practical recommendations for improving the insurance market of Ukraine during the war.

The analysis of the features of the functioning of the insurance market of Ukraine in wartime conditions is carried out, the key problems, threats and prospects for the development of the insurance market are summarized with the help of the developed PEST analysis. The process of adaptation of insurance companies to modern conditions, the introduction of insurance products that provide protection against war risks, and the main requirements of the NBU to the activities of insurance companies in accordance with the new legislation are singled out. To outline the general trends in the functioning of the modern insurance market, an analysis of the main indicators of the Ukrainian market during 2019-2023 is carried out, and the impact of the war on the activities of insurance companies is reflected on the example of the study of the activities of JSIC "INGO". The role of war in accelerating the development of digital technologies such as InsurTech and telematics, including the digitalization of insurance claims settlement and automation of insurance processes, is outlined.

Keywords: insurance, insurance market, war, martial law, war risks, InsurTech, telematics, digital technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	11
1.1. Сутність страхового ринку, його будова та основні характеристики	11
1.2. Економічні виклики воєнного часу та їх вплив на сучасний страховий ринок.....	23
1.3. Регулювання відносин на страховому ринку в умовах воєнного стану..	38
Висновки до розділу 1	49
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	55
2.1. Стан страхового ринку під час війни в Україні	55
2.2. Вплив війни на діяльність АТ «СК «ІНГО» на страховому ринку України.....	65
2.3. Інновації Insurtech та телематика як «драйвери» змін у страховій індустрії	78
Висновки до розділу 2.....	90
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. З розвитком технологій та постійними змінами в світовій економіці, страхування стає важливим інструментом для захисту як фізичних, так і юридичних осіб від різноманітних ризиків. На сьогодні Україна продовжує піддаватися значному негативному впливу в соціальній та економічній сфері через збройну агресію російської федерації. Війна спричиняє серйозні наслідки, такі як численні руйнування інфраструктури, підвищення рівня інфляції, припинення діяльності підприємств, втрата робочих місць, примусове переміщення громадян, пошкодження та знищення майна, зниження ділової активності, а найважливіше – втрата життя людей. Цей перелік не є вичерпним, оскільки з кожним днем ризики для всієї країни тільки збільшуються. Тому виникає необхідність використання та подальшого удосконалення механізму страхування, що надавав би підтримку громадянам та бізнесу, забезпечуючи фінансову стабільність, впевненість у майбутньому кожного. Враховуючи це, більшість українських страхових компаній продовжують стабільно функціонувати, відповідати вимогам регулятора, розробляти нові страхові продукти, що передбачають захист від воєнних ризиків, та впроваджувати новітні технології у свою діяльність.

Дослідження особливостей розвитку вітчизняного страхового ринку в різні історичні періоди привернули увагу багатьох науковців та економістів. Останнім часом фокус досліджень змістився на аналіз впливу карантинних обмежень та збройної агресії на страховий ринок України.

Питання розвитку страхового ринку знайшло відображення в працях численних вітчизняних науковців, серед яких Л. Богріновцева, В. Вовк, Ю. Жежерун, В. Костогриз, С. Волосович, О. Фоміна, А. Марина, О. Сосновська, А. Ясентюк, Гаврилко Т.О., Косової Т.Д. та інші.

Зокрема, у дослідженнях Братюка В., Думи В., Пишного П., Рудої О. та Татаріної Т. розглядаються особливості страхової діяльності в умовах

воєнного стану, так, як військові дії спричиняють зміни в усіх сферах життєдіяльності країни, впливаючи як на загальну економіку, так і на її окремі сегменти. Страховий ринок, у свою чергу, відіграє важливу роль як потенційний елемент часткової стабілізації для населення та бізнесу.

Окремі питання функціонування InsurTech досліджували Д. Мохан, М. Карбоне, Г. Перот, А. Лібарікян, Д. МакЕлхані, Л. Ріксфорд, та інші. Питання телематики у страхуванні вивчали та досліджували Lloyd Morris-Fletcher, Sabine VanderLinden, Rimmer Brockman, Biswajit Kundu Roy. Серед сучасних українських діячів можна виділити Олексюк А., Стихальська Н., Паращак О., тощо. Хоча рівень існуючих теоретичних розробок є досить високим, особливості забезпечення страхового захисту в умовах воєнного стану є ще не до кінця дослідженими та потребують подальшого вивчення.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування страхового ринку України в умовах війни та економічної нестабільності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- розкрити економічну сутність та змістовні характеристики страхового ринку та узагальнити підходи до класифікації і принципів функціонування страхового ринку України;
- дослідити економічні виклики воєнного часу та їх вплив на сучасний страховий ринок та розглянути сучасні страхові продукти українських страховиків, які передбачають страхування від воєнних ризиків;
- охарактеризувати регулювання відносин на страховому ринку України в умовах воєнного стану;
- проаналізувати сучасний стан страхового ринку та визначити перспективи його розвитку в Україні після завершення повномасштабної війни, розробити рекомендації щодо відновлення та стабілізації галузі в післявоєнний період.

– дослідити вплив війни на діяльність АТ «СК «ІНГО» на страховому ринку України;

– з'ясувати роль цифрових технологій у трансформації страхового ринку та оцінити їх вплив на ефективність управління ризиками в умовах воєнного стану;

Об'єктом дослідження є страховий ринок в умовах війни в державі.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти страхового ринку України в умовах війни на прикладі АТ «СК «ІНГО».

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: логічне узагальнення для розкриття сутності понять; методи систематизації, групування, графічний та табличний методи для наочного представлення матеріалу; коефіцієнтний аналіз при розрахунку показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. А також було використано абстрактно-логічний метод у процесі формування висновків та результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України; матеріали й статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національного банку України, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених; аналітичні розрахунки автора, виконані у процесі дослідження; офіційні дані АТ «СК «ІНГО»; ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого наукового питання – узагальненню теоретичних засад, розвитку науково-методичних підходів та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо розвитку страхового ринку України в умовах повномасштабної війни. До найвагоміших наукових результатів, які характеризують новизну дослідження та особистий внесок автора, належать такі:

- систематизовано підходи науковців до розуміння сутності страхового ринку та запропоновано авторське визначення цього поняття, що відображає його сутність (страховий ринок - це інтегрована система взаємодії попиту та

пропозиції страхових послуг, що забезпечує управління ризиками через фінансові інструменти та гарантує економічну стійкість учасників шляхом створення страхових продуктів і резервів);

- узагальнено критерії класифікації страхового ринку (зокрема пропонуємо використовувати наступні критерії групування: за територіальною ознакою, за галузевою ознакою, за типом державного регулювання, за напрямком розвитку, за станом попиту, за сферами регулювання, за рівнем диверсифікації та за продуктивною ознакою);

- здійснено детальний PEST-аналіз основних проблем і перспектив розвитку українського страхового ринку;

- виокремлено основні напрями впливу війни на страховий ринок України;

- здійснено аналіз сучасних страхових компаній, які надають послуги зі страхування від воєнних ризиків;

- узагальнено вимоги НБУ щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика та ключові етапи та процедури, пов'язані з припиненням діяльності страхових компаній;

- проаналізовано ключові показники діяльності страхового ринку України протягом 2019-2023 рр. (кількість укладених договорів страхування; валові страхові премії та виплати; чисті страхові премії та виплати; рівень валових виплат; обсяг страхових платежів, належних перестраховикам; сформовані страхові резерви (технічні резерви та резерви із страхування життя); активи за балансом страховиків та обсяг їх сплачених статутних капіталів);

- виокремлено особливості діяльності досліджуваної АТ «СК «ІНГО» на страховому ринку в умовах війни в Україні; проаналізовано ключові показники діяльності АТ «СК «ІНГО» за період 2019-2023 рр., зокрема: збір страхових премій, виплати страхових відшкодувань, рівень виплат, страхові резерви, власний капітал, статутний капітал, активи, коефіцієнт фінансової автономії (незалежності), коефіцієнт фінансової залежності; здійснено

загальну оцінку платоспроможності й ліквідності АТ «СК «ІНГО» протягом 2019-2023 рр.;

- з'ясовано роль цифрових технологій у трансформації страхового ринку та оцінити їх вплив на ефективність управління ризиками в умовах воєнного стану;

- визначено перспективи розвитку страхового ринку в Україні після завершення повномасштабної війни та розробити рекомендації щодо відновлення та стабілізації галузі в післявоєнний період.

Практичне значення написання кваліфікаційної роботи полягає в тому, що за допомоги проведеного дослідження страхування ризиків в умовах воєнного стану, можна отримати об'єктивні результати важливості розвитку галузі страхування та при надзвичайному стані в країні використовувати цей механізм для залучення інвестицій у відновлення країни та забезпечення економічної стабільності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення та результати дослідження доповідалися та опубліковані в наступних в матеріалах науково-практичних конференцій та журналах:

1. Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Страховий ринок України в умовах російської агресії. Збірник наукових тез IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу». Житомир, 2023 рік. Ст. 266-267.

2. Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Стан страхового ринку України під час війни. Збірник наукових тез Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки. Житомир, 2024 рік. Ст. 277-278.

3. Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Інновації Insurtech та телематика як «драйвери» змін у страховій індустрії. Економіка, управління та адміністрування. Житомир. 2024 рік. Вип. 4 (110). URL: <http://ema.ztu.edu.ua/>

Структура, зміст та обсяги роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 117 сторінок машинописного тексту, у тому числі 11 таблиць, 11 рисунків, 2 додатки. Список використаної літератури нараховує 85 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1. Сутність страхового ринку, його будова та основні характеристики

На сьогодні страхування є досить поширеним видом послуг, яким користуються більшість людей для забезпечення своєї фінансової стабільності, при виникненні різноманітних несприятливих ситуацій та подій.

Відповідно до Закону України «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 р., що був введений в дію 01 січня 2024 р., страхування - це вид цивільно-правових відносин, спрямованих на захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб у випадку настання певних подій (страхових випадків), що були визначені договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, сформованих шляхом сплати страхувальниками страхових платежів (внесків, премій), доходів від розміщення коштів даних фондів та інших доходів страховика [19].

Будь-якій ринковій економіці притаманні певні атрибути, без яких її функціонування стає неможливим. Одним із таких атрибутів є ринок страхових послуг.

Необхідно відзначити, що погляди на тлумачення поняття «страховий ринок» в сучасній науці суттєво відрізняються. Так, страховий ринок є найбільшим сегментом небанківських фінансових послуг, який розглядається як система економічних відносин, де формується попит і пропозиція на страхові продукти, та об'єктом купівлі-продажу є специфічна послуга (товар) - страховий захист, що виступає як зв'язок між учасниками страхових правовідносин [17].

Необхідність виникнення та розвитку ринку страхування обумовлюється суспільною потребою у страхових послугах і наявністю страхових компаній, які здатні задовольнити цю потребу.

В цілому виділяють декілька підходів до розуміння сутності ринку страхових послуг, а саме:

- це частина фінансового ринку з властивими йому характеристиками, функціями, принципами й структурною будовою;
- це сукупність його учасників: страхувальників, страховиків і посередників, які безпосередньо беруть участь у реалізації відповідних страхових послуг;
- це певне середовище, в якому функціонують страхові компанії;
- це система економіко-правових відносин між покупцями (споживачами, вигодонабувачами), продавцями страхових і перестрахових послуг та їх посередниками, у результаті яких здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл грошових коштів;
- це комплекс різних механізмів та інститутів, спрямованих на створення, купівлю-продаж й отримання страхових послуг;
- це форма організації економічних відносин у сфері грошового обігу, що включає формування та використання страхового фонду та інших ресурсів страхової компанії за допомогою купівлі-продажу страхових продуктів;
- це механізм перерозподілу фінансових ресурсів страховиків та страхувальників;
- це одна із багатьох ланок загальноекономічного механізму реалізації постійного розвитку, яка забезпечує стабільне функціонування суб'єктів господарювання в умовах невизначеності й ризику [2;16].

Розглянувши основні теоретичні підходи, пропонуємо авторське визначення цього поняття, що відображає його сутність. Страховий ринок - це інтегрована система взаємодії попиту та пропозиції страхових послуг, що забезпечує управління ризиками через фінансові інструменти та гарантує економічну стійкість учасників шляхом створення страхових продуктів і резервів.

До основних функцій страхового ринку можна віднести наступні:

- надання страхового захисту через продаж страхових полісів та укладання договорів страхування;
- акумулювання (накопичення) значних фінансових ресурсів з подальшим їх інвестуванням за конкретними напрямками;
- забезпечення ефективної взаємодії між страховиком та страхувальником та спільного захисту інтересів [2].

Головні умови функціонування ринку страхових послуг наведені на рис. 1.1.

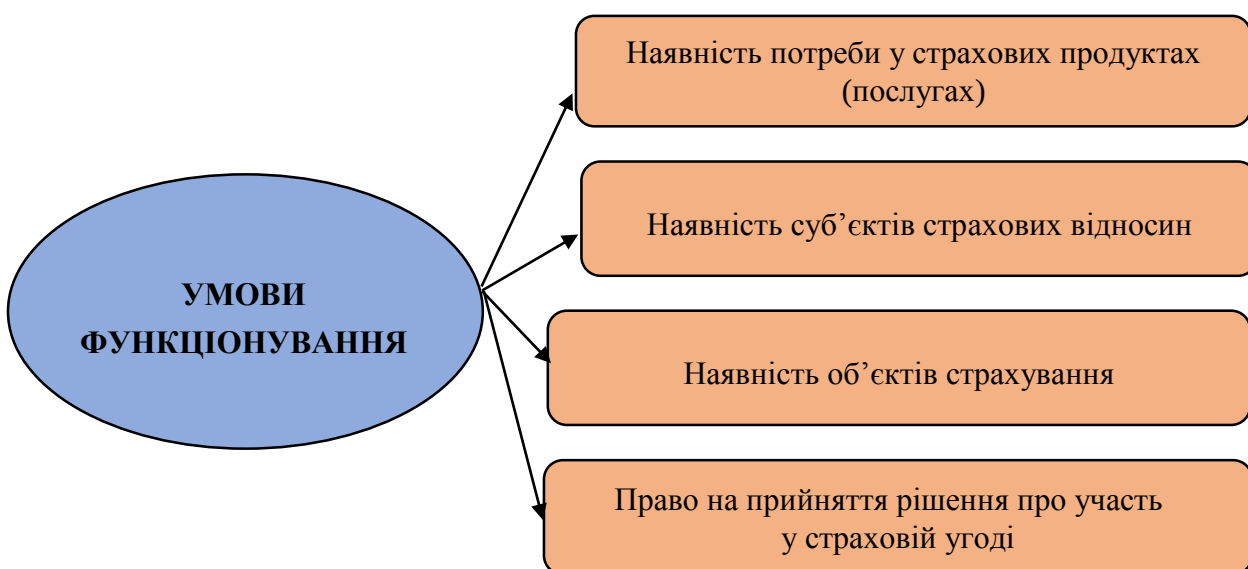

Рис. 1.1. Умови функціонування страхового ринку

Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Сучасний ринок страхових послуг можна класифікувати за багатьма ознаками, у таблиці 1.1. зокрема представлені деякі з них.

Таблиця 1.1

Загальні підходи до класифікації страхового ринку

№	Ознака	Сутність
1	2	3
1	За територіальною ознакою	- місцевий (регіональний) страховий ринок, який задовольняє страхові інтереси регіону;
		- національний (внутрішній), що задовольняє страхові інтереси, які перейшли за межі регіону та розширилися до рівня держави;
		- світовий (зовнішній) страховий ринок, який також задовольняє попит на страхові послуги, але в масштабі світового господарства.

1	2	3
2	За станом попиту	- насичений страховий ринок; - ненасичений страховий ринок.
3	За галузевою ознакою	- страховий ринок особистого страхування, який забезпечує захист майнових інтересів громадян, пов'язаних із ймовірністю настання смерті, втрати здоров'я, а також із прагненням суспільства мати заощадження; - страховий ринок майнового страхування, який забезпечує захист від страхових ризиків, що загрожують саме майну фізичних та юридичних осіб (страхувальників); - ринок страхування відповідальності, який включає в себе надання застрахованим особам захисту від вимог, що виникають унаслідок травм та/або шкоди іншим людям чи майну, а також навколишньому природному середовищу.
4	За типом державного регулювання	- авторитарний (жорсткий) тип, коли кожен вид страхування проходить обов'язкове ліцензування та повинен відповідати конкретній системі вимог щодо загальних правил страхування й фінансово-господарської діяльності страховика; - ліберальний (м'який) тип передбачає, що хоча операції зі страхування ліцензуються, проте нагляд за страховими компаніями відбувається менш суворо; - змішаний тип використовує в певній мірі обидва визначених підходи. Система регулювання діяльності страхових компаній є виваженою та поєднує жорсткі підходи з достатньо гнучкими, що сприяє підтримці адекватного рівня конкуренції.
5	За напрямком розвитку	- екстенсивний страховий ринок, що передбачає швидке зростання кількості страхових компаній з невисоким рівнем платоспроможності та обмеженим асортиментом страхових послуг; - інтенсивний страховий ринок, який передбачає укрупнення страхових компаній, збільшення їх власного капіталу, покращення фінансового стану та розширення асортименту страхових послуг.
6	За сферами регулювання	- ринок ризикової сфери страхування - охоплює страхування ризиків, пов'язаних із непередбачуваними подіями, такими як травми, хвороби, аварії чи іншими страховими випадками, які можуть виникнути в короткостроковій перспективі. - ринок довгострокової сфери страхування - охоплює страхування ризиків, які можуть виникнути в майбутньому, такі як пенсійне страхування, страхування життя, довгострокове медичне страхування тощо.
7	За рівнем диверсифікації	- диверсифікований ринок страхових послуг; - однорідний ринок страхових послуг.
8	За продуктивною ознакою	- традиційний страховий ринок; - нетрадиційний страховий ринок.

Джерело: складено автором на основі [2;3;16]

Зауважимо, що даний перелік ознак не є вичерпним, і вибір критеріїв залежить від різних факторів та цілей, які ставляться перед створенням класифікації. З практичної точки зору, сьогодні для регулювання страхового

ринку часто використовуються конкретні ознаки, такі як: тип страхових послуг, види страхових продуктів, галузі та підгалузі страхування, а також типи державного регулювання.

Становлення ринку страхових послуг в Україні доцільно розглядати через призму законів ринку, зокрема попит і пропозицію в умовах соціально-економічного розвитку країни. Так, попит на страхові послуги вимірюється загальною сумою коштів, яку потенційні страхувальники готові витратити на задоволення своїх потреб у захисті майнових інтересів, пов'язаних із їх життям, здоров'ям, майном та відповідальністю задля убезпечення від ймовірних збитків за наперед встановленими цінами на послуги зі страхування.

До основних факторів впливу на обсяг попиту на страхові послуги відносять потребу населення та суб'єктів господарювання у страховому захисті та купівельну спроможність потенційних страхувальників.

Діяльність страховиків щодо розроблення та реалізації страхових послуг, що здатні задовольнити потреби потенційних страхувальників та відповідають їх купівельній спроможності, слід вважати пропозицією на страховому ринку [16].

Отже, ринок страхових послуг являє собою досить складну, багатофакторну систему, яка є динамічною та відповідним чином структурованою, тобто має власну внутрішню структурну будову і зовнішнє середовище. При чому перша складова тісно взаємодіє з іншою, взаємообумовлюючи одна одну та взаємодоповнюючи страховий простір в цілому. Внутрішня будова, з одного боку, включає в себе суб'єкти страхового ринку, а з іншого - різноманітні страхові продукти, що реалізуються. Зовнішнє оточення складається з ланок фінансової системи держави та сфери міжнародних фінансів, взаємодія з якими визначається напрямками руху грошових потоків [3].

Своєю чергою, внутрішня структурна організація страхового ринку за суб'єктами страхових відносин визначається трьома ключовими секторами, які представлені на рисунку 1.2.

Перший сектор представлений Уповноваженим органом, головним регулятором на ринку - Національним банком України. Крім того, до сектору нагляду за страховою діяльністю належать: Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державна податкова служба України, Антимонопольний комітет України, Пенсійний фонд України, Державна аудиторська служба України, Фонди соціального страхування тощо.

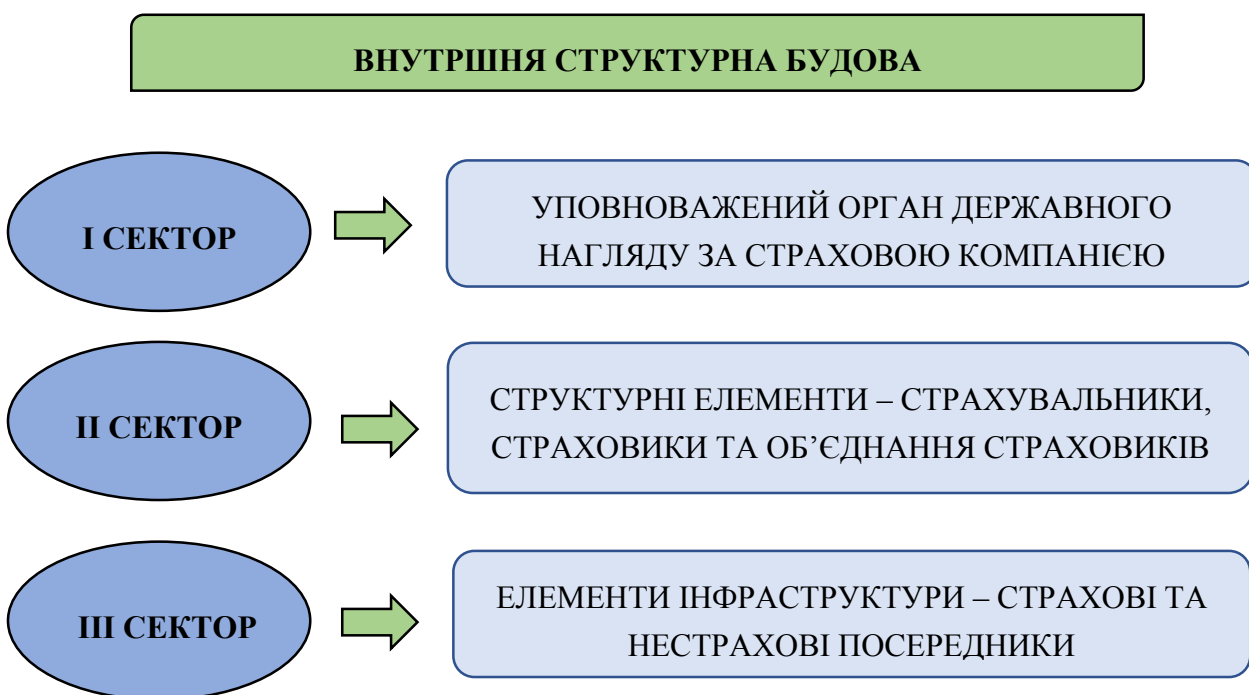

Рис. 1.2. Внутрішня структурна будова страхового ринку

Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Другий сектор страхового ринку України складається з:

- страховиків - фінансових установ або філій страховиків-нерезидентів, що мають право здійснювати діяльність на території країни;
- страхувальників - осіб, які уклали зі страховиками договір страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства;
- об'єднань страховиків - страхових бюро, страхових пулів, спілок, асоціацій та інших об'єднань страховиків.

У відповідності до чинного законодавства в Україні юридична особа набуває статусу страховика виключно після отримання ліцензії на здійснення страхової діяльності. При чому страховики створюються лише у формі акціонерного товариства або товариства з додатковою відповідальністю (крім філій страховиків-нерезидентів) [19].

Страхувальниками можуть бути дієздатні фізичні особи, фізичні-особи підприємці, юридичні особи, що уклали із страховиками договори страхування.

Також для регулювання та координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх учасників й впровадження спільних ідей, програм страхові компанії можуть створювати асоціації, спілки та інші професійні об'єднання. Проте такі об'єднання не мають права здійснювати страхову діяльність. Сьогодні в Україні створені та провадять свою діяльність такі об'єднання, як: Ліга страхових організацій України (ЛСОР), Асоціація «Страховий Бізнес» (АСБ), Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ), Національна Асоціація Страховиків України (НАСУ), Об'єднання «Ядерний страховий пул» та інші.

Ліга страхових організацій України (ЛСОР) - найвпливовіше неприбуткове об'єднання учасників ринку страхових послуг України, яке було створене у 1992 році з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників страхового ринку. За період свого існування ЛСОР досягла значних успіхів і користується авторитетом та повагою серед страхових компаній, органів державної влади та організацій-партнерів Ліги страхових організацій України.

Ліга страхових організацій України здійснює свою діяльність на засадах законності, гласності, самостійності та незалежності від державних структур, рівноправності членів Ліги, довіри та взаємодопомоги у відносинах між членами Ліги. При цьому основними її завданнями є наступні:

- сприяння розвитку страхового ринку та вільної конкуренції між його учасниками;

- захист прав та забезпечення представництва спільних законних інтересів членів Ліги у відносинах з органами державної влади, страхувальниками, іншими страховиками, професійними та громадськими організаціями, суб'єктами господарювання;

- сприяння залученню інвестицій в страховий бізнес України та формування інвестиційно привабливого клімату;

- підвищення рівня обізнаності населення про важливість страхування для забезпечення страхового захисту та безпеки в суспільстві в цілому, а також його внеску в економічний розвиток країни;

- активна участь у реалізації та вдосконаленні законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- аналіз показників вітчизняного і міжнародних страхових ринків;

- інші [26].

Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ) є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам. МТСБУ є непідприємницькою (неприбутковою) організацією і здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», свого Статуту та іншого законодавства України. Членами об'єднання є 33 українські страхові компанії.

До головних завдань МТСБУ належать наступні:

- виконання гарантійних функцій щодо відшкодування шкоди, завданої третім особам при експлуатації наземних транспортних засобів, відповідно до чинного українського законодавства та угод, що були укладені Бюро з іноземними уповноваженими організаціями зі страхування цивільно-правової відповідальності;

- координація діяльності страховиків - його членів у сфері страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам

внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, як на території України, так і за її межами;

- управління централізованими страховими резервними фондами, що створеними при Бюро для забезпечення виконання покладених на нього функцій (наприклад, Фонд захисту потерпілих, Фонд страхових гарантій);

- виконання страхових зобов'язань із обов'язкового страхування відповідальності власників транспортних засобів у разі неплатоспроможності його членів-страховиків;

- забезпечення членства України в міжнародній системі автомобільного страхування «Зелена картка» та виконання зобов'язань перед уповноваженими організаціями інших країн, що є учасниками цієї системи;

- тощо [33].

Об'єднання «Ядерний страховий пул» - це добровільна неприбуткова організація страховиків-резидентів України, що отримали ліцензію на проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту. Пул створений з метою координації діяльності його членів, пов'язаної з проведенням обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду та забезпечення фінансової надійності страхування [36].

Асоціація «Страховий бізнес» (АСБ) є ще однією неприбутковою організацією, створеною у 2004 році з метою захисту інтересів і прав її членів-страховиків; аналізу й дослідження страхових, фінансових ринків як України, так і світу; проведення заходів з популяризації страхової діяльності серед населення та юридичних осіб; надання підтримки у вдосконаленні українського страхового законодавства, методології, технології і методики страхування тощо [5].

Національна Асоціація Страховиків України (НАСУ) є асоційованим учасником Європейської федерації страхування та перестрахування Insurance Europe. Основною ціллю її функціонування є розробка,

затвердження та впровадження високого рівня правил і стандартів діяльності на ринку страхових послуг. Тому очевидно, що завданнями НАСУ на сьогодні є:

- участь у формуванні та вдосконаленні українського законодавства у сфері страхування, проведення незалежної його експертизи;
- забезпечення створення привабливого інвестиційного середовища на ринку страхових послуг України;
- інформаційна, організаційна та консультативна підтримка учасників Асоціації;
- тісна співпраця з іншими професійними об'єднаннями фінансового сектору з метою формування професійного та високорозвиненого ринку фінансових послуг в Україні;
- та інші [34].

Відповідно, третій сектор ринку страхових послуг охоплює елементи інфраструктури, до яких відносять страхових посередників - учасників страхового ринку, що сприяють реалізації та супроводу послуг зі страхування, представляючи інтереси своїх клієнтів за визначену плату та задовольняючи їх потреби. Поряд із страхувальниками, страховими компаніями та органами державного нагляду вони забезпечують базові умови для функціонування ринку.

Усіх страхових посередників поділяють на: прямих (брокерів, агентів), непрямих (професійних оцінювачів страхових ризиків і збитків) та нестрахових посередників (аудиторів, юристів, тобто тих, хто виконує роботу іншого напрямку, таку як вивчення ринку, його обслуговування, аналіз, рейтингова оцінка тощо) [6].

Згідно статей 71-72 ЗУ «Про страхування» № 1909-IX страхові агенти та страхові брокери - це фізичні особи, фізичні особи-підприємці або юридичні особи, діяльність яких включає такі напрями:

- 1) рекламування та/або проведення маркетингових, рекламних та інших підготовчих заходів, спрямованих на укладення договорів страхування;

2) пропонування, пропозиція та консультування клієнта щодо укладення договору страхування, проведення іншої роботи з підготовки до укладення договорів страхування;

3) укладення та внесення змін до договору страхування, зокрема, але не виключно, залучення до оцінювання страхового ризику, вірогідності настання страхової події, оформлення документів та розрахунків щодо сплати страхової премії;

4) отримання страхової премії від клієнта та подальше її перерахування страховику;

5) оформлення необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати та інша діяльність, пов'язана з організацією врегулювання страхового випадку;

6) отримання страхової виплати від страховика та подальше її перерахування клієнту [19].

Андеррайтер - експерт, оцінювач страхових ризиків, що діє від імені страхової компанії та має право брати на страхування запропоновані ризики, безпосередньо оцінювати їх, визначати тарифні ставки та умови договорів страхування, враховуючи норми страхового права та економічної доцільності, а також оформляти страхові поліси [16].

Сервеєр - оцінювач ризиків із страхування, зазвичай інспектор або агент страховика, який оглядає майно, що приймають до оцінки, та визначає ймовірність настання того чи іншого страхового випадку [16].

Аджастер (оцінювач страхових збитків) - це особа, яка представляє інтереси страхової компанії під час врегулювання заявлених претензій страхувальників, що пов'язані зі страховим випадком.

Аварійний комісар - оцінювач страхових збитків, особа, яка встановлює причини настання страхового випадку, розмір збитків та їх характер, і, як правило, займається дорожньо-транспортними пригодами.

Диспашер - фахівець з морського права, який розраховує збитки після загальної аварії та розподіляє їх між судном, вантажем та фрахтом.

Актуарій - досвідчений фахівець з фінансового аналізу страхових компаній, який проводить актуарні розрахунки, включаючи обчислення страхових тарифів та участь в оцінюванні структури та ефективності перестраховувальних операцій.

До того ж слід не забувати, що в інфраструктурі страхового ринку працюють також нестрахові посередники, які здійснюють інформаційні, консультаційні, рекламні, фінансові, кредитно-банківські, аудиторські, нотаріальні, біржові та інші послуги.

Зовнішнє середовище страхового ринку, як правило, складається з двох елементів: тих, якими страхова компанія може управляти, та тих, на які вона не має впливу, проте повинна враховувати їх при здійсненні своєї діяльності.

До складових, на які страховик може прямо впливати, в основному належать: ринковий попит, конкуренція, якість страхових послуг, інновації у страхуванні, інфраструктура страхового ринку тощо.

Складові, на які страховик жодним чином не може впливати, включають: кількість населення, його вікова та статева структура; демографічні зміни; купівельна спроможність населення; сезонні міграції; природні катаклізми, географічне розташування та інші [20].

Отже, розгляд та вивчення загальної теорії страхування та страхового ринку засвідчили, що ринок страхових послуг становить собою складну структуру, яка має багато різних підходів до визначення сутності, має свої умови функціонування, виконує певні функції, класифікується за відповідними ознаками та складається із власної внутрішньої структурної будови і зовнішнього середовища.

1.2. Економічні виклики воєнного часу та їх вплив на сучасний страховий ринок

Процес розвитку будь-якої країни світу проходить не лише через піднесення, але й кризові ситуації, які негативно впливають на будь-який сегмент економіки, ринок страхових послуг не є виключенням.

Якщо брати до уваги довоєнний період, то страхування було чи не єдиною сферою економіки України, яка характеризувалась стійкою тенденцією до щорічного зростання обсягу наданих послуг. Важливо підкреслити, що страхування - це послуга, яку надають за визначену ціну, що включає в себе витрати страхової компанії та приносить прибуток. І саме економічний простір, на якому відбуваються операції купівлі-продажу даної послуги, називається страховим ринком [75].

Після подолання наслідків пандемії COVID-19 Україна зіткнулася з новим випробуванням. З'явилась необхідність розв'язувати проблеми, які не зустрічались раніше, а якщо й виникали, то однозначно їх масштаби були меншими. Із вторгнення 24 лютого 2022 р. російської федерації на територію України розпочалася повномасштабна війна, а Указом Президента України № 64/2022 в країні було введено воєнний стан [72], який триває вже більше двох з половиною років.

Зрозуміло, що здійснення діяльності у тяжких умовах війни супроводжується найвищим рівнем невизначеності, неможливістю передбачити розвиток подій та постійним поширенням зони небезпеки на всю територію країни, що викликає економічну кризу. Тому, очевидно, що розпочата РФ повномасштабна війна в Україні призвела до демографічної, гуманітарної, економічної, політичної, інфраструктурної, екологічної, соціальної та психологічної кризи, і в той же час стала головним джерелом загрози для безпеки як фінансової системи України, так і життя суспільства в цілому. Загалом до таких загроз можна віднести скорочення частки ВВП через зменшення обсягів експорту, сплачених податків, прибутковості бізнесу,

обмеження діяльності митного контролю, швидкий відтік населення за кордон та ризик його неповернення, дефіцит фінансових ресурсів у банківській системі, недоотримання коштів до бюджетів усіх рівнів та багато іншого [30].

Війна - це виклик, який постає перед нашою країною у всіх сферах життєдіяльності. Масові руйнування житла та інфраструктури, підвищення рівня інфляції, припинення діяльності підприємств, втрата робочих місць, пошкодження та знищення майна, примусове переміщення громадян, зниження ділової активності, страшні екологічні наслідки - це ті серйозні наслідки, які нам доведеться долати десятиліттями.

Своєю чергою, страхування є саме тим механізмом, що, як правило, покликаний забезпечити належну компенсацію та відшкодування усіх ймовірних збитків, а страховий ринок як частина фінансового повинен сприяти зменшенню загроз економічній та фінансовій безпеці на всіх рівнях, включаючи мікро- та макрорівні, післякризове відновлення та економічний розвиток країни. Проте, як ми знаємо, для будь-яких правил є свій виняток, і для страхового ринку України таким виключенням стала війна.

Сучасному ринку страхових послуг притаманні проблеми та характеристики, що сформувалися ще у довоєнний період та значно посилились військовими діями по всій території держави. Для врахування та об'єктивного аналізу хронічних проблем і нових викликів можна скористатися відомим методом PEST-аналізу. Відокремлення джерел існуючих проблем за політичними, економічними, соціальними та технологічними напрямками дозволить виявити потенційні інструменти для подолання загроз й використання можливостей для подальшого розвитку страхового ринку України.

Отже, інтерпретований на досліджуваний ринок PEST-аналіз може виглядати наступним чином (табл. 1.2):

Таблиця 1.2

PEST-аналіз основних проблем і перспектив розвитку
українського страхового ринку

Вектор (напрямок)	Довоєнний період	Період воєнного стану	Можливості та перспективи
1	2	3	4
Політичний	- недосконала нормативно-правова база; - загальна політична нестабільність в країні; - відсутність повноцінної підтримки учасників ринку; - необхідність розробки проектів державно-приватного партнерства, зокрема, щодо формування організацій для покриття післявоєнних ризиків; - наявність корупційних ризиків; - недостатнє регулювання страхового посередництва	- зміни в законодавстві та регуляторних підходах; - спрощення регуляторних вимог до діяльності суб'єктів страхового ринку	- забезпечення виконання ефективного впровадження в дію оновленого Закону України «Про страхування» № 1909-IX; - удосконалення податкової політики у сфері страхування під час війни; - забезпечення ефективного впровадження принципів страхового нагляду відповідно до стандартів Міжнародної асоціації органів страхового нагляду (IAIS); - підтримка внутрішнього перестрахування; - врегулювання діяльності такої важливої категорії учасників страхового ринку, як страхові брокери шляхом розробки комплексу заходів із підвищення ефективності страхової брокерської діяльності

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
Економічний	- низька інвестиційна привабливість галузі; - низький попит фізичних і юридичних осіб на страхові послуги, що спричинено економічною та політичною кризою в країні; - слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування з іншими країнами; - використання страхування як механізму для ухилення від сплати податків або виведення капіталу через нього; - нераціональні механізми розміщення страхових ресурсів; - нерозвиненість національної страхової інфраструктури; - низькі показники конкурентоспроможності українських страхових компаній; - недостатній рівень менеджменту в страхових компаніях -	- підвищення рівня інфляції в країні; - зниження ділової активності; - загрози стабільності у діяльності страховиків і страхувальників; - скорочення кількості договорів страхування; - розширення видів ймовірних ризиків, зростання кількості страхових випадків, зокрема в медичному страхуванні; - необхідність підвищення рівня управління в страхових компаніях; - низький рівень дохідності окремих видів страхування; - фінансова невизначеність через воєнні дії	- подальше формування різних програм зі страхування ризиків у сфері будівництва, енергетики, інфраструктури тощо; - акцентування особистого медичного страхування; - стабілізація загальної економічної ситуації; - використання технологій блокчейну, що може зменшити ризики шахрайства та підвищити ефективність фінансових операцій; - подальший розвиток та модернізація інфраструктури, впровадження цифрових технологій для полегшення обслуговування клієнтів в умовах війни, підтримка державних програм для розвитку страхової галузі тощо; - удосконалення організаційної структури та створення інфраструктури страхового ринку на рівні світових вимог
Соціальний	- низька платоспроможність населення; - недостатній рівень довіри населення та суб'єктів господарювання до операторів ринку та системи страхування в цілому	- зниження платоспроможності населення; - примусова та добровільна міграція та еміграція клієнтів страхових компаній; - пошкодження та знищення майна громадян	- розвиток програм соціального страхування; - утримання та нарощення досягнутого рівня довіри до операторів ринку; - підвищення культури страхування; - розробка і впровадження спеціалізованих

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
			страхових продуктів для захисту військовослужбовців та їх сімей; - впровадження нових ефективних та привабливих для населення форм фінансових послуг, зокрема таких, як надання кредитів під заставу страхових полісів
Технологічний	- необхідність підвищення якості страхових послуг; - невідповідність структури активів багатьох страховиків взятим на себе зобов'язанням; - проблеми з повним та своєчасним поданням звітності; - необхідність розширення переліку страхових послуг; - необхідність впровадження інновацій в управлінні та обслуговуванні	- відсутність великої різноманітності програм страхування воєнних ризиків; - неготовність багатьох страхових компаній надавати послуги зі страхування воєнних ризиків; - тимчасова обмеженість обслуговування частини клієнтів; - суттєве зниження обсягів продажів, особливо через роздрібні канали; - зменшення кількості надходжень премій, знищення об'єктів нерухомості, складності виїзду на місця страхових випадків, особливо урегулювання страхових випадків на територіях проведення активних бойових дій; - розірвання договорів або відтермінування платежів клієнтами страховиків	- ефективне впровадження дистанційних способів урегулювання страхових випадків; - диверсифікація страхових послуг та підвищення їх якості, зокрема це стосується частини страхування від воєнних ризиків; - дотримання чітких регуляторних вимог і неухильне їх виконання; - розробка гнучких умов договорів для уникнення розірвання у важливий період

Джерело: складено на основі [73] та власних досліджень

Таким чином, детальний аналіз сучасного стану, тенденцій і проблем розвитку українського страхового ринку свідчить про те, що впродовж останніх років ситуація на ринку склалася не зовсім сприятлива. Його учасники щодня змушені боротися з наявними проблемами та вирішувати їх усіма можливими способами. Тому ефективне функціонування та динамічний розвиток страхових компаній в Україні напряду буде залежати від здатності їх адаптуватися під сучасні реалії життя в період війни, від підвищення рівня їх конкурентоспроможності на ринку, дотримання вимог сучасного законодавства, розширення спектру наданих страхових послуг, удосконалення оподаткування страхової діяльності та впровадження заходів щодо підвищення рівня довіри громадян до страхової галузі.

Повномасштабна війна суттєво вплинула на функціонування українського страхового ринку. Вона змінила характер ризиків, структуру попиту, поведінку учасників ринку та загальні умови його діяльності. Тому, виходячи з досліджень, можна виділити такі основні напрями впливу війни на страховий ринок України:

1) Зростання актуальності страхування воєнних ризиків - військові дії спричинили значне підвищення попиту на страхові продукти, пов'язані із захистом від воєнних ризиків, таких як руйнування нерухомості, втрати майна, переривання бізнесу тощо. Однак значна ризиковість страхування воєнних ризиків обумовлює складність у їх впровадженні та вимагає застосування додаткових механізмів управління ризиками для забезпечення фінансової стійкості страховиків;

2) Реструктуризація страхового портфеля - війна призвела до зміщення акцентів у структурі страхового ринку. Традиційно популярні види страхування, такі як страхування автотранспорту (КАСКО) та туристичне страхування, втратили актуальність, тоді як зросла потреба у страхуванні життя, здоров'я та майнових активів, особливо в регіонах, що постраждали від бойових дій;

3) Фінансові труднощі страховиків - значне зменшення

платоспроможності населення та підприємств вплинуло на обсяги страхових премій. Одночасно, зростання кількості страхових випадків, пов'язаних із бойовими діями, підвищило навантаження на резерви страхових компаній, що може призвести до проблем із ліквідністю та платоспроможністю страховиків;

4) Зміни в регуляторному середовищі - державні органи змушені адаптувати регуляторні вимоги до умов воєнного часу. Це включає підтримку страховиків через послаблення нормативних вимог, розробку спеціальних страхових продуктів для відшкодування воєнних втрат та забезпечення стабільності страхового ринку в умовах кризи;

5) Інтеграція цифрових технологій - військова агресія стимулювала прискорений розвиток дистанційних та цифрових страхових послуг. Обмеження фізичного доступу до офісів страхових компаній та зростання кіберзагроз сприяли впровадженню інноваційних технологій для автоматизації процесів укладення договорів, оцінки збитків і врегулювання страхових випадків.

Таким чином, війна стала ключовим фактором трансформації страхового ринку України, визначивши його нові виклики та можливості для розвитку. У цих умовах важливим є пошук збалансованих підходів до управління ризиками, забезпечення фінансової стійкості страховиків і відновлення довіри споживачів.

Поряд з цим, попри всі виклики, ринок страхових послуг продовжує стабільно працювати та залучати нових клієнтів, так, як більшість страховиків змогли адаптуватися й певним чином організувати свою роботу, здійснивши евакуацію співробітників у безпечніші регіони, забезпечивши віддалену роботу персоналу й збереження баз даних та технічних засобів. Досвід роботи під час кризи, спричиненої пандемією COVID-19, забезпечив швидкий перехід усіх сфер господарювання в режим онлайн. Тому впродовж 2022-2023 рр. українським страховим компаніям вдалося досить успішно впровадити механізми врегулювання страхових випадків дистанційним способом, а рекомендації Національного банку України щодо спрощення таких процедур

надали можливість налагодити діяльність та продовжувати працювати в надскладних умовах.

Крім того, особливої уваги потребує новий вид страхування, що почав з'являтися з початку війни та успішно продовжує розвиватися й набирати популярності сьогодні - страховий продукт, що передбачає захист від воєнних ризиків. Чому страхування від воєнних ризиків - новий продукт для ринку? Все просто, воєнні ризики завжди були винятком при страхуванні громадян та їхнього майна. Традиційно такі причини страхових подій, як воєнні дії - влучення снарядів, мін, куль, руйнування будівель, мінування територій, наслідки вибухів, пожеж тощо - належали до переліку винятків, що звільняли страховиків від виплати компенсацій потерпілим. Але війна росії проти України все змінила. Клієнти, що купують страхове покриття, хочуть, щоб воєнні ризики були обов'язково внесені до переліку страхових подій [27;48].

Рис. 1.3. Страхові компанії України, які надають послуги зі страхування від воєнних ризиків

Джерело: власні дослідження та [48]

Враховуючи це, більшість страхових компаній відгукнулися на запит громадян і бізнесу та розробили нові продукти, які страхують життя, здоров'я, рухоме й нерухоме майно від ризиків, що пов'язані з воєнними подіями. Приклади таких страховиків зображено на рисунку 1.3.

Щоб детальніше розглянути даний страховий продукт, розглянемо конкретно що кожна із цих страхових компаній пропонує своїм клієнтам на сьогодні.

Один з найвідоміших страховиків сучасного страхового ринку - ПрАТ «СК «АРКС» - пропонує два види страхових продуктів: КАСКО «Залізний купол» та «Бронезахист». Послуга КАСКО «Залізний купол» покриває наступні ризики: пошкодження або повне знищення авто від попадання будь-яких видів ракет і безпілотних літальних апаратів та/або їх уламків; попадання різного роду уламків (БпЛА, ракет, будівель). Вартість такого страхування складає 1% від вартості авто, а розмір франшизи становить 10% від страхової суми. Вік авто має бути не більше 15 років. Також компанія пропонує різні терміни страхування - 3 місяці, 6 місяців або 1 рік. І найголовніше - можливість отримати цей поліс навіть без основного КАСКО в ARX або в іншій страховій компанії.

Наступна послуга страховика зосереджена вже на іншому виді страхування - страхування від нещасних випадків в умовах воєнного стану. Відповідно до програми «Бронезахист» до побутових нещасних випадків відносяться: смерть, травматичні ушкодження (опіки, обмороження й т. д.) та інші нещасні випадки, отримані внаслідок воєнних дій. Відповідно, прикладами нещасних випадків є наступні: влучення снарядів, мін, куль, обрушення будівель, наслідки пожежі, мінування територій тощо. Сума покриття складає від 125 грн до 4 500 грн, а тривалість страхового покриття - 1 місяць, 3 місяці, 6 місяців та 1 рік. Проте дана послуга має й свої недоліки, а саме: виключенням для страхування є активна участь у воєнних діях (військовослужбовці ЗСУ, прикордонники, співробітники ДСНС, СБУ, поліції, Територіальної оборони тощо). Тобто, програма спрямована на захист

здоров'я та життя, діє у всьому світі та у тих районах України, де не проводяться воєнні (бойові) дії та які не перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні). На звільненій території, на якій діє українська влада, програм діє. Ще одним невеликим обмеженням є вік застрахованого - від 1 до 75 років (на дату укладення договору) [57].

При заключенні договору КАСКО в АТ «СК «ІНГО» на авто є можливість активувати опцію «воєнні ризики» для: відновлення автомобіля від наслідків воєнних дій в межах 10% від страхової суми, але не більше 300 тис. грн та страхового захисту водія та пасажирів від нещасних випадків на суму до 300 тис. грн. Вартість цієї опції є символічною - 1 грн, та передбачається, що при її включенні покриваються такі ризики, як: наїзд або зіткнення з військовою технікою; руйнівна дія на застрахований автомобіль ударних (звукових) хвиль; падіння на застрахований автомобіль сторонніх об'єктів (незалежно від причин їх падіння та походження) оборонного і спеціального військового призначення; пошкодження застрахованого автомобіля вогнем або теплом, якщо автомобіль був розміщений в безпосередній близькості від місця пожежі, яка сталася внаслідок воєнних дій; смерть або стійка втрата працездатності водія, пасажирів, що сталися через воєнні дії. Проте тут є також певне обмеження, яке полягає в тому, що дане покриття з опцією «воєнні ризики» діє на території України, крім територій високого ризику, які визначені Страховиком на дату настання страхової події. Актуальний перелік територій високого ризику розміщено на офіційному веб-сайті страховика [61].

Наступною не менш відомою страховою компанією, яка надає послуги зі страхування від воєнних ризиків, є ПрАТ «СК «ВУСО». Її страховий продукт має назву КАСКО Patriot 2.0 Unlimited – це класичне КАСКО з покриттям пошкоджень, отриманих внаслідок воєнних дій: пошкодження транспортного засобу осколками, ризик прильоту ракети, інших об'єктів, підлив на міні, прямий обстріл (крім ядерних, біологічних, хімічних атак). Повна загибель автомобіля не покривається. Звичайна сума покриття

становить 10% від вартості авто. При цьому, для власників пакета Premium передбачений ремонт авто та додаткова компенсація моральної шкоди у розмірі 5 тис. грн при пошкодженні авто на суму 20 тис. грн і більше. Також дана програма має часову франшизу - 7 днів - це термін від дати початку дії договору, протягом якого страхове покриття не діє. На страхування, як правило, приймаються автомобілі віком до 14 років. Крім цього, послуга Каско Patriot 2.0 Unlimited має три пакети: Minimum (страхова сума - 400 тис. грн, вартість - 8,5 тис. грн); Medium (страхова сума - 800 тис. грн, вартість - 16,5 тис. грн); Maximum (страхова сума - 1 200 тис. грн, вартість - 25 тис. грн). Важливо зазначити, що територія дії даної програми - вся Україна, за винятком Донецької, Луганської, Херсонської, Миколаївської, Запорізької, Харківської областей та АР Крим та випадків, якщо місце події знаходиться ближче ніж 150 км до тимчасово окупованих територій [59].

ПрАТ «СК «Арсенал страхування» - українська компанія, яка розробила відомий страховий продукт під назвою «Патронус». Даний страховий поліс покриває ризики пошкодження або знищення легкових авто, вантажних транспортних засобів та причепів до них, автобусів внаслідок дії ракет, БпЛА будь-яких типів, баражуючих боєприпасів, засобів ППО чи ПРО, уламків. Страхова сума здебільшого встановлюється в розмірі дійсної вартості авто, а річний страховий тариф становить 1.99% від страхової суми. Також є франшиза, яка у разі повної загибелі транспортного засобу складатиме 10% від страхової суми, а у разі лише часткового пошкодження - 5% від страхової суми. Аналогічно до умов інших страховиків, винятком при страхуванні є події, що сталися на територіях, де ведуться активні бойові дії та територіях України, тимчасово окупованих російською федерацією, тощо [58].

Ще одна відома страхова компанія «ТАС Life» вирізняється тим, що пропонує страховий захист від наслідків воєнних дій для колективу - страхування бізнесу від військових ризиків. Продукт створює захист від таких наслідків: втрата життя, інвалідність I, II, III групи, травми, хірургічні операції, госпіталізація тощо (в залежності від обраної програми). Лімітом покриття є

200 тис. грн, а ціна коливається від 150 грн/місяць до 390 грн/місяць. Вартість розрахована для колективу від 10 осіб, при цьому середній вік колективу має бути в середньому 35 років [64].

До того ж компанія TAS Life з травня 2023 року пропонує страховий захист від наслідків нещасних випадків не лише цивільним особам, а й навіть військовим. Однак дія страхових ризиків залежить від того, чи перебуває військовослужбовець в зоні підвищеної небезпеки на момент настання страхового випадку, чи ні. Відповідно, якщо зона перебування - вся Україна, за винятком територій бойових дій або тимчасово окупованих рф, то покриваються всі страхові ризики, зокрема ті, що сталися внаслідок нещасного випадку в межах страхової суми 100 тис. грн; не покриваються страхові ризики внаслідок будь-якої причини, окрім ризику «Втрата життя» в межах ліміту 100 тис. грн. Загалом військовослужбовці можуть оформити такі програми страхування: «ТАС-Інвест», «ТАС-Інвест Валютний», «ТАС-Пенсія», «ТАС-Лайф», «Формула здоров'я», «ТАС-Юніор». І, відповідно, якщо зона перебування військового - це території, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окуповані рф, то покривається страховий ризик «Дожиття», а за ризиком «Втрата життя» здійснюється повернення сплачених внесків; не покриваються страхові ризики внаслідок будь-якої причини та нещасного випадку. Тому варто зазначити, що відповідно проведених досліджень СК «ТАС Life» є єдиним страховиком, що займається страхуванням військовослужбовців на сьогодні [64].

Розглянемо ще таку страхову компанію, як СК «Рідна». Страховик пропонує додаткову програму страхування транспорту з покриттям збитків внаслідок бойових дій - «КАСКО (покриття воєнних ризиків)». Даний страховий продукт покриває ризики пошкодження або знищення транспортного засобу внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, ракетно-бомбових ударів, спричинених військовою агресією. КАСКО включає в себе три доступні умови на вибір страхувальника, що залежать від страхової суми. Тобто, якщо страхова сума складає 100 тис. грн, то вартість поліса

становитиме 1 тис. грн; якщо страхова сума 200 тис. грн, то вартість поліса - 2 тис. грн; якщо страхова сума 500 тис. грн, то вартість поліса - 5 тис. грн. Також при повній загибелі автомобіля є можлива франшиза в розмірі 10%. Особливістю програми є те, що страхове покриття надається на території міста Києва та Київської області. Термін дії поліса - 1 рік [63].

СК «Універсальна» також пропонує своїм клієнтам «Воєнне» КАСКО, проте воно укладається лише у комплекті з основним договором КАСКО та покриває ризики від потрапляння ракет, БпЛА та їх уламків, засобів ППО, літальних бойових припасів, протиракетної оборони тощо. Водночас дія «Воєнного» КАСКО не поширюється на Донецьку, Луганську, Херсонську області, на АР Крим, а також на тимчасово окуповані території та території, розташовані ближче ніж 60 кілометрів від тимчасово окупованих територій (на дату настання страхового випадку). Також виключенням зі страхових випадків є незаконне заволодіння транспортним засобом (далі ТЗ) застосування інших видів зброї (реактивної або ствольної артилерії, авіабомб). Максимальний ліміт відповідальності - 3 млн грн, та авто повинно бути віком до 15 років. Строк дії нового договору визначається згідно із основним договором КАСКО, а при дострахуванні - не більше 1 року [65].

Страхова компанія «ПЗУ Україна» з недавніх пір пропонує для страхування авто пакет «Автомікс», який покриває воєнні ризики від пошкодження або повної загибелі авто внаслідок прямого чи опосередкованого впливу ракет, БпЛА та їх уламків, літальних апаратів та засобів протиповітряної оборони. Територія покриття - по всій території України, окрім окупованих територій, АР Крим, зони бойових дій, збройних конфліктів, а також, за винятком територій Донецької, Луганської, Херсонської, Миколаївської та Запорізької областей. Крім того, страховий поліс доступний для легкових авто віком до 15 років. Страховою сумою може бути як ринкова вартість авто, так і ліміт від цієї вартості у розмірі 25%, або 50% (але не більше 3 млн грн у частині покриття воєнних ризиків) [62].

КАСКО Military - страховий продукт, який пропонує для своїх клієнтів

СК «УСГ», покриває ризики від пошкодження до конструктивної загибелі транспортного засобу та додаткового обладнання лише внаслідок прямого або опосередкованого впливу від ракет, БПЛА або їх уламків, засобів протиповітряної та протиракетної оборони та інших боєприпасів. Водночас страховка розповсюджується лише на автомобілі віком до 5 років. Розмір страхової суми може становити до 8 млн грн, а вартість страхового поліса – 1.99% від вартості авто [67].

Не менш відома СК «УНІКА» також страхує авто від воєнних ризиків, але лише у разі придбання повного КАСКО, яке покриває збитки у разі ДТП, викрадення, стихійного лиха, вибуху, падіння предметів, протиправних дій третіх осіб тощо. При цьому такий страховий поліс доступний тільки для авто віком до 9 років, а у випадку настання воєнних ризиків покривається лише 10% від вартості автомобіля. Авто віком від 10 до 15 років страхують тільки від викрадення та тотального знищення. Вартість повного КАСКО, як правило, розраховується індивідуально та залежить від вартості авто, обраного розміру франшизи тощо [15;66].

Остання досліджувана нами компанія - СК «Експрес Страхування» не має окремого страхування від воєнних ризиків, проте має відповідну додаткову опцію в усіх пакетах КАСКО (Комфорт, Преміум, Преміум+ та VIP). Залежно від обраного пакета встановлюється максимальний вік авто для страхування - від 6 до 8 років. Крім цього не страхують авто, які використовують в таксі. А от умови покриття воєнних ризиків однакові: виплата здійснюється лише один раз в межах 10% або 25% від страхової суми. До переліку воєнних ризиків входять пошкодження, заподіяні мінами, бомбами, снарядами, та іншими видами зброї, крім зброї масового ураження. Вартість такого КАСКО розраховується індивідуально та залежить від обраних опцій [15].

Таким чином, проаналізувавши страхові продукти досліджуваних компаній, можна зробити висновок, що від початку повномасштабної війни у 2022 році страховий ринок України зазнав великих змін, був змушений

адаптуватися до жахливих умов війни, а страхові компанії - створювати належну підтримку і захист громадян в надзвичайно складних умовах. При цьому, пропонований страховиками захист від воєнних ризиків в більшості випадків не є окремим страховим продуктом, так, як представлений додатковою функцією до вже існуючого, або ж вдосконаленою послугою, що частково покриває ризики воєнних дій. Кожній запропонованій програмі характерні свої особливі умови, які, як правило, пов'язані зі ступенем завданого ризику, географічним обмеженням, лімітом страхового покриття і т. д. [29]. Крім того, спостерігаємо, що серед усіх видів страхування від воєнних ризиків в основному переважає страхування транспортних засобів за полісом КАСКО.

До основних недоліків страхових продуктів, що передбачають захист від воєнних ризиків, можна віднести три групи обмежень. Перша група - географічні обмеження, так як для всіх страховиків винятком є регіони, де безпосередньо йдуть бойові дії та тимчасово неконтрольовані урядом території (для них страховки не оформляються через дуже високу ймовірність ризику) [24]. Друга група включає вартісні обмеження, тому що у всіх страхових договорах є певні ліміти у гривнях або відсотках до загальної страхової суми за договором, передбаченої на покриття воєнних ризиків. Зазвичай це 50 - 100 тис. грн і не більше як 10% страхової суми у такій системі. Третя - залежно від ступеня ризику. Страхування можна здійснювати за системою від повного знищення об'єкта. Тобто в багатьох випадках страховики не проводять виплату, якщо пошкодження менше, ніж 50 - 60% загальної вартості.

Поряд з тим наразі поки відсутні страхові компанії, які займалися б страхуванням пошкоджених чи зруйнованих великих комерційних об'єктів, приміщень, житлових будівель, тому що вони просто не в змозі покрити величезні суми збитків.

Незважаючи на наявні обмеження, отримання невеликих компенсацій звичайно є кращим варіантом у порівнянні з нічим. Війна та воєнний стан

тривають, їх термін завершення невизначений, тому потреба в якісних страхових продуктах українських страхових компаній, що надаватимуть покриття воєнним ризикам, постійно зростатиме. На даний момент страховий ринок України поступово відновлюється після шокового стану, викликаного військовою агресією. Водночас він продовжує розробляти різні інструменти та має значні перспективи, які можуть позитивно вплинути на розвиток самого страхового ринку і економіку держави загалом.

1.3. Регулювання відносин на страховому ринку в умовах воєнного стану

Життя та здоров'я мають неабияку цінність, яку ми відчуваємо по-справжньому лише у моментах труднощів, тоді, коли їм завдано реальної шкоди. На жаль, сучасний світ жорстокий, та численні хвороби, матеріальні втрати, природні лиха, руйнування, вбивства - все це здається вже звичним для нашого суспільства. Очевидно, що будь-які непередбачені ситуації, такі як травми, поранення, ДТП, крадіжка майна, пожежа чи смерть можуть трапитися в будь-який час і призвести до серйозних психологічних проблем та фінансових втрат. Страхування не може запобігти цим подіям, але може допомогти компенсувати фінансові збитки.

Страхування - це система правовідносин, регульованих цивільним законодавством, що спрямована на захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб у випадку настання певних страхових подій. Ці події передбачаються угодою страхування та відшкодовуються шляхом використання страхових резервів.

В українському законодавстві відносини між страховою компанією та страхувальником (клієнтом) регулюються договором страхування. Ця угода передбачає, що страхувальник зобов'язується регулярно сплачувати страхові внески, а компанія, у разі настання страхового випадку, зобов'язується відшкодувати зазначені збитки.

Ключовим моментом тут є «у разі настання страхового випадку», тобто події, передбаченої договором страхування або чинним законодавством, яка призводить до фінансових втрат для страхувальника чи застрахованої особи. Виходячи з цього, якщо умовами договору було передбачено покриття ризиків воєнних дій, то, безперечно, це тягне за собою зобов'язання страховика з виплати страхового відшкодування [21].

Як показує практика, збитки, спричинені військовими діями, не вважаються страховими випадками. До прикладу, договір страхування життя не відшкодовує збитки, завдані стріляниною чи наїздом воєнної техніки, або ДТП, що відбулись внаслідок військових дій. Крім того, страховий захист не розповсюджується на випадок, коли у результаті влучення бомби або іншої зброї, буде знищено будинок, квартиру чи будь-який інший об'єкт нерухомості.

Хоча встановлений правовий порядок під час воєнного стану може обмежувати конституційні права та свободи людини і громадянина, це не впливає на чинність правових угод, зокрема договорів страхування. В рамках таких угод усі права та обов'язки залишаються чинними, але важливо врахувати певні особливості цього контексту.

Для того, щоб визначити як у даній ситуації реалізуються правовідносини, що виникають у сфері страхової діяльності, необхідно чітко розуміти в якій правовій ситуації ми опинились і перебуваємо. Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII воєнний стан трактується як «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності

України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини, і громадянина та прав, і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [18].

Детальне вивчення даного нормативного акту дозволяє зробити висновок, що, якщо страховий випадок стався в період дії воєнного стану, то сам по собі воєнний стан не є підставою для звільнення від виконання страховиком своїх зобов'язань перед клієнтами, проте є підставою для застосування інституту форс-мажору [71].

28 лютого 2022 р. Торгово-промислова палата України оприлюднила на своєму веб-сайті повідомленням № 2024/02.0-7.1 - лист щодо засвідчення форс-мажорних обставин у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України. Однак, наявність форс-мажорних обставин також не звільняє страхові компанії від виплати відшкодування. Виходячи зі змісту статті 617 Цивільного кодексу України, наявність форс-мажору звільняє від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо таке порушення сталося внаслідок непереборної сили (форс-мажору) [74].

Отже, настання форс-мажорних обставин може бути підставою для звільнення страхової компанії від відповідальності за невиплату страхового відшкодування за умови, якщо існує причинно-наслідковий зв'язок між форс-мажором та невиконанням зобов'язання страховика [31].

Підсумовуючи, варто зазначити, що страховик не може відмовити у здійсненні страхової виплати посилаючись виключно на той факт, що в Україні було введено воєнний стан. Тому найбільші українські страхові компанії з початку повномасштабного вторгнення підтвердили чинність договорів страхування та свої зобов'язання з відшкодування за страховими випадками.

З 1 липня 2020 р. Національний банк України (НБУ) виконує функції регулятора ринку небанківських фінансових послуг в цілому та страхового ринку зокрема. З цією метою НБУ запровадив нову модель регулювання з

урахуванням положень директив Європейського Союзу, Міжнародних принципів IAIS, кращих міжнародних практик. Ставши новим регулятором небанківського фінансового ринку, Національний банк одним із своїх пріоритетів визначив оновлення застарілого законодавства, яке не відповідало ані потребам учасників ринку, ані запитам споживачів цих послуг [54].

Як уповноважений орган нагляду за страховою діяльністю, Національний банк України 27 лютого 2022 р. рекомендував страховикам спростити процедуру врегулювання випадків, що мають ознаки страхових, шляхом максимального використання електронних документів і копій необхідних документів у разі неможливості або ускладнення можливості отримання їх оригіналів, а також застосовувати інші засоби дистанційного врегулювання страхових випадків. Одна з таких спрощених процедур давно доступна громадянам - складення «європротоколу» за таким наймасовішим видом страхування, як обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [4].

Наразі основним нормативним документом, яким здійснюється регулювання ринку страхових послуг, є новий Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 р., який повністю був введений в дію з 1 січня 2024 р.

Крім того, регулювання здійснюється Конституцією України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Податковим кодексом України, законами України «Про обов'язкове страхування цивільної правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», «Про господарські товариства», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», постановами Кабінету Міністрів України та НБУ, іншими нормативно-правовими актами (методики, інструкції, накази, положення) тощо [9].

Новий Закон «Про страхування» кардинально змінює підхід до здійснення регулювання та нагляду за страховим ринком України, а саме:

посилює вимоги до якості корпоративного управління, управління ризиками, платоспроможності та ринкової поведінки стосовно споживачів послуг. Оновлені вимоги враховують помилки минулого та норми євродиректив. Очікується, що новий ЗУ «Про страхування» матиме позитивний вплив на його оздоровлення і подальший розвиток, особливо в післявоєнний період.

Даний нормативний акт має свої особливості й передбачає наступні суттєві зміни у функціонуванні страхового ринку України:

- перехід від видів страхування (поділ на обов'язкові та добровільні) до класів страхування (класи 1-18 «non-life», класи 19-23 «life»);
- оновлення видів діяльності на ринку страхування (діяльність із страхування та діяльність з надання супровідних послуг на ринку страхування (діяльність з надання посередницьких та допоміжних послуг));
- створення Державного реєстру страхових посередників (страхових та перестрахових брокерів) й встановлення вимог до їх навчання та рівня компетентності, уникнення конфлікту інтересів, розширення переліку інформації, яка розкривається споживачеві тощо;
- оновлення вимог до формування та зміни розміру статутного капіталу;
- запровадження обов'язку страховика під час його реєстрації планувати свою діяльність на 3 роки;
- впровадження нового спрощеного підходу до оцінки платоспроможності страховика;
- оновлення вимог до договорів страхування;
- створення централізованої онлайн-бази даних щодо договорів страхування, які обов'язкові відповідно до законодавства України, із можливістю контролю їх укладання та дії;
- запровадження необхідності страховиками мати прозору структуру власності, розкривати інформацію про всіх власників істотної участі та ключових учасників компанії;
- створення можливості для страхових компаній отримувати всього одну ліцензію замість цілої низки на кожен окремий вид послуг;

- посилення стандартів ліцензування, зокрема розкриття страховими компаніями структури власності, кінцевих бенефіціарних власників, підвищення вимог до ділової репутації акціонерів та осіб, які виконують ключові функції, процедури оцінювання професійної придатності осіб, що виконують ключові функції у страхових компаніях;

- розроблення процедури реорганізації та запровадження вперше чіткого й дієвого механізму припинення діяльності страховиків. Вихід страховика чи спеціалізованого перестраховика із ринку може бути як добровільним (через реорганізацію, передавання страхового портфеля, ліквідацію тощо), так і примусовим;

- підвищення прозорості і конкурентоспроможності страхового ринку за рахунок нагляду НБУ за структурою власності страхових компаній та дотриманням ними законодавчо встановлених пруденційних вимог, зокрема, щодо підтримки платоспроможності, достатності капіталу та інвестиційної діяльності;

- запровадження єдиних підходів щодо обліку договорів для фінансової та регуляторної звітності, розрахунку всіх видів технічних резервів, джерел використання даних для розрахунку, якості даних, документування процесу розрахунку та отриманих результатів [19; 37; 38; 56].

За дослідженнями НБУ на момент введення в дію нового Закону України «Про страхування» понад 40% страхових компаній України не відповідали новим вимогами регулятора, зокрема, щодо капіталу і платоспроможності. Тому, для приведення своєї діяльності у відповідність до оновлених стандартів, страховим компаніям було надано півроку.

Основні вимоги НБУ до діяльності страхових компаній наведено на рис.1.4.

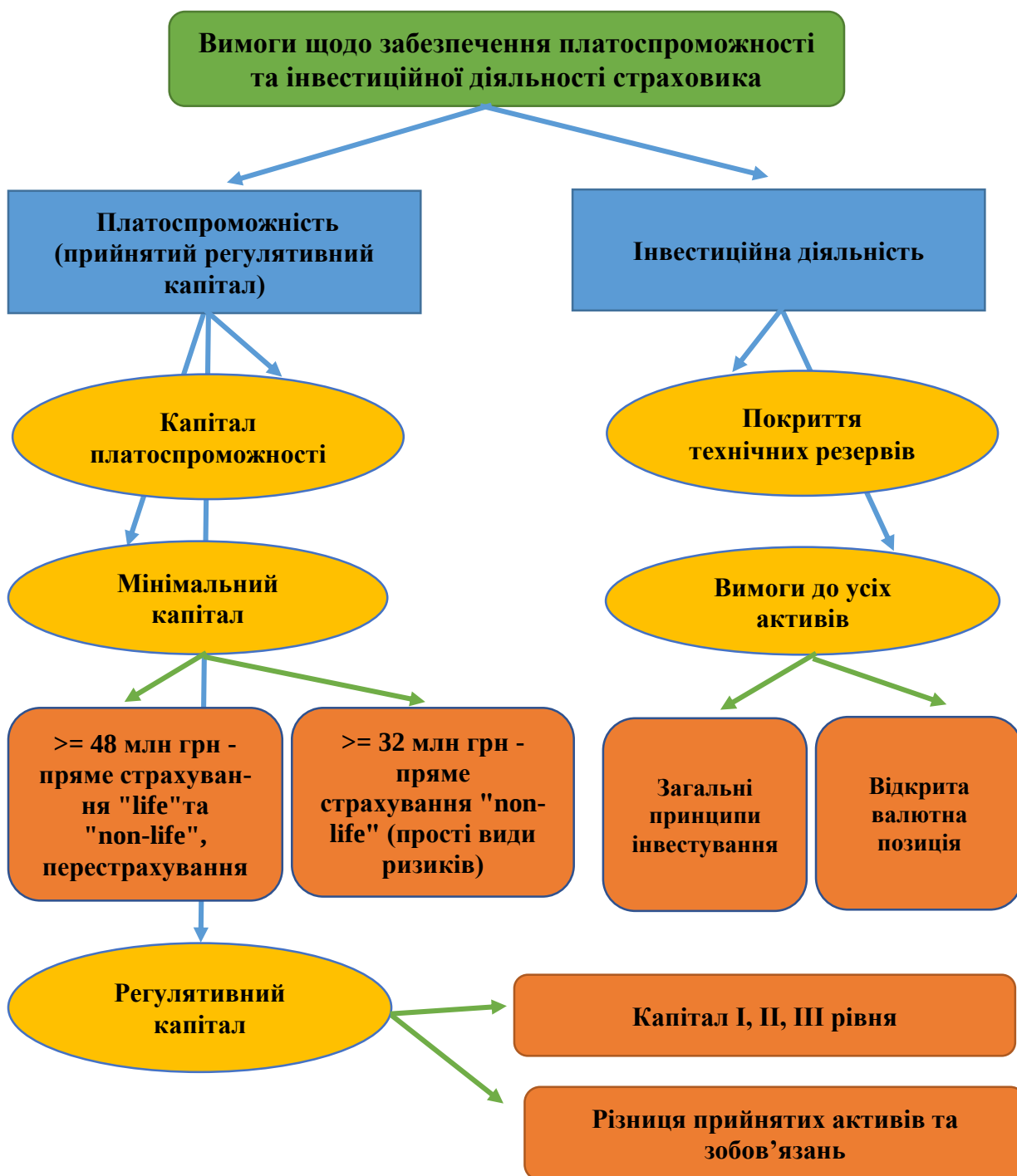

Рис. 1.4. Основні вимоги НБУ до діяльності страхових компаній відповідного до нового законодавства

Джерело: систематизовано на основі [19;76]

Страховик або спеціалізований перестраховик повинні виконувати вимоги щодо мінімального розміру капіталу (MCR) та необхідного платоспроможного капіталу (SCR).

Мінімальні вимоги до капіталу (Minimum Capital Requirements, MCR) - це розмір капіталу, який забезпечує виконання страховою компанією та спеціалізованим перестраховиком своїх зобов'язань протягом наступних 12 місяців, враховуючи ймовірність їх настання.

Вимоги до капіталу для забезпечення платоспроможності (Solvency Capital Requirements, SCR) - розмір капіталу, який страхова компанія та спеціалізований перестраховик повинні підтримувати для покриття всіх ризиків, які їм властиві, і який гарантує забезпечення всіх зобов'язань страховика протягом наступних 12 місяців, виходячи з припущення про вищу ймовірність їх настання порівняно з вимогами до MCR [7].

Слід зазначити, що мінімальний розмір статутного капіталу не може бути меншим за розмір мінімального капіталу страховика і становити менше ніж:

- 48 млн грн - здійснення діяльності з прямого страхування «life» та «non-life» (складні види ризиків, зокрема, класи 10-15), вхідне перестраховування;
- 32 млн грн - здійснення діяльності з прямого страхування «non-life» (прості види ризиків).

Також у ході дослідження страхового ринку важливо розглянути постанову Правління Національного банку України «Положення про добровільний вихід з ринку страховика та передачу страховиком страхового портфеля» №184 від 25 грудня 2023 р., розроблену відповідно до ЗУ «Про страхування» з урахуванням положень Директиви №2009/138/ЄС Європейського парламенту та Ради від 25 листопада 2009 р. про початок і ведення діяльності у сфері страхування та перестраховування [77].

Дана постанова регламентує ключові етапи та процедури, пов'язані з припиненням діяльності страхових компаній. Цей документ визначає

механізми, за якими страховик може добровільно залишити ринок, а також описує порядок передачі страхового портфеля, реорганізації та ліквідації страховика. Разом із тим регулятор також враховує положення Закону України «Про страхування», що визначає правові засади реорганізації, ліквідації страховиків, передачі страхового портфеля та процедури анулювання ліцензії.

Відповідно до постанови, страховик може вийти з ринку кількома способами: передачею страхового портфеля іншому страховикові, реорганізацією (злиття, приєднання, поділ) або ліквідацією за рішенням загальних зборів учасників.

Передача страхового портфеля є важливим інструментом, який дозволяє виконати зобов'язання перед страхувальниками та зберегти їхні інтереси. Страховий портфель – це сукупність прав та обов'язків страховика за договорами страхування (як діючими, так і припиненими) за одним або кількома класами (ризиками) страхування та/або за всіма договорами перестрахування (діючими та припиненими), за якими такий страховик виступає перестраховиком та/або в межах окремого класу (ризик) страхування. Існує два випадки, коли передається портфель, а саме: при добровільному виходу страховика з ринку (весь портфель) та при зміні бізнес-моделі страхової компанії (частина страхового портфелю за окремими класами).

Передача страхового портфеля здійснюється на підставі договору між страховиком, що виходить з ринку, та страховиком- правонаступником. У договорі визначається перелік договорів страхування, що передаються, зобов'язання приймаючої сторони щодо виконання переданих договорів, а також фінансові аспекти передачі. Для затвердження цього процесу НБУ вимагає подання заяви про передачу портфеля, копії договору, проєкт плану виходу з ринку, копії статутів страховиків, регуляторний баланс, прогностичні звіти про капітал та розрахунок платоспроможності, перелік страхових договорів, а також інші фінансові звіти, які підтверджують виконання зобов'язань страховика. Крім того, дана процедура передачі включає такі

ключові етапи: перевірка документації Національним банком, офіційне оповіщення страхувальників про передачу їхніх договорів та перехід юридичних і фінансових зобов'язань до нового страховика [77].

Реорганізація страхової компанії є ще одним механізмом добровільного виходу з ринку. Вона включає усі знайомі нам форми такі, як: злиття, приєднання та поділ. Рішення про реорганізацію приймається загальними зборами учасників компанії, після чого складається план реорганізації, який затверджується НБУ.

Основними документами для отримання попереднього висновку Регулятора при процедурі реорганізації є: заява, проєкт плану реорганізації, регуляторний баланс, дані звітності страховиків, схематичне зображення нової структури власності та інші. Відповідно, реорганізація передбачає поетапну реєстрацію змін у державних органах та передачу прав і зобов'язань новоутвореним структурам [77].

Ще одним способом виходу з ринку страхування є ліквідація страховика, яка здійснюється на підставі рішення загальних зборів акціонерів. Цей процес включає призначення ліквідаційної комісії, складання ліквідаційного балансу, задоволення вимог кредиторів та передачу залишкових активів акціонерам. Сама процедура виходу СК з ринку шляхом ліквідації включає наступні документи, що подаються для отримання дозволу Регулятора: заява, копія протоколу засідань загальних зборів страховика, порядок ліквідації та регуляторний баланс. Надалі після перевірки документів НБУ анулює ліцензію та виключає компанію із Реєстру. Цей фінальний етап завершує процес добровільного виходу страховика з ринку [77].

Отже, як бачимо, проаналізована постанова Правління НБУ спрямована на створення прозорого та ефективного механізму добровільного виходу страховиків з ринку. Чітке визначення етапів передачі страхового портфеля, реорганізації, ліквідації та анулювання ліцензії сприяє захисту прав страхувальників та стабільності страхового ринку України.

Поряд з цим, доцільно розглянути пріоритетні напрями нагляду у період

дії воєнного стану в Україні, які були визначені регулятором.

По-перше, страховики повинні дотримуватися вимог до належного та своєчасного розкриття інформації про свій фінансовий стан, що включає:

1) подання регуляторної звітності (НБУ було розроблено нові показники регуляторної звітності учасників ринку небанківських фінансових послуг, викладені у проєкті змін до Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України № 123 від 13 жовтня 2023 р.) [35];

2) розкриття інформації про здійснення окремих операцій, формування показників звітності.

По-друге, страхові компанії мають прямий обов'язок щодо дотримання обов'язкових фінансових нормативів та ефективного управління ризиковою діяльністю.

По-третє, важливо, щоб страховики належним чином виконували свої зобов'язання за укладеними договорами страхування. Це передбачає контроль за динамікою кредиторської заборгованості за страховими виплатами та формуванням резервів на майбутні виплати.

По-четверте, страховим компаніям необхідно проводити оперативний моніторинг критичних фінансових показників, зокрема забезпечити необхідний cash-flow («вільного резерву») для стабільності діяльності.

Нарешті, спеціалізовані дослідження, такі як операції з купівлі-продажу облігацій внутрішньої та зовнішньої державних позик, а також аналіз діяльності страхових компаній, що спеціалізуються на обслуговуванні ядерного страхування, є п'ятим пріоритетним напрямом нагляду у період дії воєнного стану в Україні, визначеним НБУ.

Загалом, дотримання цих аспектів дозволить забезпечити стійкість та надійність функціонування як страхового ринку України, так і страхових компаній, а також зберегти довіру клієнтів та інвесторів [38].

Що стосується післявоєнного відновлення економіки України, то планується залучення страховиків до убезпечення ризиків у пріоритетних

напрямах розвитку економіки. Особливий акцент буде зроблено на галузях і напрямках, таких як: будівництво, агросектор, енергетика, відновлення інфраструктури, логістика, вантажні перевезення, іпотечне кредитування, лізингові операції, інформаційні технології та інвестиції. Це означає, що обсяги страхового покриття можуть постійно зростати, а асортимент страхових послуг, включаючи актуальні ризики, зокрема ті, що пов'язані з військовою ситуацією, буде розширюватися [14].

Отже, страхування ризиків під час воєнного стану є надзвичайно важливим, так як саме воно має забезпечити надійний захист у разі настання страхових випадків як суспільству, так і господарюючим суб'єктам, створюючи належну підтримку в надзвичайно складних умовах. При цьому, щоб забезпечити стабільність українського ринку страхування в умовах війни та після неї, необхідно вжити системний підхід до відновлення та розвитку галузі. Важливо використовувати заходи, які сприятимуть попити на страхові послуги, тому на сьогодні стратегічною метою Національного банку, як регулятора ринку небанківських послуг, є розвиток та підтримка платоспроможного, фінансово стійкого, конкурентного та стабільного ринку страхування, який забезпечуватиме належний захист прав споживачів та надаватиме страхові послуги й продукти, що відповідають потребам громадян та економіки. Все-таки, незважаючи на складні умови, оновлене сучасне законодавство зі страхування надає базу для подальшого розвитку галузі та можливого використання її як інвестиційного інструменту.

Висновки до розділу 1

Таким чином, детально розглянувши теоретичні засади функціонування страхового ринку під час воєнного стану в Україні, можна зробити наступні висновки:

1) Страхування являє собою один з найпотужніших важелів у фінансовому секторі, адже саме воно сприяє піднесенню економічного росту

через ефективне управління ризиками. Страхування розглядають як форму фінансового посередництва, завдяки якій створюються спеціальні фонди, кошти яких використовуються для відшкодування збитків внаслідок пошкодження майна або інших видів активів від випадкових явищ, а також як засіб протидії ризикам і метод фінансування ліквідації їх наслідків. Під страхуванням розуміють передусім економічні відносини, які ґрунтуються на розподілі наявних ризиків між страховиком та страхувальником на випадок настання страхових подій.

2) Узагальнення та аналіз наукових підходів до тлумачення поняття страхового ринку дають нам можливість визначити його економічну суть. Страховий ринок - це сфера фінансово-економічних відносин між страховиками, страхувальниками, страховими посередниками та державою з приводу купівлі-продажу специфічної послуги - страхового захисту, у результаті чого здійснюється мобілізація, розподіл, перерозподіл грошових коштів, а вільні страхові резерви використовуються як інвестиційний ресурс на фінансовому ринку.

3) Страховий ринок може бути класифікований за багатьма критеріями: за територіальною ознакою, за галузевим критерієм, напрямком розвитку, типом державного регулювання, станом попиту, рівнем диверсифікації, сферами регулювання, продуктивною ознакою тощо.

4) Ринок страхових послуг формується під впливом діалектичної єдності двох систем: внутрішньої системи страхового ринку та зовнішнього середовища, які характеризуються безперервною їх взаємодією в процесі розвитку. Своєю чергою, внутрішня структурна будова страхового ринку поділяється на три основні сектори: уповноважений орган нагляду за страховою діяльністю - НБУ; структурні елементи ринку - страхові компанії, страхувальники та об'єднання страховиків; елементи інфраструктури - страхові та нестрахові посередники. Зовнішнє середовище має істотний вплив на внутрішню систему страхового ринку, обмежуючи її, та, як правило, охоплює дві групи елементів: ті, якими страхова компанія може управляти та

ті, на які вона не має впливу, проте повинна враховувати їх при здійсненні своєї діяльності.

5) Ринок страхових послуг під час воєнного стану стає складним і непередбачуваним, оскільки війна має свої негативні наслідки й призводить не тільки до значних змін у структурі та обсягах страхових продуктів, а й значно впливає на попит на ці продукти. Таким чином, страхові компанії повинні гнучко реагувати на зміни на ринку та адаптувати свою діяльність і страхові продукти до нових умов, забезпечуючи клієнтів надійним захистом у складних часах воєнного конфлікту.

6) Серед усіх факторів, що стримують розвиток страхового ринку України на сьогодні можна виокремити такі: політичні, економічні, соціальні та технологічні проблеми. Наочно їх демонструє зроблений нами PEST-аналіз основних проблем і перспектив розвитку українського страхового ринку. Зокрема, до основних політичних проблем належать: відсутність єдиної державної стратегії розвитку страхового ринку; зміни в законодавстві та регуляторних підходах, які страховики мають враховувати, здійснюючи свою діяльність в умовах війни. До ключових економічних проблем можна віднести: фінансову невизначеність через воєнні дії, зниження ділової активності, підвищення рівня інфляції, ухилення від сплати податків, відтік капіталу тощо. Серед соціальних проблем можна виділити низьку платоспроможність населення, недовіру до страхових компаній та добровільну й примусову міграцію, еміграцію клієнтів страховиків. Технічні проблеми охоплюють невідповідність активів і зобов'язань страхових компаній, потребу в диверсифікації страхових послуг та покращенні їх якості, розширенні покриття та впровадженні інновацій, а також дотриманні чітких регуляторних вимог НБУ.

7) За усіма виділеними векторами український ринок страхування наразі перебуває у стані поступового відновлення від шокового стану у зв'язку з військовою агресією. В той же час він напрацьовує низку інструментів та має

потужні перспективи, які здатні позитивно вплинути на розвиток самого страхового ринку та економіки країни загалом.

8) Страховий ринок України продовжує працювати з урахуванням виникнення нових викликів. Як і у довоєнний період, сторони страхування несуть зобов'язання один перед одним та перед клієнтами. До того ж сьогодні, як ніколи, спрацьовує принцип довіри та підтверджується соціальна відповідальність страхових компаній. За період повномасштабної війни росії проти України, що триває майже три роки, практично всі основні гравці вітчизняного страхового ринку створили продукти, що передбачають страхування здоров'я, життя громадян та їхнього майна від воєнних ризиків. Йдеться про страхування від нещасного випадку, а також страхування рухомого майна (КАСКО). Однак такі страхові поліси мають багато обмежень. До основних з них можна віднести: географічні та вартісні обмеження й відсутність продуктів із страхування пошкоджених великих комерційних об'єктів, житлових приміщень тощо. «Стриманість» у послугах пояснюється великими обсягами руйнувань у країні та відсутністю можливості перестрахування на глобальному ринку.

9) Інститут страхування є одним із дієвих механізмів, спрямований на забезпечення компенсації та відшкодування збитків населенню у результаті військових дій на території країни. Система страхування націлена на захист майнових інтересів й безпеку як фізичних осіб, так і суб'єктів господарювання. З початком війни 24 лютого 2022 р. та введенням в Україні правового режиму воєнного стану були запроваджені певні обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, й прав і законних інтересів юридичних осіб. Водночас факт запровадження воєнного стану не має впливати на чинність будь-яких правочинів, у тому числі дії договорів страхування. Війна в Україні належить до форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), тоді як страхування не є виключенням з числа форс-мажорних обставин. Сторони договору страхування можуть посилатися на дію цих обставин як на підставу звільнення їх від відповідальності лише за умови невиконання умов договору.

10) Основним нормативним документом, яким здійснюється регулювання ринку страхових послуг є новий Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 р., який повністю був введений в дію з 1 січня 2024 р. Даний закон змінює цілий спектр вимог до ліцензування страховиків, формування та зміни розміру статутного капіталу, оцінки їх платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління й управління ризиками, припинення діяльності компаній та передавання страхового портфеля тощо.

11) Проєкт Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про добровільний вихід з ринку страховика та передачу страховиком страхового портфеля» від 6 жовтня 2023 р. визначає чіткий механізм добровільного виходу страховиків з ринку, включаючи передачу страхового портфеля, реорганізацію або ліквідацію. Передача портфеля передбачає договір між страховиком, що виходить з ринку, та правонаступником, з перевіркою документів НБУ, що підтверджують виконання зобов'язань. Реорганізація, що включає злиття, приєднання чи поділ, вимагає затвердження плану та відповідних документів. Ліквідація здійснюється через призначення ліквідаційної комісії та анулювання ліцензії НБУ після завершення процесу. В цілому, даний документ спрямований на забезпечення прозорості та стабільності страхового ринку України, захист прав страхувальників і виконання вимог законодавства.

12) Для того, щоб страховий сектор зміг витримати війну та успішно відновитися після неї, забезпечуючи належний страховий захист українському населенню відповідно до викликів часу, запровадження системних рішень на рівні держави є вкрай необхідним. Це може включати впровадження заходів для підтримки страховиків, зокрема, шляхом зменшення податкового навантаження, перегляду жорстких регуляторних вимог, усунення будь-якої форми дискримінації на страховому ринку та створення умов для збільшення попиту на страхові послуги. Нинішні умови війни вимагають від Національного банку України зосередити свою увагу на створенні

ефективного та дієвого плану, спрямованого на підтримку страхового сектору України як під час воєнного стану, так і в післявоєнний період.

Отже, важливо пам'ятати, що ринок страхових послуг посідає важливе місце в системі фінансових механізмів захисту суспільства від несприятливих подій, та є однією з найважливіших частин економічної інфраструктури країни. Саме тому як державі, так і всім учасникам ринку слід докладати максимум зусиль, аби зберегти наявний потенціал страхового ринку, забезпечити його конкурентоспроможність та ефективний подальший розвиток.

Після закінчення воєнного стану Україні для відновлення соціально-економічної системи, як ніколи, буде необхідна комплексна стратегія. Активна позиція країни, як надійного інвестиційного партнера, свідчить про її бажання будувати, розвивати інфраструктуру, сприяти спільному бізнесу та покращувати рівень життя населення. Прагнення стати частиною Європейського Союзу та НАТО зобов'язує не просто відновлювати економіку держави, а й створювати її з дотриманням усіх стандартів світових організацій. Війна спровокувала віднайти внутрішній потенціал країни, змусила пишатися своїм корінням та по-іншому подивитися на необхідність формування високоосвічених спеціалістів у сфері будівництва, інженерії, ІТ технологій, освіти, медицини, страхування та інших, які створюють додану вартість й сприяють відновленню соціально-економічного потенціалу України.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

2.1. Стан страхового ринку під час війни в Україні

Страховий ринок є важливою складовою фінансового сектору України, яка володіє значним потенціалом для підтримки економічної стабільності як населення, так і господарюючих суб'єктів, надаючи їм можливість функціонувати в умовах різноманітних ризиків без вагомих фінансових втрат.

Попри повномасштабну війну в Україні та її численні наслідки, ринок страхування продовжує функціонувати та зберігати свою важливу роль. Більшість страхових компаній успішно адаптувалися до нових умов, організувавши евакуацію співробітників до безпечніших регіонів, забезпечивши дистанційну роботу персоналу, збереження технічної інфраструктури та баз даних, тощо [22]. Для оцінки поточного стану, ключових проблем і загроз, що існують на страховому ринку сьогодні, проаналізуємо для початку такі дані, як: кількість страхових компаній та основні показники діяльності страхового ринку України за період 2019-2023 рр. Динаміка кількості страхових компаній на ринку страхування за останні п'ять років представлена на рис. 2.1.

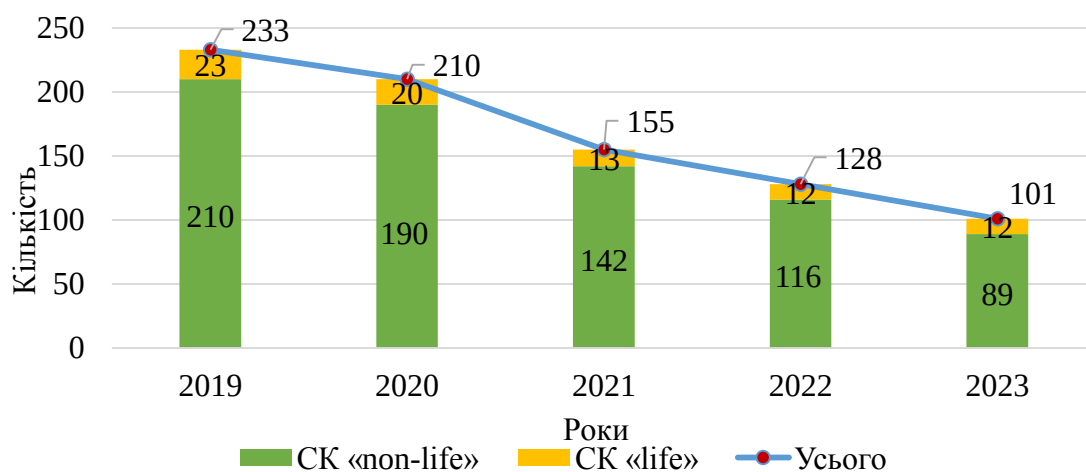

Рис. 2. 1. Динаміка кількості страховиків в Україні за період 2019–2023 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [45;47].

На сьогодні продовжують здійснювати свою діяльність дві групи страховиків: компанії, які спеціалізуються на ризикових видах страхування (СК «non-life») та компанії, що спеціалізуються на страхуванні життя (СК «life»), чисельність яких поступово скорочується. Загальна кількість страхових компаній в Україні станом на 31.12.2023 р. становила 101, у тому числі: 89 СК «non-life» та 12 СК «life» (станом на 31.12.2019 р. - 233 компанії, з них: СК «non-life» - 210, СК «life» - 23). Відповідно, у 2023 році в порівнянні з 2019 роком кількість страхових компаній зменшилася вдвічі, або на 132 одиниці (у порівнянні з 2022 р. – на 27 компаній). Подібна динаміка зумовлена не лише впровадженням Національним банком України нових підходів до регулювання страхового ринку щодо дотримання нормативів платоспроможності, надійності, ліквідності та прозорості в діяльності страхових компаній, а й впливом пандемії COVID-19 та початком повномасштабної війни 24 лютого 2022 р. на ділову активність та загальну економічну стабільність ринку страхових послуг.

Для окреслення загальних тенденцій функціонування сучасного ринку страхування також важливим є здійснення аналізу основних показників, які відображені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності страхового ринку України
протягом 2019-2023 рр.

Показники	Роки					Відхилення			
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019		2023/2022	
						(+,-)	%	(+,-)	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість укладених договорів страхування, за період, тис. од.	116 652,6	120 576,8	131 561,9	88 003,0	94 821,5	-21 831,1	-18,7	6 818,5	7,7
Страхова діяльність, млн грн									
Валові страхові премії	53 001,2	45 175,9	49 708,0	39 661,8	47 015,0	-5 986,2	-11,3	7 353,2	18,5
Валові страхові виплати	14 338,3	14 853,6	17 958,3	13 001,4	16 867,3	2 529,0	17,6	3 865,9	29,7
Чисті страхові премії	39 586,0	41 163,8	45 987,3	38 515,0	46 011,3	6 425,3	16,2	7 496,3	19,5
Чисті страхові виплати	14 040,5	14 411,6	17 671,0	12 810,9	16 736,1	2 695,6	19,2	3 925,2	30,6
Рівень валових виплат, %	27.1	32.9	36.1	32.8	36.4	9.3	-	3.6	-

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Перестраховування, млн грн									
Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, із них:	16 713,4	8 487,4	8 623,0	4 250,7	4 650,3	-12 063,1	-72,2	399,6	9,4
- перестраховикам-резидентам	13 415,2	4 834,8	3 720,7	1 146,8	1 003,7	-12 411,5	-92,5	-143,1	-12,5
- перестраховикам-нерезидентам	3 298,2	3 652,6	4 902,3	3 103,9	3 646,6	348,4	10,6	542,7	17,5
Страхові резерви, млн грн									
Сформовані страхові резерви (технічні резерви та резерви із страхування життя)	29 558,8	34 193,0	36 555,7	41 000,6	46 781,2	17 222,4	58,3	5 780,6	14,1
Активи та статутний капітал, млн грн									
Активи за балансом (Згідно з формою І П(С)БО 2)	63 866,8	64 920,2	64 209,2	70 298,3	74 334,8	10 468,0	16,4	4 036,5	5,7
Активи, визначені ст. 31 ЗУ «Про страхування»	44 609,9	46 191,1	47 159,2	54 145,6	56 291,7	11 681,8	26,2	2 146,1	4,0
Обсяг сплачених статутних капіталів	11 066,1	9 748,1	7 923,7	6 716,8	5 955,6	-5 110,5	-46,2	-761,2	-11,3

Джерело: систематизовано автором на основі даних [45;47].

Протягом досліджуваного періоду відбулося зменшення кількості укладених договорів на 21 831,1 млн грн, або на 18.7%, при цьому з початку війни їх кількість спочатку зменшилась до 88 003,0 тис. од. у 2022 р., а на кінець 2023 р. - зросла на 7.7%. Попри зменшення кількості компаній, обсяг активів страховиків в 2023 р. порівняно з 2019 р. вдалося не лише не зменшити, а й наростити на 16.4% (у 2023 р. в порівнянні з 2022 р. - на 5.7%). Обсяг валових страхових премій на кінець 2023 р. у порівнянні з 2022 р. зріс на 7 353,2 млн грн, або на 18.5% (у порівнянні з 2019 р., навпаки, зменшився на 11.3%). Водночас, чисті страхові премії також зросли у 2023 р. на 19.5% у порівнянні з 2022 р. (у порівнянні з 2019 р. - на 16.2%). Обсяги валових та чистих страхових виплат на кінець досліджуваного періоду збільшилися на 3 865,9 млн грн, або на 29.7% та на 3 925,2 млн грн, або на 30.6% відповідно, що є позитивним моментом, адже свідчить про відновлення платоспроможності національних страховиків. При цьому рівень страхових виплат, який

характеризує суму страхових виплат, що припадає на одиницю отриманого страхового платежу, в порівнянні з 2022 р. у 2023 р. збільшився на 3.6 в. п., та становив 36.4% (у порівнянні з 2019 р. - на 9.3 в. п.).

Позитивна тенденція також простежується по страхових резервах українських страховиків, розмір яких у 2023 р. в порівнянні з 2019 р. зріс майже у 2 рази, або на 17 222,4 млн грн (у порівнянні з 2022 р. - на 14.1%). Зростання страхових резервів означає, що в наступні періоди зростуть страхові виплати, оскільки страхові резерви відображають обсяг майбутніх зобов'язань страховиків. З початку війни обсяги страхових платежів, належних перестраховикам, збільшились на 9.4% та на кінець 2023 р. склали 4 650,3 млн грн (у порівнянні з 2019 р. зменшились на 72.2%). Натомість, обсяг страхових платежів за договорами перестраховування з резидентами у 2023 р. зменшився на 12.5%, а з нерезидентами, навпаки, збільшився на 14.1%. Загалом, варто відзначити, що на кінець другого року війни спостерігається збільшення усіх показників страхової діяльності в Україні, крім обсягів сплачених статутних капіталів та обсягів страхових платежів, належних перестраховикам-резидентам. Це свідчить про те, що ситуація на ринку страхування поступово стабілізується та зростає рівень довіри до страховиків після шокового стану на початку війни.

У структурі страхового портфеля страховиків протягом 2019-2023 рр. найбільшу частку за обсягом премій та виплат займає автострахування (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка страхових премій та виплат за найпоширенішими видами страхування в Україні протягом 2019-2023 рр., млрд грн

Вид страхування	Роки									
	2019		2020		2021		2022		2023	
	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
КАСКО	7,8	3,5	8,5	3,8	10,6	5,0	8,4	3,9	10,9	4,8
ОСЦПВ	5,5	2,5	6,1	2,9	6,9	3,5	6,8	2,8	8,5	3,8

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Медичне страхування	6,5	2,8	7,3	3,2	9,4	4,1	6,6	3,0	7,1	3,5
Зелена карта	1,0	0,5	1,3	0,7	1,8	0,6	4,0	0,8	5,2	1,2
Життя	4,5	0,4	5,0	0,6	5,9	0,8	4,8	0,8	5,0	1,9
Майна, вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	6,0	1,1	6,9	1,2	4,9	2,3	2,4	0,5	3,6	0,4
Фінансових ризиків	2,5	0,9	3,0	1,0	2,0	0,2	0,9	0,5	1,1	0,0
Вантажів та багажу	1,5	0,1	1,7	0,2	1,5	0,2	0,9	0,1	1,3	0,1
Від нещасних випадків	1,4	0,1	1,6	0,2	1,2	0,1	1,4	0,2	1,4	0,3
Інші	4,5	1,1	4,9	1,3	1,7	0,3	2,6	0,3	1,1	0,5

Джерело: складено автором за даними [45]

Отже, проаналізувавши дані таблиці 2.2, можемо впевнитися, що у ризиковому сегменті традиційно провідні позиції займає саме автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»). Зміни ринку, спричинені війною, лише посилили тренд до збільшення їхньої частки у преміях. Внаслідок виїзду значної кількості українського населення за кордон відбувся стрімкий ріст страхування за полісом «Зелена картка». Також варто відзначити зростання надходжень від страхування нещасних випадків. Інші види страхування відновлюються з нестабільними темпами або перебувають у стагнації. При цьому, найбільше зниження премій та виплат протягом досліджуваного періоду спостерігається в медичному страхуванні та страхуванні майна, вогневих та ризиків стихійних явищ.

Досліджуючи страховий ринок під час воєнного стану в Україні варто проаналізувати ще два показника, які виступають головними індикаторами його фінансової безпеки - показник проникнення та щільності страхування. В Україні ринок страхування є незначним за обсягом активів та за рівнем споживання страхових послуг [7]. Показник рівня проникнення страхування (Insurance Penetration ratio), що відображає розвиток страхового сектору в

країні, визначається як співвідношення обсягу залучених валових страхових премій до ВВП. Відповідно до розрахунків, значення даного показника наведено на рис. 2.2.

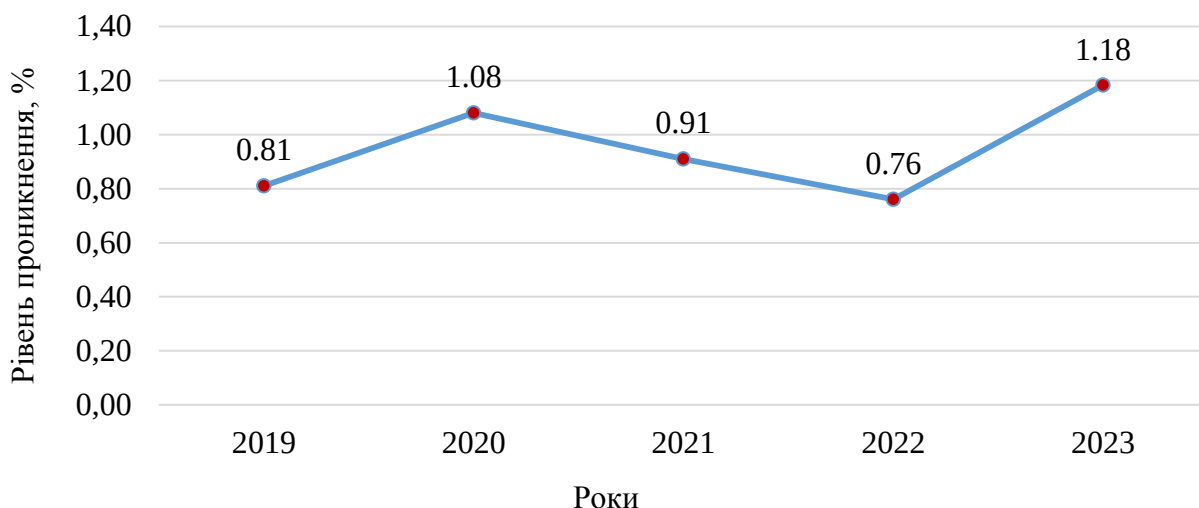

Рис. 2. 2. Рівень проникнення страхування на страховому ринку України за період 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [34;44;45]

Як бачимо з рисунку 2.2, протягом 2019-2023 рр. рівень проникнення страхування на страховому ринку України був невисоким і до 2022 року поступово зменшувався. Можна припустити, що значне збільшення рівня проникнення у 2023 році з 0.76 у 2022 році до 1.18 обумовлене збільшенням попиту на страхові послуги через підвищені військові ризики, зокрема на автострахування, медичне страхування та страхування життя, а також адаптацією страхових продуктів страховиків до нових умов, впливом іноземних інвестицій та змінами в українському законодавстві.

При цьому навіть його найвище його значення за цей період (1.18 % у 2023 р.) не відповідає пороговому значенню з токи зору фінансової безпеки (8%) та значно відстає від середніх показників у розвинених країнах світу. Зокрема, у 2023 р. рівень проникнення страхування у США складав 12.5%, у Данії – 11.7%, Ірландії – 11.5%, у Франції – 10.8%, у Нідерландах – 9.6%, у Швейцарії – 7.0%, у Норвегії – 5.7%, у Ізраїлі – 4.7%, у Латвії та

Польщі – 2.6% [77]. Отже, порівняно з економічно розвиненими країнами світу, український страховий ринок характеризується низьким рівнем розвитку.

Ще одним показником фінансової безпеки страхового ринку є щільність страхування (Insurance Density ratio). Він також використовується як індикатор розвитку страхування всередині країни та обчислюється через співвідношення валових страхових премій до чисельності населення країни. Відповідно, його значення протягом досліджуваного періоду складало: у 2019 р. – 1 264,26 грн, у 2020 р. - 1 096,18 грн, у 2021 р. – 1 207,46 грн, у 2022 р. – 1 414,85 грн/ 1 237,99 грн (так, як чисельність населення за даними Інституту демографії та соціальних досліджень коливалась від 28 млн до 32 млн), у 2023 р. – 1 414,85 грн/1 165,17 грн (відповідно чисельність населення коливалась в межах від 28 млн до 34 млн) [44;45].

Виходячи з аналізованих даних, можемо спостерігати незначне коливання показника щільності протягом 5-ти років. Так, як у зв'язку з початком повномасштабної війни в 2022 році досить важко визначити чисельність населення України, та оскільки немає точних даних щодо загальної кількості загиблих та населення, яке емігрувало. Тому ми можемо лише опиратися на припущення Інституту демографії та соціальних досліджень, за розрахунками якого в 2023 р. показник знаходився в межах 1 414,85-1 167,17 грн на 1 особу, значення збільшується при вагомому зменшенні кількості населення, що можна було б інтерпретувати, як збільшення попиту на страхові послуги, але, з іншого боку, потрібно враховувати, що велика кількість громадян виїхала за кордон, купуючи страхові поліси в Україні. Співставлення даного показника з показниками інших держав лише підкреслює низький рівень щільності страхування в Україні, що свідчить про незначне поширення страхових послуг серед населення. Тому, формування ефективної системи страхового захисту є важливою умовою соціально-економічного розвитку України, оскільки вона допомагає мінімізувати вплив ризиків, які виникають у різних сферах суспільного життя [28].

Як було розглянуто в попередньому розділі, під час війни страховий ринок України зіштовхнувся з серйозними випробуваннями, що потребували оперативної адаптації до нових умов та ефективного вирішення критичних проблем. Тому серед основних викликів можемо виокремити наступні:

- відновлення жорстких регуляторних вимог – спрощені на початку війни вимоги були знову посилені через виявлення порушень ключових фінансових норм окремими страховими компаніями, це стало викликом для тих, хто не адаптувався до нових стандартів;

- розробка продуктів для страхування воєнних ризиків – до 2022 року більшість страхових компаній України не пропонували захист від воєнних ризиків, проте у зв'язку із бойовими діями виникла необхідність створення відповідних страхових продуктів;

- забезпечення виконання умов за договорами медичного страхування - страховики змушені були перебудувати свою діяльність: надавати онлайн-консультації, спрощувати процедури врегулювання страхових випадків, забезпечуючи виконання зобов'язань перед клієнтами в складних умовах;

- невирішеність питань у правовій базі страхового ринку обмежує його ефективність і гальмує процеси реформування, а значні податкові зобов'язання для страхових компаній обмежують їх можливості інвестувати в розвиток ринку та підвищення рівня послуг, тощо.

Підсумовуючи думки сучасних фахівців [1; 51; 52; 53], загрозами фінансовій безпеці страхового ринку України в умовах війни та постійної небезпеки є:

- істотна залежність від іноземного капіталу;
- виведення капіталу за межі країни внаслідок посередницької діяльності страхових компаній з іноземними інвестиціями, які передають до материнських компаній на перестрахування близько 90-95% ризиків, що спричиняє значний відтік фінансових ресурсів за кордон;

- недостатня прозорість щодо фінансового стану страховиків та можливі маніпуляції з даними;

- руйнування інфраструктури, офісів і активів страховиків через бойові дії;
- недотримання страховими компаніями узятих на себе фінансових зобов'язань;
- зменшення страхових резервів і труднощі у виконанні вимог щодо платоспроможності;
- зниження купівельної спроможності населення та підприємств, що призводить до зменшення попиту на страхові послуги;
- невизначеність щодо подальшого розвитку ситуації та складність оцінки збитків у зв'язку з війною.

Проте, не зважаючи на виклики та загрози, з якими зіштовхнувся український страховий ринок від початку повномасштабної війни, вже у 2023 році він демонструє часткове відновлення і характеризується наступними фактами:

1) за рівнем страхових премій компанії ризикового страхування відстають від «довоєнного» 2021 р. лише на 5% (страхові премії за січень-грудень 2023 року зросли на 18.7%, що становить 47 млрд грн), а учасники Національної асоціації страховиків – приблизно на 0.1%;

2) КАСКО, ОСЦПВ, медичне страхування, «Зелена картка» та страхування майна - ТОП-5 незмінних видів страхування, адже вони є найбільш суттєвими «рушіями» росту ринку. Своєю чергою, саме автомобільні види страхування зберегли лідерство за обсягом страхових премій серед інших ризикових видів;

3) у майновому страхуванні головним трендом є страхування нерухомості, зокрема від «воєнних ризиків». Страхові премії за цим видом зросли на 43% порівняно з 2022 роком;

4) ринок страхування життя, хоча й відновлюється повільніше, проте демонструє поступове зростання: порівняно із початком війни страхові премії зросли на 7%. А премії за довгостроковим накопичувальним страхуванням мають незмінну стійку динаміку зростання;

5) резерви збитків за добровільними видами страхування значно зросли на початку повномасштабного вторгнення через складнощі у врегулюванні страхових виплат, проте з усуненням цих складнощів почали повертатись до свого довоєнного рівня [50];

6) страховики стали активніше залучати цифрові технології, спрощуючи процес укладання договорів та подання заявок, що сприяло підвищенню довіри клієнтів.

Ці факти свідчать про гнучкість і адаптивність страхового ринку України в умовах кризових обставин.

Виходячи із цього, можемо виділити такі перспективи розвитку страхового ринку України в післявоєнний період:

- модернізація податкової політики з наданням податкових пільг для підприємств, що займаються страхуванням критично важливих для держави галузей в межах відповідних видів страхування, що сприятиме їх додатковому захисту та підкреслить стратегічну значущість для держави;

- покращення внутрішнього середовища страхової галузі шляхом модернізації та оптимізації класифікації страхових послуг, створення передумов для потенційних нових видів страхування, й розробки механізмів їх впровадження;

- використання цифрових технологій та розвиток онлайн-платформ;
- створення передумов для розвитку кадрового потенціалу страхового ринку, що включає можливість відокремленого професійного навчання страховиків з акцентом як на міжнародні тенденції і форми, так і на проблематику національної страхової системи; а також

- впровадження механізмів, що сприятимуть значному притоку інвестиційних коштів для забезпечення стабільного фінансування галузі.

Отже, у період дії воєнного стану страховий ринок України зазнав значних труднощів, однак зміг вистояти, про що й свідчать основні показники його діяльності. Навіть в такій кризовій ситуації страхові компанії забезпечили прибутковість діяльності та продовжують безперервно працювати. Як

регулятор ринку страхування, Національний банк України визначив пріоритетні напрямки нагляду під час війни. Одним з нагальних завдань для страхового ринку є вирішення питання покриття збитків, заподіяних в результаті воєнних дій. Тому актуальним залишається перегляд підходів страховиків щодо можливості покриття таких ризиків, створення нових страхових продуктів, що відповідатимуть потребам й особливостям страхувальників та посилення регулювання й нагляду за діяльністю страхових компаній. Не менш важливим також є створення ефективного комплексу заходів із залучення коштів в післявоєнне відновлення країни за активної участі страхових компаній. Відповідно, усі ці дії сприятимуть позитивному розвитку ринку страхових послуг в Україні у майбутньому.

2.2. Вплив війни на діяльність АТ «СК «ІНГО» на страховому ринку України

Об'єктом дослідження даної роботи виступає Акціонерне товариство «Страхова компанія «ІНГО» (далі АТ «СК «ІНГО», або «ІНГО») – це страхова компанія, яка є акціонерним товариством, що успішно функціонує на страховому ринку України в ризиковому сегменті «non-life» та сегменті страхування життя «life». ІНГО входить до бізнес групи DCH, яка об'єднує активи в таких секторах економіки, як промисловість, фінанси, транспорт, будівництво і девелопмент та інші. Засновником і власником групи є український бізнесмен – Олександр Ярославський [41]. В табл. 2.3 представимо основну інформацію про АТ «СК «ІНГО».

АТ «СК «ІНГО» працює на українському ринку страхування з 1994 року, надаючи своїм клієнтам - корпоративному бізнесу та приватним особам, страхові продукти по всіх класах страхування: відповідальності, майна та здоров'я.

Ключова інформація про АТ «Страхова компанія «ІНГО»

Назва	Характеристика
Повне найменування	Акціонерне товариство «Страхова компанія «ІНГО»
Скорочене найменування	АТ «СК «ІНГО» JSIC "INGO"
Назва англійською мовою	JOINT-STOCK COMPANY "INSURANCE COMPANY "INGO"
Адреса за якою знаходиться юридична особа	01054, Україна, місто Київ, вулиця Бульварно-Кудрявська, будинок, 33
Код ЄДРПОУ	16285602
Дата реєстрації	15.03.1994 (30 років 8 місяців)
Розмір статутного капіталу	305 543 000,00 грн.
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Форма власності	Недержавна власність
Види діяльності за КВЕД	Основний: 65.12 Інші види страхування, крім страхування життя Інші: 65.20 Перестрахування 66.29 Інша допоміжна діяльність у сфері страхування та пенсійного забезпечення 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
Перелік засновників/учасників юридичної особи	NFM INVESTMENT LIMITED (ЕнЕфЕм ІНВЕСТМЕНТ ЛІМІТЕД)- 99.9993% Ярославський Олександр Владиленович- Кінцевий бенефіціарний власник
Офіційна веб-сторінка	https://ingo.ua

Джерело: систематизовано автором на основі [39;42]

«ІНГО» - це страхові компанії «ІНГО», «ІНГО ЖИТТЯ» та «Медичний центр ІНГО». Її мережа включає 25 філій, 5 відділень і 9 центрів обслуговування клієнтів, що функціонують у всіх регіонах України. Страховик з широкою мережею обслуговування, акредитацією в десятці банків України, сотнями страхових агентів - така популярність свідчить про високу репутацію та надійність «ІНГО». Компанія має 25 ліцензій на різні види добровільного та обов'язкового страхування, що дозволяє їй пропонувати клієнтам комплексні страхові рішення [40;69]. Корпоративним клієнтам вона пропонує страхування агробізнесу, водного транспорту, об'єктів комерційної нерухомості та альтернативної енергетики. Головні напрямки діяльності «ІНГО» для фізичних осіб - це автострахування, страхування здоров'я та майна, медичне,

туристичне та страхування відповідальності власників зброї [70].

При цьому саме на медичному страхуванні «ІНГО» зосереджує свою увагу. У 2010 році була заснована страхова «ІНГО ЖИТТЯ», а в 2014 р. відкрито медичний центр «ІНГО», що стало унікальною подією на страховому ринку України. Метою останнього проєкту стало прагнення забезпечити максимально просте й прозоре медичне страхування для своїх клієнтів, налагодити ефективну співпрацю між страховою компанією та медичними установами. Тому сьогодні медичний центр «ІНГО» пропонує діагностику, лікування, медикаментозне та інформаційне забезпечення як для клієнтів АТ «СК «ІНГО», так і для всіх бажаючих [69].

ІНГО є повним членом Моторного (транспортного) Страхового Бюро України (МТСБУ), Об'єднання страховиків «Ядерний страховий пул», Європейської Бізнес Асоціації (ЕВА), Американської Торговельної Палати (АСС), Національної Асоціації Страховиків України (НАСУ) та Міжнародної Торгової Палати (ІСС). До того ж, з 13 листопада 2024 р. страхова компанія стала новим членом Ліги страхових організацій України. Для «ІНГО» членство в ЛСОУ означає не лише доступ до колективної експертизи, а й можливість активніше впливати на формування законодавчого поля, підтримувати високі стандарти обслуговування та підвищувати довіру своїх. Водночас для ЛСОУ долучення таких провідних компаній, як «ІНГО», є способом посилення впливу Ліги на розвиток страхового сектору в Україні. Таке партнерство відображає спільне прагнення учасників ринку зміцнити роль страхування як важливого економічного інструменту в умовах сучасних викликів [68].

Відповідно до класифікації НБУ, компанія визнана суспільно важливою для економіки України. За часи своєї діяльності АТ «СК «ІНГО» неодноразово була номінантом та переможцем рейтингів найкращих компаній, що проводились в Україні протягом останніх років. Страховик отримав низку галузевих нагород та не один раз посідав призові місця в такій номінації, як «Найпрофесійніша страхова компанія» та інших, а Голова Правління визнавався Особистістю року на страховому ринку. Серед останніх номінацій

станом на 30 вересня 2024 р. можна виділити наступні:

- 2024 р. – Лідер в корпоративному страхуванні (Insurance TOP) та Лідер у сегменті страхування вантажів (Insurance TOP);
- 2024 р. – Найкраща компанія в страхуванні воєнних ризиків (Delo, TOP100) та 1 місце – лідер зі страхування воєнних ризиків (Delo, TOP100);
- 2024 р. – 1 місце в номінації «Найкращий продукт страхової компанії ДМС» у премії FinAwards2024;
- 2024 р. – 2 місце – в сегменті медичного страхування (Delo, TOP100);
- 2024 р. – 3 місце – корпоративний страховий партнер (Delo, TOP100);
- 2024 р. – 5 місце у номінації «Страховик року у Агро» (Delo, TOP100);
- 7 місце в рейтингу надійності Mind [40].

У 2022 році АТ «СК «ІНГО», як і всі суб'єкти господарювання, зіткнулася з надзвичайно складною ситуацією - 24 лютого розпочалося повномасштабне вторгнення РФ на територію України, яке триває досі. У відповідь на ці виклики компанія оперативно прийняла низку рішень, не передбачених договорами страхування, щоб максимально спростити взаємодію для своїх клієнтів. Зокрема, було запроваджено врегулювання збитків без наявності документів від поліції, надано можливість відтермінування сплати страхових премій, скасовано обмеження на врегулювання збитків за європротоколом і продовжено термін повідомлення про збитки до трьох місяців.

Страхова компанія значну частину процесів перевела в онлайн-режим, а всю важливу інформацію оперативно поширювала через соціальні мережі. Досвід пандемії Covid-19 частково підготував до такого переходу, що дозволило швидко адаптуватися до нових умов. Крім того, як соціально відповідальна компанія, «ІНГО» підтримує Україну у складний час. З початку повномасштабного вторгнення вона перерахувала вже мільйони гривень на потреби ЗСУ. Страховик у межах власної волонтерської програми забезпечує медичні заклади в різних регіонах України ліками та різноманітним обладнанням. «ІНГО» послідовно втілює стратегію трансформації,

спрямовуючи інвестиції на розробку та впровадження цифрових технологій у всі бізнес-процеси, а також на підвищення рівня компетенцій своїх співробітників. Основна мета - забезпечення сучасного рівня якості страхових продуктів, сервісів і комунікацій, що надаються клієнтам. При цьому в пріоритеті залишається робота на перемогу, яка об'єднує всю нашу країну [61].

Війна суттєво вплинула на фінансовий сектор та економіку в цілому. Й тільки починаючи із 2023 року відбувається поступове відновлення показників страхового ринку України. Поряд із цим, учасники ринку продовжують проходження процедур НБУ на відповідність новим ліцензійним вимогам. Варто зазначити, що АТ«СК «ІНГО» останні роки повністю відповідає вимогам НБУ щодо прозорості структури власності, дотримання нормативів платоспроможності, достатності капіталу та управління ризиками, а також підтримує високу ділову репутацію своїх власників і керівництва. Показники ліквідності страхової компанії свідчать про високу здатність швидко і в повному обсязі виконувати своїми зобов'язання, зокрема за укладеними договорами страхування.

При цьому основним джерелом інформації при дослідженні фінансово-економічного паспорту АТ «СК «ІНГО» є фінансова звітність. Аналізована СК входить до переліку найбільших страхових компаній України за обсягом премій, величиною власних активів та сумами виплат страхових відшкодувань. У табл. 2.4 поданий аналіз динаміки ключових показників компанії за 2019-2023 рр. [61].

Проаналізувавши дані таблиці 2.4, спостерігаємо позитивну тенденцію щодо збільшення усіх ключових показників за досліджуваній період. Зокрема, у 2023 р. в порівнянні з 2019 р. страховик показав досить оптимістичні результати: обсяги зібраних страхових премій та виплачених страхових відшкодувань зросли на 1 147 378 тис. грн (+75.11%) та 478 947 тис. грн (+72.84%) відповідно. Важливим показником в ефективній діяльності страхових компаній є рівень страхових виплат, який розраховується як відношення фактичних виплат до отриманих страхових премій, а також виступає своєрідною характеристикою для вибору компанії клієнтами.

Таблиця 2.4

Ключові показники АТ «СК «ІНГО»
за період 2019-2023 рр., тис. грн.

№	Показник	Роки					Відхилення 2023/2019		Відхилення 2023/2022	
		2019	2020	2021	2022	2023	+/-	%	+/-	%
1	Збір страхових премій	1 527 518	1 645 450	2 000 174	1 779 726	2 674 896	1 147 378	75.11	895 170	50.30
2	Виплати страхових відшкодувань	657 554	768 230	928 250	725 795	1 136 501	478 947	72.84	410 706	56.59
3	Рівень виплат	43.05%	46.69%	46.41%	40.78%	42.49%	-0.56%	-	1.71%	-
4	Страхові резерви	1 060 150	1 202 220	1 383 140	1 517 188	1 970 641	910 491	85.88	453 453	29.89
5	Власний капітал	647 011	711 260	770 560	958 218	1 191 108	544 097	84.09	232 890	24.30
6	Статутний капітал	305 543	305 543	305 543	305 500	305 543	0.00%	0.00%	43	0.01
7	Активи	2 053 212	2 157 149	2 518 108	3 056 293	3 678 012	1 624 800	79.13	621 719	20.34
8	Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності)	31.51%	32.97%	30.60%	31.35%	32.38%	0.87%	-	1.03%	-
8	Коефіцієнт фінансової залежності (1-КФА)	68.49%	67.03%	69.40%	68.65%	67.62%	-0.87%	-	-1.03%	-

Джерело: складено автором на основі [61] та власних розрахунків

Оптимальний рівень даного показника вважається в межах 40-80%, тобто за період 2019-2023 рр. він не значно, але перевищував 40%, дане явище може свідчити про стабільну фінансову діяльність СК з контрольованим ризиком та достатньою клієнтоорієнтованістю. У 2023 р. рівень виплат зменшився на 0.56% у порівнянні з 2019 р., та склав 42.49%. Своєю чергою, загальна сума активів компанії значно виросла у 2023 р. та становила 3 678 012 тис. грн, що на 1 624 800 тис. грн, або на 79.13% більше у порівнянні з 2019 р., це демонструє зміцнення позицій страховика на ринку та накопичення фінансових резервів. Обсяги власного та статутного капіталу також вдалося наростити у 2023 р.

Найбільший темп приросту впродовж аналізованого періоду спостерігається у сумі страхових резервів, які збільшилися на 85.88% (+910 491 тис. грн) у 2023 р. в порівнянні з 2019 р. Страхові резерви свідчать про стабільність і спроможність страхової компанії виконувати свої зобов'язання, а також відіграють ключову роль у формуванні інвестиційного капіталу, адже вони є основним джерелом фінансових ресурсів для інвестицій. Тому збільшення їх обсягів можна вважати позитивним моментом, що свідчить про підвищення надійності страховика. Більше того, фактична сума страхових резервів перевищує рекомендовану, тому можна стверджувати, що «ІНГО» відповідає регулятивним вимогам протягом періоду 2019-2023 рр.

Втім, не дивно, що на кінець 2022 р. по деяким показникам таблиці спостерігається тенденція до їх зменшення. До прикладу, обсяг зібраних премій та наданих страхових відшкодувань у 2022 р. зменшився на 11.02% та 21.81% відповідно, а рівень виплат знизився до 40.78% в порівнянні з 46.41% у 2021 р. У 2022 році СК «ІНГО» навіть довелося зменшити обсяг статутного капіталу на 43 тис. грн до 305 500 тис. грн. Усі інші показники як таких кардинальних змін не зазнали.

Також важливо проаналізувати коефіцієнт фінансової автономії (незалежності), який дорівнює співвідношенню власного капіталу страхової компанії до всіх фінансових ресурсів, тобто показує яку частину своїх активів СК здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Протягом 2019-2023 рр. спостерігаємо незначні коливання даного показника, а збільшення його до 32.38% у 2023 р. в порівнянні з 2019 р. може вказувати на збільшення частки позикового капіталу у фінансуванні діяльності страховика. Своєю чергою, значення показника фінансової залежності, який є оберненим до показника фінансової автономії, за досліджуваний період знаходиться в нормативних межах, тому фінансові ризики АТ «СК «ІНГО» знаходяться на прийнятному рівні.

Водночас у ході вивчення діяльності «ІНГО» протягом останніх років також слід звернути увагу на основні види страхування, по яким було зібрано

страхові премії та виплачено страхові відшкодування страховиком протягом 2019-2023 рр. Тому на рисунку 2.4 відображено зміни обсягу страхових премій компанії за основними видами страхування протягом аналізованого періоду.

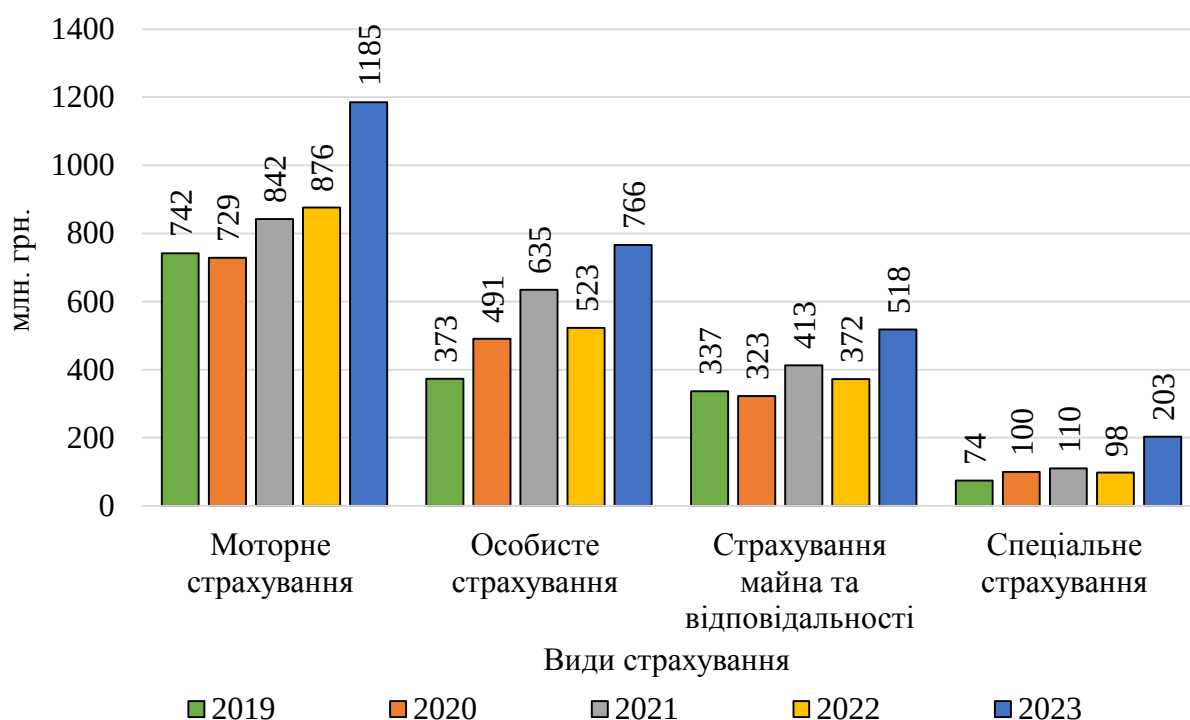

Рис. 2.4. Динаміка страхових премій АТ «СК «ІНГО» по основним видам страхування протягом 2019-2023 рр.

Джерело: складено на основі [61]

Динаміка страхових премій АТ «СК «ІНГО» за період 2019–2023 рр. демонструє стабільне зростання у всіх основних видах страхування (рис. 2.4). Найбільший приріст спостерігається у моторному страхуванні (КАСКО, ДЦВ, ОСЦПВ, Зелена карта) та страхуванні майна та відповідальності, що свідчить про високий попит на ці види послуг. Особисте, або медичне страхування (ДМС, від нещасного випадку, медичні витрати за кордоном) також має позитивну динаміку, відображаючи підвищення уваги до особистої безпеки та здоров'я, зокрема в умовах воєнного стану в країні. Хоча спеціальне страхування (наприклад, страхування авіаційних ризиків, водного/залізничного транспорту, транспортно-експедиційної діяльності, кредитних ризиків, тощо) залишається найменшим за обсягом, його показники

у 2023 р. більш ніж подвоїлися за аналізований період, що вказує на зростання інтересу до спеціалізованих страхових продуктів. Загалом, ці дані свідчать про активний розвиток компанії та її здатність адаптуватися до змін ринку, що сприяє зміцненню її позицій у страховій галузі.

Окрім страхових премій, на рисунку 2.5 зображено зміни обсягу страхових відшкодувань СК «ІНГО» за основними видами страхування протягом 2019-2023 рр.

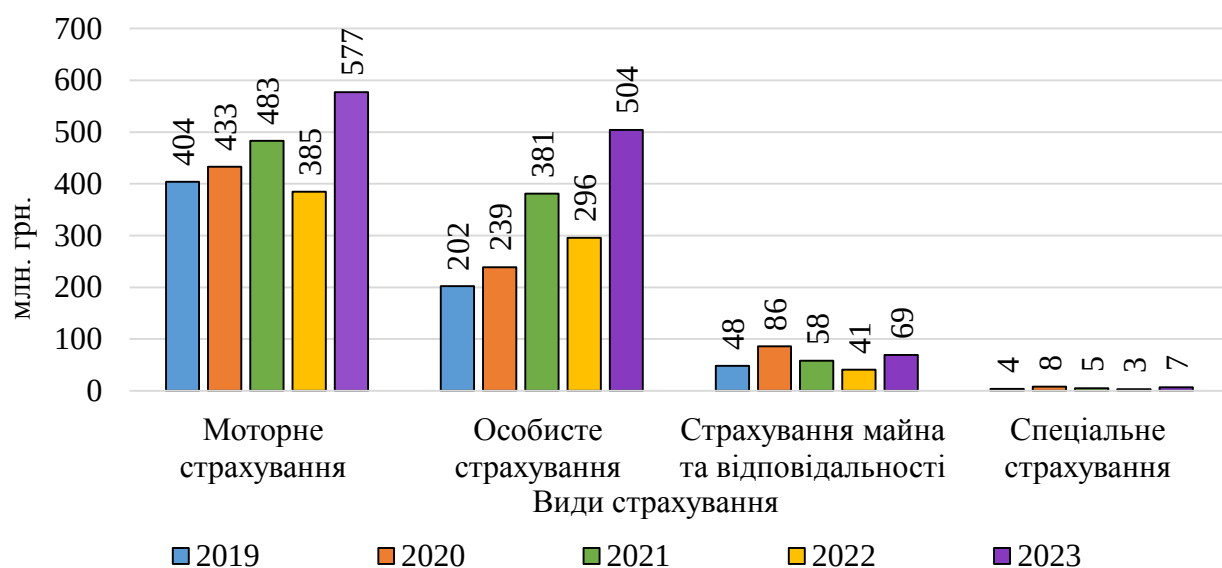

Рис. 2.5. Динаміка страхових виплат АТ «СК «ІНГО» по основним видам страхування протягом 2019-2023 рр.

Джерело: складено на основі [61]

Аналізуючи дані рисунку 2.5, можемо дійти висновку, що графік відображає стабільне зростання страхових виплат АТ «СК «ІНГО» у всіх основних видах страхування за період 2019–2023 рр. Найбільше зростання спостерігається знову ж таки у моторному страхуванні (577 млн грн) та страхуванні майна і відповідальності (504 млн грн) у 2023 році в порівнянні з 2019 р. та 2022 р., що вказує на значний попит й частоту страхових випадків у цих категоріях. Це й не дивно, адже по статистиці кількість страхових випадків та їх різноманітність під час війни лише збільшилась. Особисте страхування, або медичне страхування (ДМС, від нещасного випадку, медичні витрати за кордоном) також демонструє поступове зростання виплат, тоді як спеціальне

страхування залишається найменшим за обсягами, при цьому показуючи позитивну динаміку. Загалом, такі дані підтверджують ефективність роботи СК «ІНГО» компанії та її здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед клієнтами.

Для того щоб компанія могла ефективно приймати ризики, необхідно регулярно аналізувати її діяльність, що забезпечує оптимальну роботу. Ключовими показниками цього процесу є ліквідність і платоспроможність, які визначають надійність і стабільність функціонування. Їх функціонування має значний вплив на покращення якості життя населення та сприяє загальному економічному зростанню.

Ліквідність і платоспроможність часто розглядають як схожі поняття, адже вони тісно пов'язані, проте їх важливо розрізняти. У контексті страхової компанії ліквідність характеризує її здатність своєчасно та з мінімальними витратами конвертувати активи у грошові кошти для виконання зобов'язань. Натомість платоспроможність визначається як здатність компанії повністю і своєчасно виконувати всі свої фінансові зобов'язання, особливо пов'язані зі страховою діяльністю. Платоспроможність значною мірою залежить від рівня ліквідності, оскільки саме ліквідні активи забезпечують виконання зобов'язань у потрібні терміни.

Аналіз ліквідності балансу АТ «СК «ІНГО» дозволить оцінити її здатність своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, забезпечуючи стабільність фінансово-господарської діяльності та безперервне функціонування. Проведемо невеликий коефіцієнтний аналіз ліквідності досліджуваної страхової компанії, результати розрахунків представлені в Додатку А табл. 2.5.

Проаналізувавши дані таблиці 2.5, можна зазначити, що майже всі показники знаходяться у межах нормативних значень, або навіть перевищують протягом 2019-2023 рр. Єдина негативна тенденція спостерігається у показника абсолютної ліквідності, який у 2023 р. зменшився на 0.97 п., та склав 0.19. Cash Ratio показує, яку частку зобов'язань страховик має

можливість погасити негайно, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості чи реалізації інших активів, а так, як останні роки в країні дуже нестабільна ситуація, тому таке зниження коефіцієнта цілком очікуване. Інші показники, навпаки, мали тенденцію до зростання, або перевищували норму протягом останніх п'яти років. З одного боку, це свідчить про низький ризик втрати платоспроможності у найближчому майбутньому та наявність потенційних ресурсів для розширення діяльності компанії. З іншого боку, може свідчити про неефективне управління активами підприємства, зокрема про їхній простій, який міг би сприяти покращенню результатів роботи компанії.

На сьогодні АТ «СК «ІНГО» повністю відповідає вимогам НБУ щодо прозорості структури власності, достатності капіталу та управління ризиками, дотримання нормативів платоспроможності, а також підтримує високу ділову репутацію своїх власників і керівництва. Проведений аналіз показників ліквідності підтверджує здатність СК оперативно та у повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями, у тому числі за укладеними договорами страхування.

Крім того, 11 липня 2024 р. рейтингове агентство IBI-Rating підтвердило довгостроковий кредитний рейтинг АТ СК «ІНГО» на рівні uaAA. Цей результат став можливим завдяки її стабільним позиціям на ринку, збалансованому портфелю, стабільній динаміці премій, а також прийнятним показникам капіталізації та ефективності. За інформацією IBI-Rating, АТ «СК «ІНГО» й надалі продовжує демонструвати значні темпи зростання [44;61].

В Україні вимоги до платоспроможності страховиків регулюються Законом України «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 р. [19]. Оцінка платоспроможності страхових організацій здійснюється за показником, відомим у вітчизняному законодавстві як «запас платоспроможності». Законодавство розрізняє поняття фактичного і нормативного запасу платоспроможності.

Фактичний запас платоспроможності являє собою вартісний показник, який визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми

активів=рядок балансу 1300) страховика суми нематеріальних активів (рядок балансу 1000) і загальної суми зобов'язань (сума рядків балансу 2595, 1695), у тому числі страхових. Усі страховики зобов'язані підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів) відповідно до обсягів страхової діяльності. Однак сам по собі розмір фактичного запасу платоспроможності не може повною мірою визначити його достатність. Достатність необхідно оцінювати, співставляючи з тим обсягом страхової відповідальності, який несе на собі конкретна страхова компанія.

Для такої оцінки використовується розрахунковий нормативний запас платоспроможності. Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює інші види страхування, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме:

- перша - підраховується шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0.18 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам;

- друга - підраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0.26 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50% виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрахування.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0.05 [19;32].

При цьому законодавство чітко вимагає від страховиків, щоб на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності перевищував нормативний розрахунковий запас [13].

На кінець 2023 року АТ «СК «ІНГО» виконувала наступні умови забезпечення платоспроможності:

- наявність сплаченого статутного фонду (табл. 2.4);
- перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим, представлено на рис. 2.6;
- формування страхових резервів, достатніх для майбутніх страхових виплат (табл. 2.4).

Перевищення фактичного рівня резервів платоспроможності АТ «СК «ІНГО» над встановленим нормативом протягом 2019-2023 рр. гарантує своєчасне та повне виконання зобов'язань перед клієнтами компанії (рис. 2.6).

Виходячи з розрахунків, АТ «СК «ІНГО» повинна мати нормативний запас платоспроможності на кінець 2023 року на рівні 386 433 тис. грн. Фактичний запас платоспроможності за балансом на цей час складав 1 106 402 тис. грн – страхова компанія має перевищення запасу платоспроможності над нормативом майже у 3 р., що свідчить про її платоспроможність, навіть не дивлячись на воєнний стан в країні.

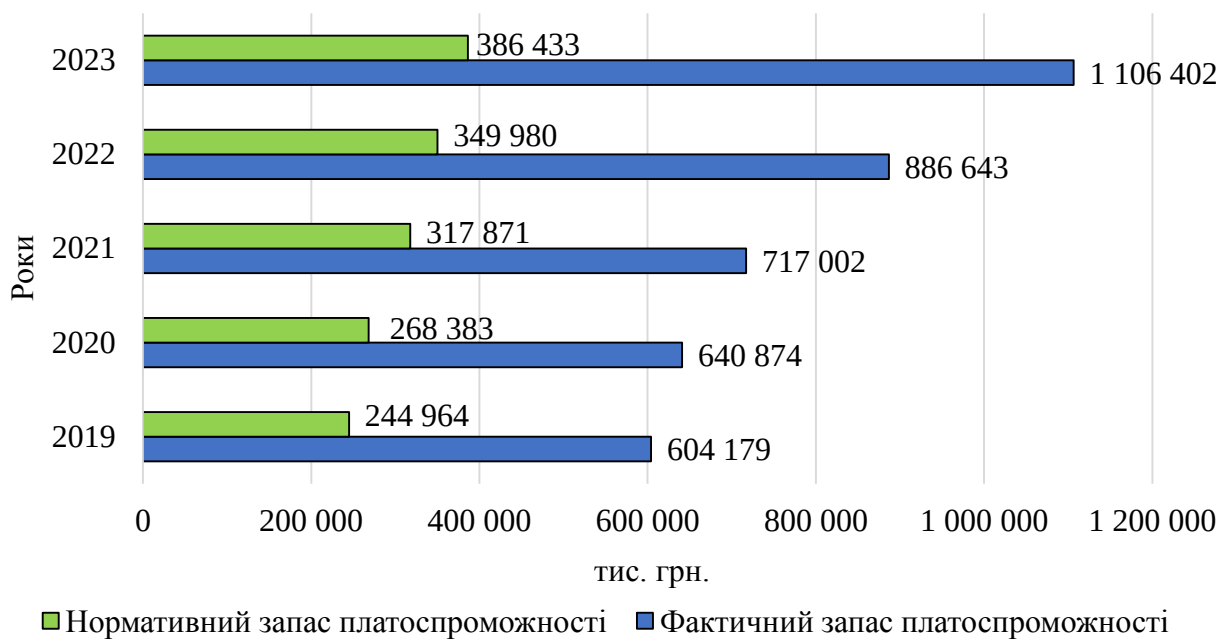

Рис. 2.6. Фактичний та нормативний запас платоспроможності
АТ «СК «ІНГО» за період 2019-2023 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [61]

Підсумовуючим показником, що характеризує діяльність «ІНГО» – є прибуток, який за аналізований період зріс на 29 515 тис. грн (див. Додаток А табл. 2.6).

За результатами виконаного аналізу можна зробити висновок, що АТ «СК «ІНГО» характеризується достатнім рівнем фінансової надійності протягом 2019-2023 рр., адже чистий прибуток компанії у 2023 р. в порівнянні з 2019 р. зріс на 192 210 тис. грн, або у 5.77 р., що є позитивним аспектом.

Також крім аналізу фінансового аспекту діяльності АТ «СК «ІНГО» на страховому ринку України, важливо дослідити та вивчити той факт, чи змогла компанія адаптувати свою діяльність під сучасні реалії війни та умови невизначеності.

В ході дослідження було виявлено, що впродовж 2022-2023 рр. компанія не стояла на місці й запроваджувала нові страхові можливості для різних видів страхування та категорій клієнтів. Зокрема, на сьогодні, опція страхування від воєнних ризиків присутня у наступних видах страхування (див. Додаток Б табл. 2.7).

Отже, провівши аналіз діяльності АТ «СК «ІНГО» протягом 2019-2023 рр., можна зазначити, що вона не тільки достатньо ефективно провадить свою діяльність на страховому ринку України, а й поступово адаптує свої послуги під потреби страхувальників, які у зв'язку із війною та нестабільною економічною ситуацією в державі постійно змінюються.

2.3. Інновації Insurtech та телематика як «драйвери» змін у страховій індустрії

До недавнього часу страхова галузь вважалася однією із найконсервативніших. Важко було уявити можливість укладення договору без купи паперів та документів, а також те, що врегулювання страхового випадку та отримання виплати може займати кілька хвилин. Проте, глобальна діджиталізація не оминула й сферу страхування, а у 2018 році InsurTech став

однією з галузей цифрової економіки, що розвивається найбільш активно [46;55].

Український ринок страхових послуг останні три роки функціонує в умовах значного впливу несприятливих макроекономічних факторів, що створює підвищений рівень невизначеності та збільшує різноманітність ризиків для діяльності. Водночас споживачі страхових послуг виявляють дедалі більшу потребу у страховому захисті, так як масштаби ризиків постійно зростають. Сьогодні українські страховики функціонують в надскладних умовах війни, й рівень навантаження на страховий ринок зростає. Дана ситуація вимагає від них оптимізації бізнес-процесів, зниження операційних витрат і покращення клієнтського досвіду для забезпечення безперервної діяльності. Тому ключовими завданнями стають підвищення ефективності, нарощення швидкості, якості та зручності обслуговування клієнтів. Як наслідок, упровадження Insurtech рішень розглядається як один із перспективних способів вирішення таких викликів [46;23].

Отже, InsurTech (з англ. Insurance Technology - страхові технології) - можна охарактеризувати як інноваційне використання технологій у страхуванні та є різновидом FinTech. Подібно до того, як фінансові технології змінили банківський світ, InsurTech нині трансформує бізнес-моделі та конкурентне середовище страхової індустрії. Він зосереджений на впровадженні сучасних технологій для підвищення ефективності й модернізації рішень у сфері страхових послуг. Поєднуючи технологічні досягнення з традиційними страховими практиками, Іншуртех допомагає компаніям досягати високої ефективності завдяки автоматизації процесів, аналізу великих даних (Big data analysis), технології блокчейн, роботизації, Інтернет речей (Internet of Things, IoT) та впровадженню штучного інтелекту (AI), які зараз активно використовуються на страховому ринку, про що йтиметься далі.

З огляду на це, можна впевнено стверджувати, що Іншуртех повністю руйнує стереотип про страхування як суто паперову сферу. Сьогодні

страхування – це широкий спектр інновацій та онлайн-сервісів, й лише ті страхові компанії, які це усвідомлюють, зможуть залишатися лідерами ринку ще багато років вперед.

Багато науковців у своїх дослідженнях розкривають InsurTech, передусім як сукупність технологій, які знаходять застосування у страховій діяльності [10;11;46].

На нашу думку, Іншуртех можна охарактеризувати як впровадження та застосування інноваційних технологічних рішень на всіх етапах процесу надання страхових послуг з метою скорочення витрат страховиків та підвищення загальної ефективності страхової діяльності.

Загалом нині існує два основних підходи до розуміння сутності категорії InsurTech: інституційний та технологічний (рис. 2.7) [23].

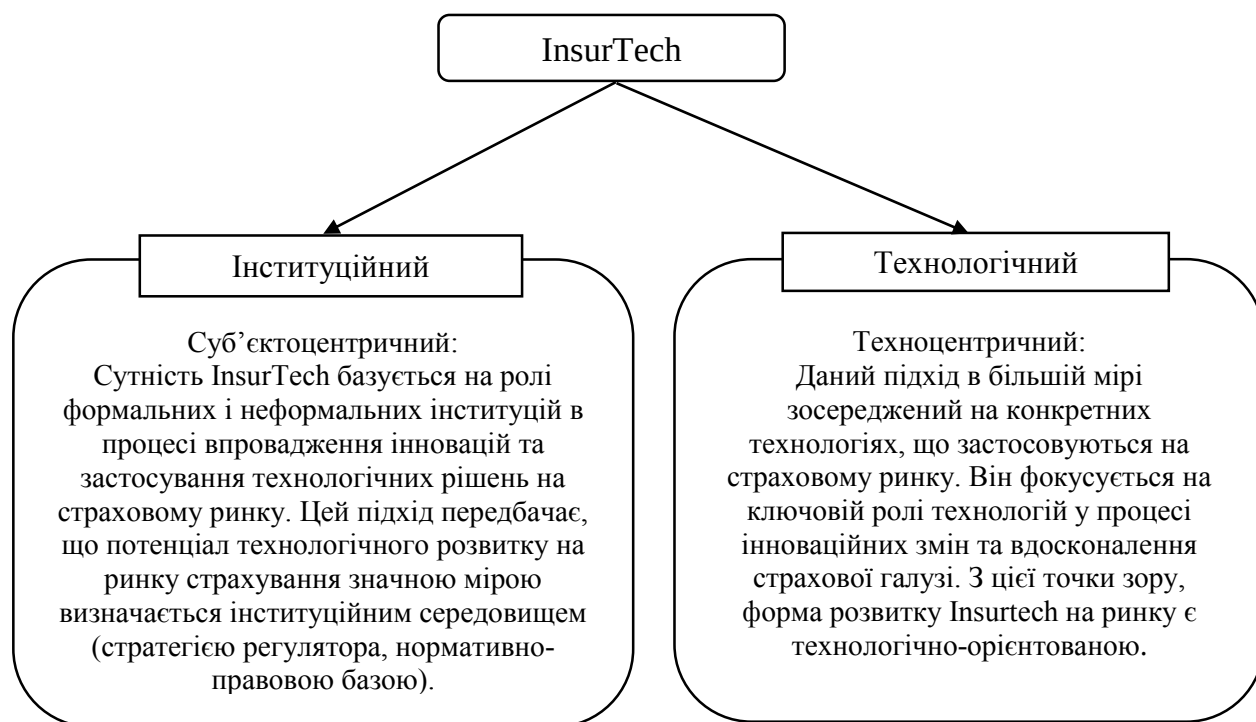

Рис. 2.7. Основні підходи до визначення сутності категорії InsurTech

Джерело: складено автором на основі [10]

У нашому дослідженні ми в більшій мірі притримуємось технологічного підходу для узагальнення сутності поняття InsurTech. Більше того, можна виокремити такі основні технологічні рішення та інновації, які охоплює ця категорія:

1) Big Data, або «великі дані» - сукупність технологій та підходів, які використовуються для аналізу й обробки великих обсягів даних, як структурованих, так і неструктурованих, з метою отримання якісно нових знань і цінної інформації;

2) Інтернет речей (IoT) - це мережа фізичних пристроїв, обладнання та сенсорів, підключених до Інтернету, які обмінюються даними для автоматизації та оптимізації процесів;

3) Інтернет-страхування - це процес укладення та управління страховими полісами через онлайн-платформи та цифрові канали, що забезпечують зручність та доступність послуг;

4) Штучний інтелект (AI) - галузь комп'ютерних наук, що займається розробкою систем, які можуть виконувати завдання, що вимагають інтелектуальної діяльності людини, таких як розпізнавання мови, прийняття рішень і обробка даних, а машинне навчання - це підгалузь AI, що дозволяє комп'ютерам самостійно вдосконалювати свої алгоритми на основі досвіду та даних без явного програмування;

5) Хмарні технології та обчислення - використання віддалених серверів для зберігання даних і виконання обчислень через Інтернет;

6) Чат-боти та Natural Language Processing (NLP) системи - використовують штучний інтелект для автоматичного розуміння, аналізу та генерування людської мови у текстовому чи голосовому форматі;

7) RegTech рішення - це інноваційні технології, що сприяють автоматизації процесів забезпечення відповідності законодавчим і регуляторним вимогам;

8) Мобільні мережі та 5-G технології - телекомунікаційні системи та технології, які забезпечують швидку передачу даних, сигналів між пристроями та доступ до Інтернету;

9) Граничні та квантові обчислення - це новітні методи обробки даних, що використовують принципи квантової механіки для значного підвищення обчислювальних можливостей;

10) Блокчейн-технології та смарт-контракти - це дистрибутивні системи, що забезпечують безпечне зберігання та автоматичне виконання угод без потреби в посередниках [23].

Усі вищезгадані технології та рішення нині в тій чи іншій мірі активно застосовуються в міжнародній страховій практиці, і водночас деякі з них починають використовуватися і на українському ринку страхових послуг.

Іншуртех не тільки значно трансформує страхову галузь, роблячи її більш доступною, зручною та персоналізованою, а й які спрощує життя, заощаджуючи час, ресурси та кошти як для компаній, так і для клієнтів. Важливість та роль страхових технологій пропонуємо розглянути детальніше у таблиці 2.8 (див. Додаток В).

У результаті досліджень було виявлено, що Іншуртех-компанії умовно поділяються на дві основні категорії залежно від бізнес-моделі: D2C (Direct-to-Consumer) та B2B (Business-to-Business) [8].

D2C-модель передбачає надання страхових послуг безпосередньо кінцевим споживачам, що усуває потребу в посередниках, таких як брокери або страхові агенти. Це стає можливим завдяки використанню сучасних цифрових інструментів для збору й аналізу даних, а також зручним мобільним додаткам і онлайн-платформам, що спрощують доступ до страхових продуктів. Завдяки такому підходу інноваційні Іншуртех-компанії конкурують з традиційними страховиками, які зазвичай покладаються на канали дистрибуції з участю брокерів. D2C-компанії надають клієнтам можливість самостійно обирати та оформлювати поліси, що підвищує прозорість і спрощує процес страхування [46;84].

B2B-модель Іншуртеху спрямована на підтримку страхових компаній у покращенні їхніх бізнес-процесів. У цьому випадку Іншуртех-компанії розробляють і постачають рішення для оптимізації операцій, таких як управління претензіями, андеррайтинг та обробка великих обсягів даних. Вони пропонують страхові продукти, зокрема у сферах майнового страхування (Property & Casualty, P&C) та медичного страхування, компаніям та

організаціям, які, своєю чергою, можуть купувати групові поліси для своїх працівників або замовляти спеціалізовані послуги. B2B-компанії також активно працюють з традиційними страховиками, допомагаючи їм інтегрувати новітні технології в існуючі процеси для підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Загалом, на нашу думку, така різноманітність бізнес-моделей дозволяє Іншуртеху розширювати доступ до страхових послуг і сприяти розвитку більш персоналізованих продуктів.

Іншуртех-стартапи та компанії активно змінюють традиційний страховий ринок, впроваджуючи сучасні технології та інноваційні підходи, що суттєво покращують ефективність, клієнтський досвід та якість обслуговування. Тому важливим є розглянути ключові напрямки страхування, які підсилює Insurtech, а саме:

- Управління претензіями - раніше даний процес зазвичай полягав у тому, що кожна вимога розглядалася вручну, проте зараз Іншуртех-компанії мають на меті побудувати механізм, який автоматизує більшість процесів та допомагає виявляти шахрайство;

- Андеррайтинг - процес андеррайтингу передбачає вивчення профілю клієнта, оцінку його ризиків і надання пропозиції страхового пакету, що включає страхове покриття. Тому автоматизація збору і аналізу даних спрощує андеррайтинг, дозволяючи швидше оцінювати ризики на основі інформації з різних джерел і пропонувати персоналізовані страхові пакети;

- Виконання договору - технологія блокчейн і смарт-контракти відіграють важливу роль у виконанні договорів. Їх використання для автоматичного виконання страхових договорів при дотриманні певних критеріїв забезпечує прозорість, безпеку та зменшує необхідність людського втручання;

- Зниження ризиків - як згадувалося раніше, big data можна використовувати для збору, аналізу та узагальнення інформації. Це включає аналіз історичної активності клієнта або оцінку широкого спектру типів

претензій. На основі зібраної інформації страховики можуть виявити шахрайство, захистити від невідповідного ризику або краще зрозуміти, де вони можуть бути найбільш вразливі;

- Усунення конфлікту інтересів - автоматизований андеррайтинг пришвидшує оцінку ризиків і мінімізує конфлікт інтересів, адже прозорість процесу дає клієнтам більше впевненості у страховику [10;46;80].

Не слід забувати, що сьогодні клієнтський досвід значно переважає над ціною та продуктом як основний фактор, що відрізняє бренди майже в усіх галузях, й страхування не є винятком. Нині клієнти страхових компаній очікують бездоганного, індивідуально орієнтованого обслуговування, який відповідає рівню, що зазвичай пропонують технологічні гіганти. У такому випадку саме телематика та телематичні страхові рішення можуть допомогти страховикам виправдати ці очікування [46;82].

Словосполучення «страхова телематика» для багатьох людей сьогодні абсолютно незрозуміле. Проте, воно активно набирає обертів в сучасному світі, адже представляє значні вигоди, як для страхових компаній, так і страхувальників.

Телематика в страхуванні, також відома як «Black box insurance», «Smart box insurance», «GPS car insurance» та «Pay-as-you-Drive-insurance», – це поєднання телекомунікацій та інформатики. Вона передбачає використання передових сенсорів, GPS та комунікаційних технологій для збору даних у режимі реального часу з транспортних засобів або інших пристроїв. Це не лише дозволяє страховикам пропонувати персоналізоване покриття, але й надає можливість страхувальникам контролювати свої витрати на страхування залежно від свого стилю користування [46;78].

Найчастіше страхова телематика використовується для відстеження того, як люди керують автомобілем. Вона працює шляхом збору, вимірювання та передачі низки даних (детальніше цей процес зображено на рисунку 2.8. Як правило, невеликий пристрій на основі GPS всередині транспортного засобу (ТЗ) відстежує його місцезнаходження і контролює ряд

параметрів, таких як швидкість, відстань і місцезнаходження. Black box insurance також може відстежувати, як людина керує автомобілем, контролюючи гальмування, прискорення та проходження поворотів. Наприклад, страховий тариф для страхувальника буде вищим, якщо він часто їздить на великих швидкостях по шосе, ніж якщо він їздитиме на помірних швидкостях у місті [46;85].

Традиційно, при розрахунку вартості поліса ще враховується стан та марка авто, час їзди, подолана відстань, витрати палива й т. д. Таким чином, відстежуючи індивідуальні звички та поведінку водіїв за кермом, страховики можуть впроваджувати програми страхування на основі використання (UBI) для своєї клієнтської бази. Маючи доступ до більшого обсягу даних і глибшого аналізу, сучасні програми UBI здатні докорінно змінити традиційну бізнес-модель автострахування [46;79].

Рисунок 2.8. Як працює телематика у сфері автострахування

Джерело: розроблено авторами на основі [46;78;85]

З огляду на це, включення страхової телематики в бізнес-стратегії компаній дає багатогранні переваги. Адже вона перетворює страхування зі статичної моделі на динамічну індустрію, що керується даними, і яка приносить користь як страховикам, так і страхувальникам. Існують й інші переваги використання телематики у страховій сфері (зокрема у автострахуванні), серед яких ми можна виділити:

1) Точна оцінка ризиків і ціноутворення - телематика надає страховим компаніям детальну інформацію в режимі реального часу про індивідуальну поведінку водія, що дозволяє здійснювати більш точну оцінку ризиків. Така

точність зменшує ймовірність завищення або заниження цін для страхувальників, забезпечуючи справедливе ціноутворення;

2) Зменшення кількості претензій і збитків - пропагуючи безпечніші звички водіння, телематика в страховій галузі безпосередньо сприяє зменшенню кількості нещасних випадків і претензій. Обачливі водії, яких стимулює потенційна можливість сплати нижчих страхових внесків, зазвичай менш агресивно водять авто, не перевищують швидкість й різко не гальмують. Це своєю чергою призводить до зменшення кількості нещасних випадків, ДТП, що в кінцевому випадку зменшує виплати за страховими відшкодуваннями та мінімізує загальні збитки страховика;

3) Зміцнення відносин із клієнтами - телематика дозволяє страховикам персоналізувати страхові продукти відповідно до унікальних потреб окремих водіїв, тим самим підвищуючи рівень задоволеності клієнтів та їхньої лояльності. Крім того, телематичне автострахування створює основу (базу) для послуг з доданою вартістю, таких як сповіщення про технічне обслуговування та відновлення викраденого транспортного засобу, що може відрізнити страховика від конкурентів і допомогти йому залучити якомога більше клієнтів;

4) Оперативність у прийнятті рішень - завдяки інтеграції телематичних даних страхування в основні системи – адміністрування полісів, андеррайтинг, актуарні розрахунки, виставлення рахунків та претензій, а також нові динамічні портали для страхувальників, – можна приймати більш передбачувані та швидші рішення навіть у режимі реального часу;

5) Підвищена ефективність - за допомогою «Smart box insurance» ручна та трудомістка робота може бути оптимізована або цілком усунена, оскільки процеси автоматизовані за допомогою точних геопросторових даних та даних про ТЗ;

6) Виявлення та запобігання шахрайству – телематичні дані слугують потужним інструментом для виявлення та запобігання шахрайських схем, адже страхові компанії можуть легко перевірити на достовірність усі надані

клієнтами дані через використання спеціальних пристроїв. Відповідно, це допомагає їм зменшувати рівень шахрайства клієнтів, таким чином зменшуючи свої фінансові втрати [46;78;79].

При цьому найбільшим недоліком телематики у страхуванні є висока вартість впровадження, питання конфіденційності даних та недостатня регуляція галузі. Розробка телематичних програмних систем та налаштування телематичної інфраструктури в транспортних засобах потребують значних інвестицій. Водночас правильний баланс між перевагами та недоліками телематики відкриває чудову можливість для зростання як страхового, так і автомобільного бізнесу.

Продовжуючи тему дослідження, слід зазначити, що на даний момент інші страхові ринки не використовують страхування на основі використання (UBI) так само, як це робить автомобільний сектор. Проте, ймовірно, не мине багато часу, перш ніж компанії інших видів страхування почнуть активніше використовувати дані на основі телематики або статистику телематичного страхування [46;78;85]. Розглянемо як відбувається інтеграція телематики у страховий сектор у таблиці 2.9.

Табл. 2.9

Вплив телематики на інші сектори страхування

№	Вид страхування	Опис застосування телематики
1	Медичне страхування	Носимі пристрої, мобільні додатки та фітнес-трекери з підтримкою телематики надають змогу страхувальникам відстежувати свою активність щодо стану здоров'я та фітнесу. Страховики можуть використовувати такі дані для заохочення здорової поведінки клієнтів, пропонувати персоналізовані програми та потенційно коригувати страхові внески залежно від способу життя людей.
2	Страхування життя	Wearable-devices та додатки для моніторингу здоров'я, інтегровані з телематичними технологіями, надають страховикам інформацію про спосіб життя та здоров'я страхувальників. Це дозволяє їм пропонувати більш персоналізовані поліси страхування життя та оздоровчі програми, коригуючи страхові внески на основі даних про стан здоров'я власника поліса.
3	Страхування житла	Домашні телематичні пристрої такі, як камери й розумні датчики, дають можливість власникам житла контролювати свою нерухомість у режимі реального часу. Своєю чергою СК можуть запропонувати вигоди для встановлення цих пристроїв, що знижує ймовірність крадіжки, пожежі або пошкодження водою, і в кінцевому підсумку призводить до більш точних і справедливих страхових премій.

Джерело: узагальнено авторами на основі [85]

Якщо розглядати Україну, то телематичне страхування для нас є порівняно інноваційною формою страхування, й не так багато компаній, зокрема страхових, використовують дані технології. Ми дослідили деякі з них, тому пропонуємо розглянути їх детальніше.

Однією з перших компаній, що запропонували телематичне рішення для страхових агентств, стала компанія Benish GPS. Benish GPS – це лідер ринку супутникових систем безпеки та моніторингу транспорту. Компанія входить до складу міжнародного холдингу BENISH GROUP, що працює в 18-ти країнах світу. Її продукт під назвою Benish GUARD Force Insurance надає унікальні можливості співробітництва для водіїв і страхових організацій, та представляє собою цілий комплекс: телематичний пристрій у вигляді «чорного ящика», мобільний додаток для водіїв і програма для обробки даних, які будуть корисні актуаріям [81].

Easy Peasy Insurtech – перший стартап в Україні, онлайн-платформа нестрахування, яка пропонує революційний страховий продукт «Easy Katka». Відтепер сплачувати за страховку автомобіля потрібно лише за кермом, тобто за кілометрами пробігу – коли ти платиш за КАСКО лише тоді, коли їздиш. Пристрій, який за допомогою GPS і датчиків прискорення (акселерометра) збирає інформацію про те, коли, де і як використовується автомобіль. Його ще називають блоком телематики або блоком телеметрії. Крім того, за безпечне водіння клієнти можуть отримувати бонуси. Insurtech розрахує вартість полісу індивідуально для клієнтів без додаткових дзвінків і виїздів в офіси буквально за 5 хвилин, але для початку вам необхідно купити стартовий набір, який коштує не більше 1% від ціни автомобіля і покриває ризики на весь рік, коли транспортний засіб стоїть без руху. Потім ви їздите і купуєте КАСКО-милі, а страхове покриття забезпечує СК «Арсенал Страхування», заснована у 2005 році – одна з ТОП-5 найбільших страхових компаній України [43;83].

Українська страхова компанія, яка «йде в ногу з часом» із сучасними технологіями є СК «UNIVERSALNA». UNIVERSALNA офіційно запустила новий продукт під назвою Universalna by Kasko2GO, або як його ще називають

«КАСКО нового рівня» або «КАСКО 2.0». При цьому даний продукт має унікальний для українського ринку функціонал, аналогів якому в Україні поки немає. В чому ж він полягає? Kasko2GO - це мобільний додаток, який за допомогою штучного інтелекту (AI) прогнозує можливість страхового випадку виходячи з того, як часто водій знаходиться за кермом, як він поводить в потоці машин, яка його реакція на зовнішні подразники на дорозі та багатьох інших факторів. На базі цього аналізу і формується вартість страховки клієнта. За словами Руслани Палайди, заступника голови правління компанії UNIVERSALNA, «Після кожної поїздки водій отримує повідомлення про характер своєї їзди, про небезпечні ситуації, в яких він міг спровокувати ДТП або стати його учасником». Варто додати, що даний страховий продукт має ряд переваг: помісячна оплата, можливість «поставити на паузу» поліс, відсутність необхідності в додаткових пристроях і оглядах, а також можливість придбати поліс для автомобілів до 15 років без підвищення вартості. У порівнянні з традиційним КАСКО, Kasko2GO допомагає не лише знизити ціну для водіїв з безпечним стилем водіння, а й також покращує культуру водіння в цілому [65].

Отже, сьогодні InsurTech є фундаментальним елементом у розвитку як страхової галузі в цілому, так і кожного з гравців цього ринку, зокрема. Це світовий тренд, який присутній і в Україні. Нові технології в роботі страхових компаній покликані скоротити і полегшити шлях, який повинен пройти клієнт до того чи іншого страхового продукту, і в той же час клієнт повинен відчувати персоналізацію сервісу, що надається, і отримати значну знижку. Перспективними напрямками для подальших досліджень є інтеграція традиційних бізнес-систем страхових компаній з технологіями InsurTech, аналіз стратегій фінансування впровадження сучасних технологій у страхову діяльність, а також вивчення процесів трансформації страхового ринку під впливом InsurTech.

До того ж, немає жодних сумнівів у тому, що телематика в страховій галузі відкриває нову еру зростання ландшафту страхових технологій.

Оскільки страхові компанії використовують дані з транспортних засобів (або інших пристроїв) у режимі реального часу, щоб революціонізувати оцінку ризиків, пропагувати безпечніші звички водіння та в цілому пропонувати більш персоналізоване покриття клієнтам. Але й це не все, що вона робить. Технологія розробки телематичного програмного забезпечення дає можливість страховикам приймати більш обґрунтовані рішення на основі точної та актуальної інформації. З іншої сторони, це також дозволяє страхувальникам користуватися сучасними, актуальними та доступними страховими послугами.

В Україні телематика продовжує розвиватися, і її здатність змінити страховий сектор безмежна. Однак галузь повинна вирішувати такі проблеми, як питання конфіденційності даних, високу вартість впровадження, й більше того забезпечувати реалізацію переваг цієї інноваційної технології з повагою до прав страхувальників. Майбутній шлях для телематики на українському страховому ринку є багатообіцяючим, і в даний час, коли вона все більше використовується в галузі автострахування, ніщо не стримує її від використання іншими галузями.

Висновки до розділу 2

Таким чином, дослідивши та вивчивши детально сучасний стан страхового ринку України та перспективи його розвитку після війни, можна зробити наступні висновки:

1) На сьогодні на страховому ринку України функціонують дві групи страховиків: компанії ризикового страхування («non-life») та компанії страхування життя («life»). Їх загальна кількість станом на кінець 2023 року становила 101 (89 «non-life» і 12 «life»), що вдвічі менше, ніж у 2019 році. Скорочення кількості страховиків викликане новими нормативами НБУ, а також впливом пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Незважаючи на ці виклики, ринок продовжує функціонувати, зосереджуючи зусилля на

підвищенні платоспроможності, прозорості та надійності. Завдяки швидким заходам, таким як евакуація працівників, організація дистанційної роботи та збереження технічної інфраструктури, страхові компанії змогли продовжити свою діяльність, виконуючи важливу роль у підтримці економічної стабільності як для населення, так і для бізнесу в умовах високих ризиків.

2) Також ми здійснили аналіз основних показників функціонування страхового ринку України за досліджуваний період. Виявлено, що кількість укладених договорів зменшилася на 18.7%, однак на кінець 2023 року спостерігалось їх зростання на 7.7% у порівнянні з початком війни. Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній, обсяг активів зріс на 16.4% у порівнянні з 2019 роком. Обсяги валових і чистих страхових премій у 2023 році також зросли на 18.5% і 19.5% відповідно порівняно з 2022 роком, що вказує на поступове відновлення платоспроможності страховиків.

Рівень страхових виплат зріс до 36.4%, а страхові резерви збільшилися майже вдвічі, що свідчить про готовність компаній виконувати майбутні зобов'язання. Хоча обсяги страхових платежів перестраховикам-резидентам знизилися, платежі нерезидентам зросли на 14.1%. Загалом на другий рік війни спостерігається позитивна динаміка більшості показників, що вказує на стабілізацію ринку страхування та відновлення довіри до страховиків після початкових кризових явищ.

3) У структурі страхового портфеля українських страховиків протягом 2019–2023 рр. провідну роль займає автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»), частка якого зросла під впливом воєнних умов. Зокрема, значний виїзд населення за кордон спричинив стрімке зростання попиту на поліси «Зелена картка». Також спостерігається збільшення надходжень від страхування нещасних випадків.

Натомість інші види страхування демонструють нестабільне відновлення або стагнацію. Найбільше зниження премій і виплат відбулося у медичному страхуванні, страхуванні майна, а також у страхуванні вогневих і стихійних ризиків. Загалом це свідчить про переважання автострахування як

найбільш стійкого сегмента в ризиковому страхуванні, водночас підтверджуючи складність відновлення інших напрямів в умовах воєнного часу.

4) Під час дослідження страхового ринку в умовах воєнного стану в Україні, було проаналізовано два показника, які виступають головними індикаторами його фінансової безпеки - показник проникнення та щільності страхування. Рівень проникнення страхування, який відображає розвиток страхового сектору, протягом 2019–2022 рр. поступово знижувався, досягнувши мінімуму 0.76% у 2022 р. У 2023 р. він зріс до 1.18%, що обумовлено підвищеним попитом на страхові послуги через військові ризики, адаптацію страхових продуктів та іноземні інвестиції. Попри позитивну динаміку, цей рівень суттєво нижчий за порогове значення фінансової безпеки (8%) і середні показники розвинених країн, де рівень проникнення сягає 10–12%.

Показник щільності страхування показує рівень поширеності страхових послуг серед громадян. В Україні протягом 2019–2023 рр. цей показник залишався на низькому рівні, коливаючись від 1 096,18 грн до 1 414,85 грн на особу. Розрахунок у воєнний період ускладнюється через невизначеність чисельності населення, однак навіть при максимальних значеннях цей показник значно відстає від середніх значень у розвинених країнах. Низька щільність страхування свідчить про обмежене охоплення страховими послугами, що вимагає вдосконалення системи страхового захисту в Україні. Це може піти в загальні висновки.

5) Незважаючи на труднощі, з якими зіштовхнувся страховий ринок України під час війни, у 2023 році він демонструє відновлення. Ключові фактори включають: зростання страхових премій на 18.7% (47 млрд грн), стабільний попит на автомобільне та медичне страхування, значне збільшення страхування майна від воєнних ризиків (зростання на 43%) та поступове відновлення ринку страхування життя з приростом на 7%. Страховики активно

впроваджують цифрові технології, що підвищує довіру клієнтів та спрощує процеси.

Перспективи розвитку включають модернізацію податкової політики, оптимізацію класифікації страхових послуг, активне використання онлайн-платформ, розвиток кадрового потенціалу та залучення інвестицій. Загалом, ці зміни підкреслюють гнучкість і адаптивність ринку, що сприятиме його подальшому розвитку у післявоєнний період.

6) Об'єктом дослідження у другій частині роботи є АТ «СК «ІНГО», яка працює на ринку України з 1994 року. Страховик пропонує широкий спектр страхових послуг як для корпоративних, так і для приватних клієнтів, зокрема в таких сферах, як автострахування, страхування здоров'я, майна та відповідальності. ІНГО є частиною бізнес-групи DCH і має 25 ліцензій на різні види страхування, а також мережу філій та центрів обслуговування по всій Україні. Зокрема, компанія зосереджена на медичному страхуванні, що вклало основу для розвитку медичного центру «ІНГО» у 2014 р..

7) Фінансові показники «ІНГО» свідчать про позитивну тенденцію, зокрема про збільшення обсягів страхових премій та виплат на 75.11% і 72.84% відповідно в 2023 році порівняно з 2019 роком. Активи компанії зросли на 79.13%, а страхові резерви – на 85.88%. Це свідчить про фінансову стабільність та здатність компанії виконувати зобов'язання. Однак у 2022 році відбулося зменшення зібраних премій і страхових відшкодувань на 11.02% та 21.81% відповідно, що пов'язано з військовими умовами. Рівень виплат на кінець першого року війни знизився до 40.78%, а статутний капітал був зменшений на 43 тис. грн. Коефіцієнт фінансової автономії збільшився до 32.38% у 2023 році, що вказує на збільшення частки позикового капіталу у фінансуванні.

8) Динаміка страхових премій та виплат АТ «СК «ІНГО» за період 2019-2023 рр. демонструє стабільне зростання у всіх основних видах страхування, з найбільшим приростом у моторному страхуванні та страхуванні майна і відповідальності. Це свідчить про високий попит населення на ці послуги та

здатність компанії ефективно виконувати зобов'язання перед клієнтами, адаптуючись до змін ринку.

9) Страхові компанії оцінюють свою платоспроможність за допомогою фактичного та нормативного запасу платоспроможності. Фактичний запас визначається як різниця між активами та зобов'язаннями компанії, в той час як нормативний запас залежить від страхових премій та виплат. Протягом 2019-2023 рр. АТ «СК «ІНГО» виконує вимоги щодо платоспроможності, маючи фактичний запас, що перевищує нормативний. На кінець 2023 року нормативний запас складає 386 433 тис. грн, а фактичний - 1 106 402 тис. грн, що майже в три рази більше нормативного. Перевищення фактичного запасу платоспроможності над нормативом гарантує здатність страховика своєчасно виконувати зобов'язання перед клієнтами, навіть в умовах нестабільної ситуації в країні.

За результатами виконаного аналізу можна зробити висновок, що АТ «СК «ІНГО» характеризується достатнім рівнем фінансової надійності протягом 2019-2023 рр., адже чистий прибуток компанії у 2023 р. в порівнянні з 2019 р. зріс на 192 210 тис. грн, або у 5.77 р., що є позитивним аспектом.

10) Упродовж 2022-2023 рр. «ІНГО» не стояла на місці й запроваджувала нові страхові можливості для різних видів страхування та категорій клієнтів. Зокрема, на сьогодні, опція страхування від воєнних ризиків присутня у наступних видах страхування: автострахування (КАСКО), страхування для працівників підприємств, страхування майна та окремо страхування квартир населення.

11) У ході дослідження було встановлено, що глобальна діджиталізація суттєво трансформує страхову галузь, роблячи її більш технологічною та клієнтоорієнтованою. InsurTech, як інноваційний напрям FinTech, активно впроваджується в міжнародній та українській практиці, оптимізуючи бізнес-процеси страхових компаній, знижуючи витрати та підвищуючи якість обслуговування клієнтів.

Ключовими технологіями InsurTech є Big Data, IoT, штучний інтелект,

блокчейн, хмарні обчислення, чат-боти, тощо, які сприяють автоматизації, аналізу даних, підвищенню ефективності та безпеки. В умовах макроекономічної нестабільності та зростання ризиків для страхового ринку України впровадження цих технологій є важливим інструментом адаптації до викликів сучасності та забезпечення конкурентоспроможності страховиків.

12) Страхова телематика, відома як «Black box insurance» чи «Pay-as-you-Drive insurance», поєднує телекомунікації та інформатику для збору даних у реальному часі, використовуючи сенсори, GPS і комунікаційні технології. Вона дозволяє страховикам пропонувати персоналізовані програми страхування на основі використання (UBI) залежно від стилю водіння, а страхувальникам - контролювати витрати. Основні переваги телематики включають точну оцінку ризиків і ціноутворення, зменшення кількості претензій через стимулювання безпечного водіння, зміцнення відносин із клієнтами через персоналізацію послуг, оперативність у прийнятті рішень завдяки автоматизації процесів, підвищення ефективності роботи та зменшення рівня шахрайства. Це трансформує автострахування в динамічну індустрію, орієнтовану на дані, вигідну як для страховиків, так і для страхувальників.

13) В Україні телематичне страхування є інноваційним підходом, який тільки починає набирати обертів. Одним із лідерів у цій сфері є компанія Benish GPS, яка пропонує рішення Benish GUARD Force Insurance. Це комплексна система, що включає телематичний пристрій, мобільний додаток і програму для обробки даних, що допомагає актуаріям і страховим агентствам ефективно використовувати технології. Easy Peasy Insurtech – перший український іншуртех-стартап, пропонує продукт «Easy Katka», який дозволяє сплачувати за КАСКО лише під час водіння. Крім того, СК UNIVERSALNA пропонує продукт «Universalna by Kasko2GO», який використовує штучний інтелект для прогнозування ризиків і розрахунку вартості полісу. Продукт включає мобільний додаток, який аналізує стиль водіння, пропонує гнучкі умови оплати та сприяє покращенню культури водіння.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження трансформації страхового ринку України в умовах війни дають підстави сформулювати такі теоретично-методичні та практичні висновки:

1) Страхування є важливим інструментом фінансової стабільності для фізичних та юридичних осіб у випадку настання непередбачених подій. Згідно із ЗУ «Про страхування», страховий ринок є ключовим сегментом економіки, що забезпечує захист майнових інтересів через певні економічні відносини між страхувальниками, страховиками та посередниками. Різні підходи до тлумачення цього ринку відображають його багатофункціональність, де важливими аспектами є мобілізація та перерозподіл фінансових ресурсів, а також управління ризиками через страхові продукти. Загалом, страховий ринок є інтегрованою системою, що забезпечує стабільність учасників через ефективне використання фінансових інструментів.

2) Страховий ринок має кілька ключових функцій, зокрема надання страхового захисту, акумулювання фінансових ресурсів та забезпечення ефективної взаємодії між страховиком і страхувальником. Ринок класифікується за різними ознаками, такими як, наприклад, територіальна, галузева, тип державного регулювання та інші, що відображає його багатогранність і динамічність. Основними факторами, що впливають на попит страхових послуг, є потреби населення та купівельна спроможність.

Крім того, внутрішня структурна організація страхового ринку включає три основні сектори: НБУ та інші органи нагляду, страховиків і страхувальників, а також інфраструктурні елементи, як-от страхові посередники. Своєю чергою, зовнішнє середовище страхового ринку включає два основні елементи: ті, на які страхова компанія може впливати, та ті, на які вона не може впливати, але повинна враховувати в своїй діяльності. До елементів, на які страховик може впливати, відносяться ринковий попит, конкуренція, якість страхових послуг, інновації в галузі страхування та

інфраструктура ринку. Водночас, на деякі фактори, як-от демографічні зміни, купівельна спроможність населення, природні катаклізми та географічне розташування, страховик не має прямого впливу, але їх потрібно враховувати при плануванні діяльності.

3) У ході досліджень було виявлено, що процес розвитку українського страхового ринку не був лінійним, а його розвиток зазнав значних змін через вплив кризових ситуацій, зокрема війни, розпочатої рф у лютому 2022 року. До війни страхування в Україні показувало стабільне зростання, але з початком російського вторгнення ринок зіткнувся з безпрецедентними викликами, такими як демографічна, економічна, соціальна та інфраструктурна криза. Війна призвела до змін у попиті на страхові продукти, змусила компанії адаптуватися до нових умов, включаючи зростання актуальності страхування воєнних ризиків і реструктуризацію страхових портфелів.

До того ж зростання кількості страхових випадків, пов'язаних з війною, викликало фінансові труднощі для страховиків, а зміни в регуляторному середовищі та розвиток цифрових технологій стали важливими аспектами адаптації ринку. Попри виклики, ринок продовжує функціонувати, і страховики активно впроваджують нові продукти, зокрема страхування від воєнних ризиків, яке стало важливим елементом для забезпечення фінансової безпеки громадян та підприємств.

4) З'ясовано, що важливою складовою розвитку страхового ринку є впровадження нових страхових продуктів, що відповідають сучасним умовам. Особливу увагу слід приділяти створенню надійного механізму страхування від воєнних ризиків, що потребує тісної співпраці між державою, міжнародними організаціями та страховиками. Підтримка населення та підприємств у складних умовах є ключовим фактором для забезпечення їх стабільного функціонування та здатності до ефективної співпраці в умовах воєнного часу, що є необхідним елементом на шляху до перемоги України.

5) Після початку повномасштабної війни в Україні страховий ринок

зазнав значних змін, адаптуючись до нових умов. Страхові компанії розробили нові продукти, що покривають воєнні ризики, зокрема, страхування життя, здоров'я, рухомого та нерухомого майна. Однак, в більшості випадків ці продукти є доповненнями до існуючих послуг, а не окремими страховими продуктами. Існування страхових продуктів із захистом від воєнних ризиків зазвичай супроводжується територіальними, вартісними та ризиковими обмеженнями, такими як ліміти виплат, виключення зон, охоплених бойовими діями, відсутність продуктів для страхування великих комерційних об'єктів через надмірні збитки, тощо. Незважаючи на ці труднощі, попит на страхування від воєнних ризиків зростає, і страховий ринок поступово відновлюється після шокового періоду, що був викликаний війною. Це створює можливості для подальшого розвитку ринку та позитивно впливає на економіку країни в цілому.

6) Страхування є важливим механізмом захисту від фінансових втрат через непередбачувані події, зокрема в умовах воєнного стану. Незважаючи на обмеження, введені воєнним станом, страхові компанії зобов'язані виконувати свої зобов'язання, якщо це не пов'язано з форс-мажором. Форс-мажор може звільнити страховика від відповідальності, але не автоматично. Оновлення законодавства, зокрема новий ЗУ «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 р., спрямоване на покращення регулювання ринку та підвищення прозорості, що включає реформу структури ринку, формування вимог до страхових компаній, спрощення процедур для клієнтів, тощо.

7) Для забезпечення стабільності страхового ринку в Україні важливим є виконання вимог до мінімального капіталу (MCR) та платоспроможного капіталу (SCR), що гарантує здатність страховиків виконувати свої зобов'язання. Процес добровільного виходу з ринку включає передачу страхового портфеля, реорганізацію або ліквідацію компанії, що регулюється Національним банком України. Під час воєнного стану особливу увагу приділяють забезпеченню належного фінансового стану страховиків через моніторинг звітності, управління ризиками та виконання зобов'язань.

У післявоєнний період страховики будуть залучені до покриття ризиків у стратегічних секторах економіки, що сприятиме відновленню країни та розширенню спектра страхових послуг.

8) Під час війни страховий ринок України зіштовхнувся з ключовими викликами: відновленням жорстких регуляторних вимог, розробкою продуктів для страхування воєнних ризиків, забезпеченням виконання зобов'язань за договорами медичного страхування та правовими проблемами в галузі. Ці фактори вимагали оперативної адаптації та змін у роботі компаній.

Загрози для фінансової безпеки ринку включають залежність від іноземного капіталу, великий відтік коштів через перестраховування, недостатню прозорість, руйнування інфраструктури та зниження купівельної спроможності населення, що зменшує попит на страхові послуги.

Страховий ринок України, попри складнощі, спричинені повномасштабною війною, демонструє стійкість і адаптивність. Завдяки оперативним заходам, таким як евакуація співробітників, забезпечення дистанційної роботи та збереження технічної інфраструктури, страхові компанії змогли продовжити свою діяльність і виконувати ключову функцію підтримки економічної стабільності населення та бізнесу в умовах підвищених ризиків;

9) Об'єктом дослідження у другому розділі роботи є АТ «Страхова компанія «ІНГО», яка досить успішно адаптувалася до викликів, спричинених війною, запровадивши ряд нововведень, таких як врегулювання збитків без документів від поліції, відтермінування сплати премій і продовження терміну повідомлення про збитки. Це дозволило страховику забезпечити стабільність взаємодії з клієнтами. Також компанія активно підтримує ЗСУ та інші соціальні ініціативи.

10) Здійснений наліз діяльності АТ «СК «ІНГО» за період 2019–2023 рр. демонструє, що компанія не лише ефективно функціонує на страховому ринку України, але й активно адаптує свої послуги до потреб страхувальників. Це особливо важливо в умовах війни та економічної нестабільності, які

вимагають гнучкості та швидкої реакції на нові виклики. Завдяки своєчасному реагуванню та збереженню високого рівня фінансової стабільності й платоспроможності, компанія гарантує надійність виконання зобов'язань перед клієнтами, що підсилює її репутацію на ринку. У порівнянні з конкурентами АТ «СК «ІНГО» займає вагомі позиції, та за більшості основних показників має лідируючі місця, що вказує на цілком успішну діяльність на страховому ринку України.

11) Було виявлено, що Іншуртех значно трансформує страхову галузь, роблячи її доступнішою, персоналізованою та ефективнішою. Використання цифрових технологій покращує клієнтський досвід через онлайн-сервіси, індивідуальні страхові пропозиції та гнучкі плани, спрямовані на задоволення конкретних потреб. Це також знижує операційні витрати, підвищує швидкість і точність обслуговування, сприяє боротьбі з шахрайством і залучає молодшу аудиторію. Таким чином, InsurTech відкриває нові можливості для модернізації страхових послуг, оптимізації ресурсів і підвищення довіри клієнтів.

12) Страхова телематика, що поєднує телекомунікації та інформатику для збору даних у реальному часі, дозволяє пропонувати персоналізовані програми страхування, що базуються на стилі водіння. Це дає змогу точніше оцінювати ризики, знижувати кількість претензій, поліпшувати відносини з клієнтами та зменшувати рівень шахрайства. В Україні телематичне страхування починає набирати популярність. Компанії, як Benish GPS, Easy Peasy Insurtech і СК UNIVERSALNA, впроваджують інноваційні рішення, які дозволяють оптимізувати процеси, зменшити витрати і заохочувати безпечне водіння. Ці інновації трансформують страхування, роблячи його більш гнучким та орієнтованим на персональні дані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Агрес О., Рубай О., Синявська Л. Удосконалення управління фінансовими ризиками страхової компанії з метою підвищення її фінансової надійності Аграрна економіка, 2023, Т. 16, № 3-4. С. 31-67. URL: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.03-04.061>
- 2) Александрова М.М. Страхування: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.]/Александрова М.М., Петрук О.М., Уллубієва К.К. - Житомир: ЖДТУ, 2011. - 184 с.
- 3) Алескерова Ю.В. Страховий менеджмент: підручник /Алескерова Ю. В., Салькова І.Ю., Федоришина Л.І. Вінниця: ВНАУ, 2019. – 295 с.
- 4) Антонів Р., старший юрист, адвокат GOLAW. Страхування під час війни. Що змінюється у страхуванні з введенням воєнного стану? «Економічна правда» - Інтернет-видання. 14 квітня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>
- 5) Асоціація «Страховий Бізнес» (АСБ) - об'єднання учасників страхового ринку України. Загальна інформація. Офіційний веб-сайт. URL: <https://insurancebiz.org>
- 6) Балицька М.В., Бондарчук Д.Л. Роль прямих страхових посередників у системі реалізації страхових послуг. Електронний журнал з економічних наук «Економіка і суспільство». Випуск # 37 / 2022. URL: [file:///C:/Users/Zver/Downloads/1225-Текст%20статті-1178-1-10-20220507%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Zver/Downloads/1225-Текст%20статті-1178-1-10-20220507%20(1).pdf)
- 7) Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. Квітень 2020 року. 28 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=7
- 8) Бридун Є. В., кандидат економічних наук, доцент Засновник та Голова правління Страхової компанії «ПРЕСТИЖ», доцент кафедри фінансів Національного університету Києво-Могилянська академії. «Іншуртех як

система вдосконалення страхової діяльності». URL: https://prestige-ic.com.ua/storage/other/dopovd_brydun202110_1.pdf

9) Вовк В., Жежерун Ю., Костогриз В. Страховий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий та маркетинговий аспекти. Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. - Чернігів: ЧНТУ, № 3(35), 2023 - 119-131 с. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/293221/286123%20->

10) Волосович С., Фоміна О. (2018). «Технологічні інновації на страховому ринку». ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. Ст. 124-137. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2018/05/11.pdf>

11) Денисенко М. П., Коргун О. П. «Інновації на страховому ринку України. Інвестиції: практика та досвід». 2017. № 21. С. 79-82.

12) Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів. Реєстри та переліки Національного банку України (2021). URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/split/registers-lists>

13) Директива 2002/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про внесення змін і доповнень до Директиви Ради 73/239/ЄЕС щодо вимог до запасу платоспроможності для підприємств, що здійснюють страхування, інше аніж страхування життя» від 5 березня 2002 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_232#Text%20%D0%94%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%20%D0%84%D0%A1

14) Дума В.В. Страхова діяльність в умовах російської агресії: правові підстави й практичні перспективи. Юридичний вісник, 2 (63), 2022. С. 160-166.

15) Дячкіна А. Страхування авто від воєнних ризиків: що пропонують українцям та на яких умовах. Чи можна застрахувати авто від воєнних ризиків та які умови пропонують провідні страхові компанії? «Економічна правда»- Інтернет-видання. 26 січня 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/26/709189/>

16) Журавка О. С. Страхування: навчальний посібник / Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. - Суми : Сумський державний університет, 2020. - 350 с.

17) За ред. В.Д. Базилевича. Страхування: Підручник, С83 - К.: Знання, 2008. - 1019 с. - (Київському національному університету імені Тараса Шевченка 175 років).

18) Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

19) Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18 листопада 2021 року, введений в дію з 1 січня 2024 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/ed20240101#n353>

20) Золотарьова О.В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Страхування» для студентів напрямів «Фінанси і кредит», «Облік і аудит». Частина І. - Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2016 р. – 132 с.

21) Калугарь А.В., Кучерівська С.С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. Електронний журнал з економічних наук «Економіка і суспільство». Випуск # 46 / 2022. URL: <file:///C:/Users/Zver/Downloads/2022-Текст%20статті-1946-1-10-20230123.pdf>

22) Колдомасов І., журналіст. Опитування НБУ: більшість страхового ринку продовжує працювати. «Економічна правда» - Інтернет-видання. 12 квітня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/12/685653/>

23) Кривенко В. Ю. INSURTECH НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ. Економічна наука, наук. Журнал. Інвестиції: практика та досвід No 24/2023. М. Київ. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2647/2683>

24) Круть В. О. Сучасний стан страхового ринку України в умовах війни. Збірник тез і доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Трансформація

страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів», м. Миколаїв, 18-19 квітня 2023. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk-tez-19-04-23.pdf

25) Лист Торгово-промислової палати України від 28.02.2022 р. N 2024/02.0-7.1 № 2024/02.0-7.1 лист щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mus36779?ed=2022_02

26) Ліга страхових організацій України (ЛІСОУ). Загальна інформація про Лігу. Офіційний веб-сайт. URL: <http://uainsur.com>

27) Людмила Слєпцова. Застрахуватися від ризиків війни вже можна. Але страховки обмежені за сумами виплат та місцезнаходженням застрахованого. Як українські страхові компанії перебудовуються під реалії активних бойових дій. Mind.ua - незалежний журналістський бізнес-портал. 12 грудня 2022 р. URL: <https://mind.ua/publications/20250600-zastrahuvatisya-vid-rizikiv-vijni-vzhe-mozhna-ale-strahovki-obmezheni-za-sumami-viplat-ta-misceznahodzhe>

28) Марина А. С., Штамбург О.О. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. Фінансово-економічна система України: сучасний стан та напрями розвитку: кол. монографія. Покровськ, 2019 р. Ст. 85-104.

29) Марина А.С, Пеценко М.В. Страховий ринок України в умовах війни. Електронний науково-практичний журнал з економічних наук «Цифрова економіка та економічна безпека». URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/145>

30) Маслій О.А., Белкіна М.О. Тенденції на страховому ринку України в умовах воєнного стану: Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану: зб. тез доп. Міжнар. наук-практ. інтернет-конф, м. Полтава, 09 червня 2022 року, Полтава, НУПП, 2022. С. 148-150.

31) Мачуська І.Б., Кондратенко К. Правове регулювання страхових відносин в умовах воєнного стану: дія форс-мажорних обставин. Електронне

наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». КНЕУ. 110-114 с.
URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282204/276386>

32) Мельник О.І., Мікуляк К.А. ПЕРЕСТРАХУВАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ. Опорний конспект лекцій. Миколаївський національний аграрний університет, 2023. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16108/1/perestrah-op-072-mag-lekc-2023.pdf>

33) Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ). Загальна інформація про об'єднання. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.mtsbu.ua>

34) Національна Асоціація Страховиків України (НАСУ). Загальна інформація. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.nasu.com.ua>

35) Нові показники регуляторної звітності учасників ринку небанківських фінансових послуг. Проєкт Змін до Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України. м. Київ, 13.10.2023. 37 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Презентація_нова_звітність_УРНФП_2023-10-13.pdf

36) Об'єднання «Ядерний страховий пул». Загальна інформація. Офіційний веб-сайт. URL: <https://nuclearpool.com.ua>

37) Огляд Офісом НАСУ норм нового Закону України «Про страхування». 2024 р. URL: <https://osvita.nasu.com.ua/insurance-law/>

38) Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. Наглядові дії безвиїзного нагляду у лютому - вересні 2022 року та пріоритетні напрями нагляду під час дії воєнного стану в Україні. Департамент нагляду за ринком небанківських фінансових послуг. 22 вересня 2022 року. 24 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Огляд_стан_страхового_ринку-нагляд_pr_2022-09-23.pdf?v=4

39) Офіційний веб-сайт YouControl: аналітична система для комплаєнсу, аналізу ринків, ділової розвідки та розслідувань. URL: <https://www.bing.com/ck/a?!&&p=b09eb0d755b202b35946f75ae54ed161c9cde0e>

b539617591415acb59ec26525JmldtHM9MTczNDM5MzYwMA&ptn=3&ver=2&hsh=4&fclid=313018f1-3f87-6f94-3a33-0cb33ea66e2e&psq=%d1%8e%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%80%d1%82%d0%be%d0%bb+&u=a1aHR0cHM6Ly95b3Vjb250cm9sLmNvbS51YS8&ntb=1

40) Офіційний веб-сайт компанії «Мій страховий агент». URL: <https://myagent.com.ua/>

41) Офіційний веб-сайт компанії ТОВ «ДЕВЕЛОПМЕНТ КОНСТРАКШН ХОЛДИНГ» (DCH Investment Management, DCH). URL: <https://dch.ua/>

42) Офіційний веб-сайт Опендатабот: сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів. URL: <https://opendatabot.ua/>

43) Офіційний веб-сайт технологічної компанії «EASY PEASY Insurtech». URL: <https://easypeasy.com.ua/#reviews>

44) Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/>

45) Показники діяльності страхових компаній. Наглядова статистика Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

46) Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Інновації Insurtech та телематика як «драйвери» змін у страховій індустрії. Економіка, управління та адміністрування. Житомир. 2024 рік. Вип. 4 (110). URL: <http://ema.ztu.edu.ua/>

47) Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Стан страхового ринку України під час війни. Збірник наукових тез Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки. Житомир, 2024 рік. Ст. 277-278.

48) Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Страховий ринок України в умовах російської агресії. Збірник наукових тез IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу». Житомир, 2023 рік. Ст. 266-267.

49) Постанова Правління Національного Банку України «Про затвердження Положення про добровільний вихід з ринку страховика та передачу страховиком страхового портфеля» № 184 від 25 грудня 2023 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0184500-23#Text>

50) Поточний стан та тенденції страхового ринку. Презентація Національного банку України від 16 листопада 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9F%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83_2023-11-16.pdf?v=9

51) Рейтинг страхових компаній України. Forinsurer – онлайн-журнал про технології страхування, InsurTech та fintech. URL: <https://forinsurer.com/stat>

52) Ситник Н.С.¹, Михайлюк М.В. Загрози та ризики фінансової безпеки страхового ринку України в умовах війни. Молодий вчений. 2023. № 5 (117) URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-33>

53) Слободянюк О.В. Інституціональна модель страхового ринку України. Інвестиції: практика та досвід: науковий журнал. 2016. №4, Ст.25-28.

54) Стаття НБУ. Новий закон для ринку страхування - що зміниться для компаній та споживачів їхніх послуг. 18 листопада 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/noviy-zakon-dlya-rinku-strahuvannya--scho-zminitsya-dlya-kompaniy-ta-spojivachiv-yihnih-poslug>

55) Стихальська Н. 24.01.2022. «Як InsurTech змінює ринок страхування». URL: <https://test.taslife.com.ua/blog/yak-insurtech-zminyuye-rynok-strahuvannya>

56) Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Звіт про реалізацію за 2022 рік. 30 с. URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector2025_zvit_2022.pdf?v=5

(припинена у 2023 році)

57) Страхова компанія «ARX»: офіційний веб-сайт. URL: <https://arx.com.ua>

58) Страхова компанія «Арсенал страхування»: офіційний веб-сайт. URL: <https://arsenal-ic.ua>

59) Страхова компанія «ВУСО»: офіційний веб-сайт. URL: <https://vuso.ua>

60) Страхова компанія «Експрес Страхування»: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.express-insurance.com.ua>

61) Страхова компанія «ІНГО»: офіційний веб-сайт. URL: <https://ingo.ua>

62) Страхова компанія «ПЗУ Україна»: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.pzu.com.ua>

63) Страхова компанія «Рідна»: офіційний веб-сайт. URL: <https://sk-ridna.com.ua>

64) Страхова компанія «ТАС life»: офіційний веб-сайт. URL: <https://taslife.com.ua>

65) Страхова компанія «Універсальна»: офіційний веб-сайт. URL: <https://universalna.com/auto-insurance/casco/>

66) Страхова компанія «УНІКА»: офіційний веб-сайт. URL: https://uniqa.ua/?gad_source=1&gclid=EAIaIQobChMIhNukuZvFhAMVLIpoCR0VtQsnEAAYASAAEgKzl_D_BwE

67) Страхова компанія «УСГ»: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.usg.ua>

68) Страхова компанія ІНГО стала членом ЛСОУ. 26 листопада 2024 р. Офіційний веб-сайт. URL: <https://ingo.ua/news/strahova-kompaniya-ingo-stala-chlenom-lsou>

69) Страховий онлайн-сервіс Parasol.UA. Офіційний веб-сайт. URL: <https://parasol.ua/>

70) Страхування СК «ІНГО». Фінансові дані за підсумками 2022 р. Незалежна бізнес-платформа, Mind.ua. ТОВ «Фьючер Медіа». URL: <https://mind.ua/>

71) Терпай О., юрист ЮФ «Правовий альянс», Відшкодування страховими компаніями збитків, завданих протягом дії воєнного стану та у зв'язку з воєнними діями. Сайт Liga Zakon -укр. продуктова ІТ-компанія, яка забезпечує укр. бізнес інформацією, аналітикою та технологічними рішеннями для ефективної та безпечної роботи. 31.03.2022 р. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210301_strakhuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu-chi--shansi-na-vdshkoduvannya

72) Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

73) Хропонюк Д. О., Длугопольський О. В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. Innovation and Sustainability. 2023. № 1. С. 118-126. URL: [file:///C:/Users/Zver/Downloads/13%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Zver/Downloads/13%20(3).pdf)

74) Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. 356 с. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

75) Шумік І.І. Стан та тенденції розвитку ринку страхування України в умовах воєнного стану. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. / Засновник Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування ; гол. ред. В. С. Мошинський. - Рівне : 2021. – Випуск 2 (18). - 88-91 с. URL: https://ep3.nuwm.edu.ua/26465/1/Студвісник_вип%20%2818%292022_Шумік%20І.І._с.88-91%20%281%29.pdf

76) Ященко О. Нові вимоги до платоспроможності страховиків/О. Ященко //Матеріали семінару НБУ «Стан фінансового сектору України та його готовність до впровадження нових регуляторних вимог». - 12 с.

77) «About insurance in the United States - statistics & facts». A global data and business intelligence platform with an extensive collection of statistics, reports, and insights «Statista». 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/748255/direct-life-insurance-premiums-france-by-insurers/>

78) Binmile Technologies Private Limited. «A comprehensive guide on benefits of telematics in insurance industry». November 13, 2024. Official website. URL: <https://binmile.com/blog/telematics-in-insurance-industry/>

79) Glossary of the Cognizant Technology Solutions Corporation. 2024. «Insurance telematics». Official website. URL: <https://www.cognizant.com/us/en/glossary/insurance-telematics>

80) Marshall Hargrave. Reviewed by Erika Rasure. «Overview of Insurtech & Its Impact on the Insurance Industry». April 30, 2024. URL: <https://www.investopedia.com/terms/i/insurtech.asp#toc-what-is-insurtech>

81) Official website of the company «Benish GPS». URL: <https://benishgps.com/uk-ua/about/>

82) Oleksiuk Anna. «Telematics Insurance: Future-Proofing Your Business with Next-Gen Technology». January 13, 2024. Official website of Intellias IT company. URL: <https://intellias.com/telematics-the-next-wave-of-insurance-technology-growth/>

83) Parashchak Oleg. (Sep 15, 2024). «Easy Peasy Insurtech launches pay-per-mile insurance Easy Katka». A digital media platform «Beinsure». URL: <https://beinsure.com/news/easy-peasy-insurtech-launches-easy-katka/>

84) Saloni Doshi & Meghan O'Neal (Oct 21st 2024). «Direct-to-Consumer (D2C): What It Means, Challenges, And More». EcoEnclose Blog. URL: https://www.ecoenclose.com/blog/d2c-a-guide-to-direct-to-consumer-business-models/?srsltid=AfmBOorWSPPZzbyS0kYjDxA_uHh9TRBDP3CZGeLLkUhFK9yoOUaFSAMp

85) Srivastava Sudeep. A global mobile app development agency «Appinventiv». «How telematics in Insurance Industry is Revolutionizing Businesses», Blog, Software Development. August 14, 2024. URL: <https://appinventiv.com/blog/telematics-insurance/>

ДОДАТКИ

ПЕРЕЛІК ДОДАТКІВ

Додаток А. Аналіз основних показників ліквідності та фінансових результатів АТ СК «ІНГО» у 2019-2023 рр.

Додаток Б. Основні страхові продукти АТ «СК «ІНГО», що забезпечують покриття воєнних ризиків, актуальні станом на кінець 2023 року.

Додаток В. Важливість та роль InsurTech у трансформації страхових послуг.

Додаток А

Табл. 2.5

Аналіз основних коефіцієнтів ліквідності АТ «СК «ІНГО» за 2019-2023 рр.

№	Коефіцієнт	Роки					Абсолютне відхилення		Нормативне значення
		2019	2020	2021	2022	2023	2023/ 2019	2023/ 2022	
1	Абсолютної ліквідності (Cash Ratio)	1.16	0.52	0.13	0.34	0.19	-0.97	-0.15	0.2 – 0.6
2	Швидкої ліквідності (Quick Ratio)	3.33	4.24	3.53	3.76	4.50	1.17	0.74	0.6 – 1 (але не >2)
3	Поточної ліквідності (Current Ratio)	3.36	4.27	3.53	3.75	4.51	1.15	0.76	1 - 2

Джерело: складено автором на основі [61] та власних розрахунків

Табл. 2.6

Фінансові результати АТ СК «ІНГО» у 2019-2023 рр., тис. грн.

Показник	Роки					Відхилення 2023/2019		Відхилення 2023/2022	
	2019	2020	2021	2022	2023	+/-	%	+/-	%
Чистий фінансовий результат прибуток/ (збиток)	40 330	91 991	87 730	159056	232540	192210	476.59	73 484	46.20
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-50 200	-71 894	-82 200	-86 117	-130 954	80 754	160.86	44 837	52.07

Джерело: складено автором на основі даних [61]

Додаток Б

Табл. 2.7

Основні страхові продукти АТ «СК «ІНГО», що забезпечують покриття воєнних ризиків, актуальні станом на кінець 2023 року

Вид страхування/Страховий продукт	Ризики, які покриває	Сума покриття	Що не покриває/обмеження	Додаткова інформація
1	2	3	4	5
КАСКО (Страхова програма Авто-Експерт», опція «воєнні ризики КАСКО»)	За розділом договору: 1) КАСКО (руйнівна дія ударних хвиль; пошкодження вогнем або темпом при близькому розташуванні від місця пожежі, внаслідок воєнних дій; зіткнення чи наїзд військової техніки; падіння сторонніх об'єктів оборонного і спеціального військового призначення); 2) Страхування від нещасних випадків (смерть або стійка втрата працездатності водія, пасажирів в результаті ДТП, що сталося через воєнні дії).	-Відновлення автомобіля від наслідків воєнних дій в межах 10% від страхової суми, але не більше 300 тис. грн. -Страховий захист у водія та пасажирів на суму до 300 тис. грн.	Події, які сталися на території високого ризику (актуальний перелік представлений на сайті).	Виплата без довідки поліції: для відшкодування при невеликих пошкодженнях довідка не потрібна. Компенсація на транспортування: емови договорів КАСКО передбачають компенсацію витрат на транспортування пошкодженого авто та цілодобові послуги сервісної служби.
Страхування для працівників підприємств	1) Тимчасова втрата працездатності смерть в результаті нещасного випадку або хвороби; 2) Інвалідність I, II, III групи в результаті нещасного випадку або хвороби; 3) травми, спричинених воєнними діями.	Страхова виплата, яка надається в межах нових програм, може становити від 100 тис. грн до 1 млн грн, залежно від обраного рівня покриття. Вартість страхового полісу складає від 2 500 грн на особу з терміном страхування 1 рік.	Події, що відбулися в зонах підвищеного ризику.	Виплати надаються самим працівникам або їхнім родинам у разі трагедії, що гарантує фінансову підтримку в кризових обставинах. Страхові програми доступні для цивільних осіб і діють у всьому світі, за винятком зон активних бойових дій та прикордонних територій із державою-агресором. Це надає підприємствам можливість захистити своїх працівників навіть в складних умовах сьогодення, в тому числі під час відряджень.

1	2	3	4	5
Страхування майна	Воєнні ризики включають: - влучання ракет та/або їх уламків; - влучання БПЛА та/або їх уламків; - наслідки застосувань інших знарядь та засобів війни. Страхування покриває майно від прямого матеріального збитку (пошкодження або знищення) внаслідок страхового випадку, як визначено в договорі, що відбувається протягом періоду його дії. Приймаються на страхування: - будівлі юридичних осіб; - обладнання - товарні запаси; - оздоблення приміщення, умеблювання, офісна техніка тощо.	Обсяг покриття становить 10 000 000 грн – ліміт за одним збитком та в цілому за договором Договір на страхування від воєнних ризиків укладається окремо, незалежно від того, чи укладається звичайний договір майнового страхування (Property Damage (PD)).	На страхування не приймається: с/г техніка, ТЗ, повітряні судна та кораблі. Обмеження щодо відстані: Відстань до окупованих територій або рф на момент укладання договору не повинна бути меншою за 100 км. У виключних випадках можливе індивідуальне рішення для об'єктів, які знаходяться ближче 100 км. Якщо лінія зіткнення з ворогом рухається в сторону застрахованого майна, то страхове покриття за договором покривається з моменту, коли відстань буде становити 50 км.	Відповідно до умов договору, додатково може бути передбачено компенсацію витрат у разі: - заходів із запобігання або зменшення розміру збитків (за умови, що такі дії дозволили уникнути шкоди застрахованому майну в розмірі, що перевищує понесені витрати); - очищення від уламків (стосується майна, розташованого на застрахованій території, яке було зруйноване або пошкоджене внаслідок страхового випадку); - виплат гонорарів експертам (необхідних і обґрунтованих гонорарів архітекторам, сюрвейерам, консультантам з технічних питань та іншим експертам, залученим для відновлення або ремонту застрахованого майна після страхового випадку); - понаднормових витрат (додаткових витрат, понесених страхувальником для зменшення збитків, відновлення чи ремонту пошкодженого або знищеного майна внаслідок страхового випадку).

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5
«Квартира ЕКСПРЕС_ Всі ризики»	Воєнні ризики включають: - Падіння ракет, БПЛА, дронів та/або їх уламків, - Вибух боєприпасів, мін, бомб, - Вплив інших знарядь та засобів війни, крім ядерної, біологічної, хімічної зброї. А також поліс захищає: - Бій скла - пошкодження вікон, балконів та лоджій (в т. ч. через воєнні ризики); - Побутові ризики (пожежа та пошкодження димом, вибух газу, що використовується для побутових потреб, пошкодження водою); - Стихійні лиха (удар блискавки, землетрус тощо); - Протиправні дії (крадіжка зі зломом, грабіж, розбій).	Термін дії договору 12 місяців. Страхова сума: від 125 000 грн до 2 000 000 грн. Страховий платіж: від 1 350 грн до 13 480 грн на рік.	На страхування не приймається та не вважається застрахованим майно, що перебуває на території наступних областей України, де відбуваються воєнні дії або підвищений рівень небезпеки, наприклад, АР Крим, Донецька, Запорізька, Луганська область, Миколаївська, Сумська та інші області. На умовах продукту не приймаються на страхування: - майно, що використовується для комерційної або виробничої діяльності; - об'єкти, розташовані в зонах активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях; - нерухомість, що перебуває у стані ремонту; - об'єкти незавершеного будівництва; - нерухомість, у якій стіни, міжповерхові перекриття та елементи даху одночасно виготовлені з дерев'яних матеріалів; - вироби з дорогоцінних металів, твори мистецтва, антикваріат, колекції картин, документи, готівка в будь-якій валюті та платіжні картки.	Експрес страхування – без огляду приміщення та оцінки його вартості. Дія полісу починається не раніше 11 календарного дня від дати підписання. Тобто, якщо подія сталася протягом десяти календарних днів з дати підписання полісу, то відшкодування не виплачується. Виняток – продовження дії полісу на наступний рік, в цьому випадку відтермінування немає. Обов'язково: - будинок, в якому розташована квартира, має бути введений в експлуатацію; - в квартирі завершено ремонтні роботи; - квартира не в заставі банку або будь-якої іншої фінансової установи.

Джерело: сформовано автором на основі [61]

Додаток В

Табл. 2.8

Важливість та роль InsurTech у трансформації страхових послуг

№	Аспект впливу	Опис
1	2	3
1	Покращення клієнтського досвіду	Завдяки використанню технологій клієнти більш зацікавлені у виборі страхового покриття, розуміння своїх потреб та персоналізованому обслуговуванні. Замість того, щоб відвідувати фізично відділення страхової компанії (СК) або розмовляти з її представником, майбутнє Іншуртеху рухається в бік самообслуговування, онлайн-договорів, де клієнти мають можливість вибору каналу взаємодії. Крім того, впровадження цифрових технологій у традиційні страхові продукти дозволяє завойовувати довіру аудиторії віком від 18 до 35 років, яка не занадто схильна до співпраці зі страховиками «старого зразку».
2	Акцент на індивідуальному підході	Завдяки інноваційному характеру збору та обробки даних сьогодні стають доступними безліч нових інструментів, які дозволяють краще розуміти справжні потреби кожної людини. Це не лише покращує процес ціноутворення, але й забезпечує більш надійне та стабільне страхове покриття, обґрунтоване на основі історичних даних.
3	Підвищення ефективності	Страхувальники можуть досліджувати різні варіанти страхування онлайн, швидко отримуючи доступ до необхідної інформації без прив'язки до робочих годин або необхідності спілкуватися з представниками страховиків (крім випадку особистого консультування).
4	Гнучкість пропозицій	Сучасні Іншуртех-пропозиції мають гнучкі, індивідуальні, короткострокові або перехідні плани. Тому, замість того, щоб фіксуватися на довгострокових домовленостях, Іншуртех, ймовірно, надаватиме клієнтам конкретне покриття для конкретної потреби протягом визначеного періоду.
5	Скорочення операційних витрат	Зниження операційних витрат означає оптимізацію роботи страховиків завдяки цифровим платформам, які мінімізують потребу у фізичних офісах і скорочують витрати на ручні процеси, що дозволяє компаніям працювати віддалено по всьому світі та ефективніше розподіляти ресурси.
6	Зниження рівня шахрайства	Використовуючи дані, аналітику, аналіз тенденцій, машинне навчання, а також інноваційні технологічні пристрої, Іншуртех-компанії сьогодні можуть виявляти шахрайські дії, відповідно якщо будуть зафіксовані певні невідповідності чи розбіжності в даних клієнта. Більше того, великі дані також можуть виявити та допомогти усунути потенційні лазівки у страховому процесі, як з боку страхової компанії, так і страхувальника, що допомагає знизити ризики шахрайства.

Джерело: складено на основі [46;80].